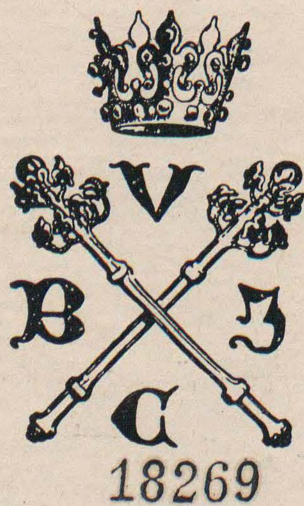

V
B
J
C

Zygmunt III. Król Polski.

Olszewskiego x. Jakuba: Skropek naiain. Zygmunta III. – przez trzy kazania wystawiony.

Wilno. typis S. J. 1632.

SNOPEK

Naiáśnieyszego

ZYGMVNTA

III KROLA POLSKIE-GO Y SZWEDZKIEGO, W. KSIAZECIA LITEWSKIEGO, RVSKIEGO, PRVSKIEGO, MAZOWIECKIEGO, ZMVDZKIEGO, INFLANTSKIEGO. &c.

W Bogu przez żywotá świątobliwość/
W Rzeczypospolit przez szczęśliwe pánowánie/
W Kośćiele przez Páńską opiekę
vfundowány.

30 Kwietniá ách, od śmierći pożęty,

Przez X. IAKVBA OLSZEWSKIEGO, S. Theologiey Doktorá, y Dźiekana Theologicæ facultatis, Fárskiego v S. Iana Kaznodźieię, zebrany, związány.

A we trzech Kośćiolách w Wilnie, S. Stánisłáwá Káthedrálnym 21. Maij. S. Iana Farskim 25 Maij S. Kázymierzá Oycow Professow Soc: Iesu. 27 Maij, przez trzy Kázánia wystawiony, Roku Páńskiego, 1632.

SNOPEK

Naiáśnieyszego

ZYGMVNTA III

KROLA POLSKIEGO

y Szwedzkiego/ W. Kśiążęćiá Litevvskiego &c.

W Bogu przez żywotá świątobliwość vfundowány.

30. Kwietniá, ách, od śmierći pożęty,

Przez tegoż X. IAKVBA OLSZEWSKIEGO zebrány y związány,

á w Kośćiele Kathedrálnym Wileńskim S. Stániſłáwá 21. Máij pierwſzym Kázániem wyſtáwiony. Roku Páńſkiego. 1632.

VILNÆ, Typis Academicis Soc: IESV ANNO XXXII.

I REG. XXV.

NAIASNIEYSZEMV PANV A PANV WŁADYSŁAWOWI ZYGMVNTOWI

Z łáski Bożey Dźiedźiczne° Krolowi Szwedzkiemu/ Gotskiemu/ Wándálskiemu ꝛc. Krolewicowi Polskiemu/ obránemu Cárowi Moskiewskiemu/ Smoleńskiego/ Siewierskiego/ Czernichowskiego Xiężtw Administratorowi ꝛc. ꝛc. Pánu á Pánu mnie Miłośćiwemu.

Miłośćiwy Naiáśnieyszy Krolu; Pánie á Pánie moy Miłośćiwy.

Kiedy wiosná ná świećie służyłá, kiedy w Kálendarzu schodźił kwiećień, kiedy śię trawá świeżo po źiemi źieleniáłá; przyspiáło ná polu oyczyzny náßey żniwo; nie pospolitego zbożá, ále przewybornego snopká: Polskie° y Szwedzkiego Krolá, Naiáśnieyßego wáßey Krolewskiey Mośći Rodźicá. Coż! ábo ć śię v nas biegi słoneczne pomießáły? ábo ć śię wiosná w láto przemieniłá? Nie; ále w iednym pod ówczás sprzężáiu około naycelnieyßego snopká pospołu z látem chodźiłá wiosná. Bo iż on snopek był oraz y kwitnacym y doyrzáłym, kwitnacym przez buyną ná świećie sławę: doyrzáłym przez doskonáłą ná Máiestaćie cnotę; rázem śię też do

niego

niego wespoł iáko do kwitnacego wieśienny kwiećień; á iáko do doyrzáłe° letni śierpień przypowiedźiał. Nie ráchowáło śie snać niebo minucyámi náßemi, ále swemi. Wysłáło Anioła do nas ná pole, iák to do Polakow; w koronie złotey, iák to do vkoronowánego, bo krolewskiego snopká; z śierpem iák to do żniwá. Ktory *Apoc:* 14. zapuścił sierp swoy/ y pożął ziemię: *Pożął ná Krolewskim ánimuśie nábyte z ćwiczenia przymioty, pożął ná ćiele vżyczone od natury ozdoby: pożął ná thronie nádáne od fortuny kleynoty, Berłá, Korony. Pożął ná Rzeczyp. ktorych záżyłá, ábo czekáłá poćiechy. Więc iż po żniwie dawnym á pospolitym w Polscze obyczáiem ludźie z kłosow wieńce wiia, ktore álbo ná głowy kłáda, álbo v domowych podwoiow wießáia; coććibym podobno nie od potocznego świátá trybu vczynił, kiedybym wieniec kłośiány W. K. M. Pánu memu Miłośćiwemu vwił; wßákże czy godność moiá znośi głowę W. K. M. koronowáć? wolałem ia sámże ten pożęty snopek w gromádę zebráć, zwiazáć, á wáßey Krolewskiey Mośći offiaruiac v Pálacu Krolewskiego W. K. Mośći záwieśić, z ktorego sam sobie iáki záchceß wieniec z cnot Rodźićielskich W. K. Mość vwiieß. Rácz to odemnie sługi y Bogomodlce nalyżßego przyiać z łáska, ktory kożdego ksobie wielka przygarniaß ludzkośćia. A ia przy posłudze lichey do Anioła niebieskiego żeńcá prośbę wnioſe, áby w nagrodę ßkody ná tym polu, ná ktorym złoty snopek pożął; koronę swoię złota zostáwił.*

NAIASNIEYSZEMV PANV A PANV,
IANOWI KAZIMIERZOWI
Krolewicowi Polskiemu/ y dziedzicznemu Szwedzkiemu/ etc. Pánu á Pánu mnie wielce Miłośćiwemu.

Miłośćiwy Naiáśnieyszy Krolewicu, Pánie á Pánie moy Miłośćiwy.

MYśliłem do Wáßey K. M. wysłáć Apolliná z cytra, ktoraby chmury smutku rozpędźił; áliśći mi śię w Heliopolu złoty Apollo nágodźił, w ręku snopek, á we srzodku snopká piorun máiacy. Rozumiem iż ten Apollo v wáßey K. Mośći będźie milßym gośćiem, bo przychodźi z snopkiem, kßtáłtnym záiste Królá Iego Mośći á Rodźicá W. K. Mośći y względẽ vżytecznośći, y w zględem ochronnośći, konterfetem. Wielka snopká vżyteczność; ktory sáme pioruny nieprzyiazne chlebem obyimał, y zwyćieżał: wielka snopká ochronność, ktoremu piorun śmierći lubo cedry palacy, diámenty krußacy w żadnym Krolewskich cnot źiárnie ßkody nie zadał. Vniosł z soba do niebieskiego gumná wßystkie nádprzyrodżonych ozdob źiárná, ktorych zostáwił zacne do potomnośći náśienia. Mniemam iż snopek ten znaydźie v W. K. M. mieysce, bo domowy; znaydźie łáskę; bo zupełny: á piorun sercá nie odráźi, bo łáskáwy.

NAIAŚNIEYSZEMV PANV A PANV.

IANOWI ALBRICHTOWI

Krolewicowi Polskiemu / y dźiedźicznemu Szwedzkiemu / Biskupowi Wárminskiemu / miánowánemu / y obránemu Krákowskiemu / Pánu á Pánu mnie Miłośćiwemu.

Miłośćiwy Naiáśnieyszy Krolewicu, Pánie á Pánie moy Miłośćiwy.

PVblius Wiktor zbudował w Rzymie kośćioł Bonæ ſpei, *w ktorym od dowćipu y przewagi postáwił konterfet* Bonæ ſpei, *Boginiey táce złota kłosow pełna w reku trzymáiacey. Mam zá to, iż w tey mierze obrázy vyde gdy przezacny kośćioł Krákowski názowie* Templũ Bonæ Spei. *Abowiem od pierwszego záraz Nominácyey W. K. Mośći ná to Biskupstwo momentu, wszyscy iák duchowni, ták świeccy Dyocezyey obywátelowie o szcześliwem kośćiołá swe° przez W. K. Mość sprawowániu záwźieli nádźieie wielkie: y nie płonne, bo owocu pożądánego wizerunkiem vpewnione, kłosow iuż nie w polu, ani w brogu, dle w reku; á kłosow onego rodźićielskiego snopká, ktory pieknośćia oczy powabiał, á żywnośćia Kśiestwá y cáłe Krolestwá opátrował. Te ia kłosy od śmierći rozsypáne w snopek znowu wiaże, á W. K. Mośći z vniżonośćia pokłonu, pokornie o przyiećie miłośćiwe prosząc, ofiáruie.*

NAIASNIEYSZEMV PANV A PANV,
KAROLOWI FERDYNANDOWI

Krolewicowi Polskiemu/ y dziedzicznemu Szwedzkiemu/ Biskupowi Wrátislawskiemu/ Pánu á Pánu mnie Miłośćiwemu.

Miłośćiwy Naiáśnieyszy Krolewicu, Pánie á Pánie moy Miłośćiwy

CZegoż śię ná czás wspániáły ánimusz Krolewski w nabożeństwie nie domyśla! Wacław S. Krol Czeski z niewymownego áfektu ku Naświetszey Euchárystyey miał przy páłacu Rolkę, ktorą sam prácowićie wypráwował, pszenicą sam záśiewał, sam pożynał, sam snopki omłacał, sam zmiełał, á wszystkę makę ná poświecenie ćiáłá Páńskiego oddawał. Miał y Winniczkę, ktorą rekomá swemi kopał, polewał, czyśćił, wilki obrzynał, groná zbierał, w práśie śćiskał, á wino wszystko ná poświecenie krwie Páńskiey ofiárował. Nie wątpię iż ten chwálebny przykład to ná W. K. M. wymoże, że prace Biskupie wszystkie ná roli y winnicy Slązkiey około spráwowánia dusz zásádźisz, á snopki y groná, ktore zbierzesz, ná pomnożenie ołtarzowego nabożeństwá w kośćioł obroćisz. Co áby śie W. K. Mośći powiodło, przynoszę ná modelusz Naiáś: Rodźicá W. K. M. snopek, ktory on też wszystek ku pożytku cále Krolestwu oddał. Vydźieli v W. K. M. swoy krolewski snopek: vydźie y moy ná miłośćiwą łáskę v W. K. M. błáhy zarobek.

NAIASNIEYSZEMV PANV A PANV.

ALEXANDROWI KAROLOWI Krolewicowi Polskiemu/ y dziedzicznemu Szwedzkiemu/ Pánu á Pánu mnie wielce miłośćiwemu.

Miłośćiwy Naiáśnieyſzy Krolewicu, Pánie á Pánie moy Młćiwy

MIłość w iedney rece z iábłkiem gránatowem; w drugiey z buynym kłoſem ſtárożytność málowáłá. Lecz ieśli rozumna, łátwie Wáſzey Krolewskiey Mośći, ktory dla ſnádnośći łágodnych, á w iedney z Naiaśnieyſza braćia ſymmetryey chodzacych obyczáiow, wſzyſtkich miłośćia názwány być możeſz, ſwe oreże Miłość odda. Odda gránatowe iábłko; bo owa w nim żiarn roznych pod iedna korona śćisła náśiádłość, konterfetuie nam cnot W K M: ziednoczona w ſercu, przy krolewskim vrodzeniu rozmáitość. Odda y kłos, bo ten nam na oko vkázuie doyrzáły, lubo w żielonym wieku, krolewskie° wychowánia y pobożne° ćwiczenia w W K Mośći owoc. Ale czemu kłos ſzczegulny! Pozoſtał po rozſypánym ſnopku vroniony. Zábiegáiac ia tedy tesknicy iego, bez towárzyſtwá drugich kłoſow; przynoſzę W. K. M. onże znowu zwiazány ſnopek, Naiaś: Krolá á W K M. świątobliwe° Oycá. Racz go odemnie sługi y Bogomodlce naniżſze° przyiać, á do gromády innych kłoſow ſwoy kłos przyłaczyć.

NAIASNIEYSZEY PANNIE,
ANNIE KATARZYNIE
KONSTANCYEY Krolewnie Polskiey / y dziedziczney Szwedzkiey / Pánnie mnie wielce miłośćiwey.

Miłośćiwa Naiáśnieysza Krolewno á Pánno mnie wielce Młćiwa.

GOrna oná ná niebieskim Zodyáku PANNA w Septembrze pánuiaca, podług Astrologow wpráwey rece kłosy nośi. Czy iedno pełne? czyli czcze? Niewiem zkadby śie źiarn zupełność w niebie słonecznym wziełá! gdźie áni śieia, áni żna! Jesli tedy czcze kłosy nośi, á ktemu nie rzeczywiste, ále od Mátemátykow wymyślone, záprawde nie ma śie z czym przed świátem popisowáć. Szcześliwßaś W. K. M. Naiáśnieyßa Krolewno ná niebie náßym Polskim PANNA, ktora lubo (iák to w śierostwie po Naiáśnieyßych Rodźicách) twarz płáczem zálána, serce gorzkośćia ztroskáne maß. gdyżeś wyßłá pełna / á czcza ćie (poćiechy rádośći) iáko Ruthe Pan przywroćił: wßákże w reku zupełne ozdob Pánieńskich, y cnot Krolewskich nośiß kłosy; ktoremi świát náß Polski W K Mość vwesela ß. Wierze że zazdrośći W K Mośći oná niebieska PANNA, zawisna W K Mośći konkurrentká, ták ozdobnego noßenia. Lecz aby bárziey á bárźiey zazdrośćiłá, cáły ia zwiazány z cnot Krolá Ieg. M. Naiáś: W K. M. Rodźicá snopek niose; á z vniżonośćia pokłonu W. K. M. ofiáruie.

PRzy offiárowaniu błáhey pracey moiey wáßym Krolewskim Mośćiom, Pánom moim miłośćiwym cáłuię świątobliwe ręce Wáßych Krolewskich Mośći, Pánow ſwoich miłośćiwych, do ktorych śię páńskiey á miłośćiwey łáski z vniżonemi służbámi, y niegodnemi Kápłáńskiemi modlitwámi ſam z Zakonem weſpoł pokornie oddáię, á wßego dobrá od P. Bogá záżywáć życzę. Z Wilná 15. Auguſt: Roku Páńskiego 1632.

Wáßych Krolewskich Mośći

Pánow ſwoich miłośćiwych

Vniżony ſługá y niegodny Bogomodlcá

X. IAKVB OLSZEWSKI,
Societatis IESV.

KAZANIE PIERWSZE

Ædificauit in cælo Ascensionem suam: & fasciculum suum super terram fundauit. *Amos 9.*

Wybudował ná niebie wysokie mieszkánie swoie / á snopek swoy ná ziemi záśádźił.

ZYGMVNT TRZECI ZŁASKI BOZEY KROL POLSKI, W. X. LITEWSKIE, *Ruskie, Pruskie, Zmudzkie, Mázowieckie, Inflantskie,* *SZWEDZKI, GOTDSKI, WANDALSKI Dźiedźiczny KROL.* Piekny z ozdobnych tytułow / piekny z Krolewskich przymiotow / piekny z wspániáłych cnot nie dawno snopek / iuż sie rozsypał ; rozsypáły sie zátym przednie ozdoby nasze / wielkie ludzkie nádzie-

te nasze / wysypáły się ziárná mnogich pociech
Sabellicus. nászych y owocow / Nam. Chrz. Miał Perseus
Krol Máccedoński prosápiey swey Krolewskiey
Kleynot Herbowy / brzemię oliwnych rozdżek;
widział to brzemię przez sen ieden Senator w roz-
sypce / álizci ná iáwie Lucius Æmilius Konsul
Rzymski do Máceedoniey z woyski przyciągnął /
szkody naprzod wielkie / większa iedne nád drugą.
Krolestw u żądał / áż wnet potym sámego Perse-
uszá v Rydny Miástá poimał. Tám się o brzemie-
niu śniło; á tu się w snopku Krolewskim rzetelnie
wyiáwiło; co rozumiecie czy bez klęski znáczney y
bez szkody? Przyciągnęłá śmierć obozem / á niż
nam snopek złoty rozsypáłá / pátrzcie co pierwey
v nas w Koronie y w Wielkim Księstwie spa-
cháłá; to / co kiedyś Sámson w Krolestwie Phi-
Iudic: 15 listyńskim. Goniąc Sámson ná zwádę z Phili-
styńczykámi / vrwał ich ná máiętnościách / kiedy
przez liszki zboże ich popalił; wielka to. vrwał ná
Koronnych synách / kiedy ich tysiąc szczęka osła
obálił; większa to: vrwał ná básztách / wieżách /
Municyách / kiedy ie ná rámionách swoich ná gorę
ku Hebron z miástá Gázy zániosł; iészcze to więk-
szá: ále to tylko hárce; pátrzcie co robi wstępnym
Iudic: 16 boiem. Apprehendit ambas columnas, quibus nitebatur
tot

tot a domus, vnam dextera & alterâ læua tenens, concussis fortiter columnis cecidit domus super omnes principes & cæteram multitudinem quæ ibi erat. *Viął śię dwu filarow, ná ktorych ſtał dom, ieden práwą reką, drugi lewą trzymáiac, zátrząſnawſzy mocno filarámi, vpadł dom ná wſzyſtkie Kśiążętá, y inny lud ktory tám był.* Ieśli też y wy puśćićie oczy po Koronie Polſkiey y Wielkim Kśieſtwie Litewſkim znaydźiećie to / że też nam wſzyſtkie ápparaćiki smierć niezbedna wyrządźiła. A za nam przez ogniſte liſzki przy vtráćie wielu żeńcow/ wielu goſpodarzow/ zboża w Iflanćiech y w Prusiech nie ſpaliłá? ſpaliła. Aza nam z Koła ſzlacheckiego Paniąt y Pánow Kuryey Krolewſkiey Dygnitarzow nie zamordowáłá? zámordowála. Aza Fortec y wież Rzeczyp: náſzey Senatorow iuż Duchownych / iuż Swieckich / ná gory inſzego świátá nie zánioſłá? zánioſłá. Boday iuż tu byłá ſtanełá; nie ſtánelá. dwu sie náywiękſzych Kolumn Krolá JegoMośći práwą/ a Krolowey Iey Mośći lewą w iednymże roku dorwáłá: ták poteżnie gmáchem zatrząſnelá/ że dom Oyczyzny náſzey niemal obáliłá. O toć iuż ſzkodá żadnemi słowy nie wyrážona / żadnemi łzámi nie opłákana; bo tá kleſká wſzyſtkich/ ktorzy w tym domu

ſpokoy-

ſpokoynie siedzieli porázilá. Porázilá ćie tá kleſká Náiáśnieyße Krolewſkie potomſtwo. Ciebie Náiáśnieyßy Włádyſłáwie Zygmunćie/ Krolu Szwedzki/ Krolewicu Polſki/ obrány Cáru Moſkiewſki: vtráćiłeś Náiás. nie tylko Oycá/ ále y przykłádnego doyrzáłosci wodzá. Was Náiás. Krolewicowie/ Ciebie Náiaśni. Krolewno. bo vtráćiwßy wprzod Náiáśnieyßą Rodźićielkę/ vtráćiliśćie teraz Náiáśniey. Rodźicá/ y oſtatniego iuż młodośći ſwoiey piáſtuná. Porázilá ćie ta kleſká Jaśnie Wielmożny Senaćie; vtráćiłeś okretu Rzeczyp: y rad ſwoich vmieietnego Nauklerá. Porázilá ćie tá kleſká przewielebny ſtánie Duchowny. Szláchetny ſtánie Rycerſki/ vtráćiłeś praw y wolnośći ſwoich wiernego ſtroza/ y nie oßácowánego Pátroná. Porázilá was tá kleſká Miáſtá/ vtráćilyśćie gorliwego obronce; Zakonne Kláßtory/ ßpitale/ vtráćiliśćie litośćiwego w niedoſtátkách wáßych opiekuná. á wßyscy Páná/ wßyſcy Dobrodźieiá/ wßyſcy Oycá Wßyſcy ná głowe
4. Reg. 4. zonym pácholećiem Sunámitki ſtekaćie. Caput meum doleo, caput meum doleo. *Głowá mie boli, głowá mie boli* Coż? to iuż maß ták Oyczyzno żalu wodze vpußczáć? nie vpußczay; Nioſę ia tobie recepte z Amoſem. Dobrze ſię zgłową twoią dźieie. Krol

twoy

twoy Náiáśnieyßy *ZYGMVNT TRZECI* nie zgoła Thron Krolestwá vtrácił / ále w lepßy przemienił; twoy snopek nie zgolá sie rozsypal/ ále sie dobrze ná ziemi twoiey przez cnote y powßytkim świećie sławe vfundował. Ædificauit in cælo ascensionem suam,& fasciculum suum fundauit super terram. Abyście tedy vyrzeli iáko Krol pan wysoki Thron w niebie osiadł; pokaże na tym pierwßym kazániu. iáko sie dobrze snopek K.J M. ná ziemi vfundował: naprzod w Szwecyey przez Boską opátrznosć: potym wßędzie/ przez swą świątobliwość względem cnot duße sie iego tykáiących: náwet przez Náiáśnieyße potomstwo. A iż o snopku mowić będę/ co rzekę wsnopek zbiorę. Krolu nád Krolmi Chryste Jezu dopomoż swym rátunkiem; dopomożcie łáski wáße pilnym á nie teskliwym słuchánie

Jáko sie dobrze Snopek Krolewski w Swećiey przez straż y opátrzność Boską vfundował.

BAßac rostropna Abigáil zápał gniewu Dawidowego przećiw Nábálowi w mowie

nie

nie vważnemu małżonkowi/ w obietnicy ktorą mu wsposob nagrody o opárztności Boskiey czyni / snopek mu iakiś z rzeczy przytacza. Si surrexerit aliquādo homo persequens te, vel quærens animam tuam, erit anima domini mei custodita in fasciculo viuētium (Drudzy
1. Reg. 25. czytaią *Sicut fasciculus viuentium.*) apud Dominum Deum tuum: porro inimicorum tuorū anima rotabitur quasi in impetu & circulo fundæ. *Ieśli kiedy powstánie człowiek prześláduiacy ćie, á szukáiacy duße twoiey, bedźie dußá Páná mego strzeżona, iák snopek żywiacych v Páná Bogá twego: lecz dußá nieprzyiaćioł twoich bedźie obracána iáko w pedźie y obroćie proce.* Te słowá iż do Krolá są rzeczone/ podáią nam o Krolách godną do vważenia táiemnice.

Ponieważ Bog iest powßechnym / opátrznym/ y ná wßystko zámożnym gospodarzem/ iako/ mowiąc do rozmáitości / ma snopki rozliczne/ iedne máłe/ drugie wielkie; iedne w kłos fortuny y w ziárno bogactw y honorow buyne/ drugie ßczupłe: ták mowiąc do straży/ ma iedne ná polu w medle álbo w kopy vłożone/ nád ktoremi iest ći straż Boska/ ále tylko pospolita; záczym nie zgołá od kradźieży/ od burzliwych wichrow/ od głodnych drapieżnych ptakow vwalniáiaca. Ma drugie snopki w zámknieniu zá kluczem álbo zaporą / nád ktoremi iuż

straż

ſtraż lepſza / y wárownieyſza: bo iż ie ſam Bog kłodką opátznośći ſwey wáruie; żádna reká w rzemiosło mniey poczćiwe/ á chćiwośći hołduiące záprawiona / z wytrychem nic nie rádźi. Ma trzećie snopki w práwicy ſwoiey Boſkiey. w ktorey ſtraż zewſzech miar naydoſkonálſza/ naywárowniéyſza / naybeſpiecznieyſza. gdyż y ſámá śmierć/ przed ktorey śie mocą gwałtowną żadna pieczęć nie oſtoi / ſnopká tak dobrze vtáionego w naymnieyſzym ziarneczku nie vſzkodźi. Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, & non tanget eos tormentũ mortis. *Duſze ſpráwiedliwych ſą w ręce Bożey, á nie tknie śię ich męká śmierći.* Abigáil tedy życzy ſtraży Boſkiey Dawidowi Krolowi iáko ſnopkowi / ále żadney w oſobności nie miánuie; rozumiem że życzy mu ſtraży nie oney powſzechney tylko/ ktora ma Bog około ſnopkow ná polu; ále owey ſzczegulney/ ktora ma około nich álbo w záwárćiu/ álbo w ręku; ábowiem tey dwoiákiey oſobliwey ſtraży po Pánu Bogu experyencyą włáſną doznał ſamże Dawid. Doznał ſtraży zá kluczem. Abſcondit me in tabernaculo ſuo, in die malorũ protexit me in abſcondito tabernaculi ſui. *Skrył mię wprzybytku ſwoim wedni złe, obronił mię w skrytośći ſwoiey.* Doznał ſtraży y wprawicy Páńſkiey/ Dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ, & dexte- Sapie: 3 Pſalm. 26 Pſal: 17

ra tua suscepit me. *Dałeś mi obronę, zbáwienia twego, á prawicá twoiá obięłá mię.* A co Dawid o opátrzności Bośkiey ku sobie pod tropologią słow mowi/to przyzwoyćiey przy własności słow stoiac Krol pan náß (dziećinne látá wspomniawßy) o sobie mowić może /że go Bog miał y zá kluczem/ y w ręku obrony swoiey.

Straż Boża nad Krolē Iego M. od nieprzyiaćioł zdrowia. Co się pierwßey straży snopká náßego tycze: wspomnićie sobie ná pierwße iego ná świát wyśćie; gdźie się ten snopek naprzod ziáwił/zá kluczem: w zámknieniu: czyim? Eryká własnego stryia Szwedzkiego Krolá: Ták wáße/ ták y Szwedzkie Kroyniki opiewáią: ale ia ráczey rzekę/ że pod ow czás był bárziey zá kluczem Bośkim/ nižli ludzkim/ bo záwárćie ludzi owych/ ktore Bog ná wielkie rzeczy gotuie/ nie iest więzieniem/ ále skrytym pokoiem/ w ktorym on duße ich iák kiedyś Egieuß

Esth: 2. rzezániec Estere ná Krolestwo Perskie zá oblubienice Aswerowi w vbior bogáty od złotá/ pereł/ drogich kámieni przyozdabia: Mamy tey prawdy dowod z pismá s. v Medrcá/ ktory opátrzność Bożą nád iednym więźniem ßyroko wystawia.

Sap: 10. Hæc venditum iustum non dereliquit &c. sed descendit cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum Regni, & potentiam aduersus eos, qui eũ deprimebát. *Ta spráwiedliwego záprzedánego nie opuśćiłá*

*puściłá &c. ále zstapiłá znim do dołu, y w wię-
żieniu go nie opuściłá, áż mu przyniosłá sceptrum
Krolestwá, y moc przećiwko tym ktorzy go tłumili.*
Mamy y przykład w Jozephie y w Moyzeßu. Zá Gen: 39
iedne wßeteczney Pániey potwarz/ dał Putyphár
Jozephá niewinnego zá straż tym/ ktorzy więźniow
Krolewskich chowáli; myślilby kto/ że támto zám-
knienie Jozephowe gárdłem pachnęło; ážći pachnie
Aeconomią / y wielkimi rządámi Krolestwá
Aegiptskiego; do ktorych go Bog przez náukę wy-
kłádu snow pod oną strażą sposábiał. A Moyzeß
coż skoro sie vrodził Moyzeß/ boiąc sie oń Sepho-
rá mátká / Pháráoná Królá; áby go iáko dru-
gie miaski żydowskie w przerąbl nie wrzucono;
krywßy go v śiebie trzy mieśiące gdy go iuż vtáić 6 Exod. 2
*nie mogłá, wźięłá plećiankę z śytowia, y námázáłá
ią kleiem y smołą, y wsádźiłá wnię dźiećiątko. y
włożyłá ie miedzy rogożną brzegu rzeki.* Ktożby
był tám o niedołężnym Pácholećiu nie zdespe-
rował: mogłá zaieść rybá/ mogł połknąć/ iáko to
przy Nilu / Krokodyl. mogłá stráćić y nie przy-
iązna ręká ludzka; a przećie Niebieska opátrzność
inaczey to obroćiłá. Zrządziłá Krolewne Aegypską
Pharaonowe corkę / ktora przechádzáiąc sie przy
brzegu/ dźiećię vyrzáłá/ z ćiásnośći oswobodźiłá /

 mám-

mámce ná wychowánie oddálá / náwet zá syná sobie przysposobiłá: áliści Bog on z sitowia snopek wywyższył; wiezniá vrzedem hetmáńskim nád ludem z Egyptu do Pálestyny ćiągnącym vraczył.

Stosuyćież ten dißkurs do tego Páná Filandzskiego ná on czas Infántá. iego zá kluczem pod owę chwilę pożyćie/ nie było mu więzieniē: ále rzemiosłá Bożego wárstátem; tám go dowćip Naywyższego Krolestwu Polskiemu/ y rozlicznym Xięstwom gotował; tám duszę iego przybierał w kleynoty cnot do stopniá ták wysokiego należących; á iáko kiedyś nád prywatnym ieszcze Márcianem w więzieniu siedzącym orzeł się przelátywał/ Cesárstwo mu przyszłe prognostykuiąc: ták y nád Naiásnieyszym Zygmuntem záwártym orzeł się iuż nász Polski vnosił/ á Krolestwo mu y Pánowánie wielu narodow zá zrządzeniem wielmożney práwice Páńskiey obiecował.

Baron.

Rzecz powiem dziwną/ ále ludzi ważnych/ młodości K. J. M. wiádomych świádectwem potwierdzoną. Więcey lat dziećięćiu nád dwie nie lyczono. Surrexit homo persequens & quærens animam eius. Posłał Eryk Krol/ wiećie iákiego rozumu człowiek/ rotę żołdatow záiuszoną/ ktoraby y Janá Filándskiego ná on czas Kiążećiá/ rodzonego swego brá-

Od Eryka Szweckiego Krolá.

gobrá-

go brátá/ y Zygmunta synowcá/ y wßystkich Polakow adherentow ych z pocztu żyiacych wygłádźiłá; nátychmiast pokazał sie Erykowi Anyoł Páński w wielkiey okręgu świátłośći; grożac/ że ieśli by żołnierzow od złey roboty nie odwołał/ miał być z Krolestwá ztracony/ y miedzy dźikie bestyie iáko Nábuchodonozor policzony. Przestráßony Krol nagłym y stráßnym widokiem/ woysko wroćił/ á Anyoł przydał y te słowá; *Od tego czásu ná osobliwa swa opieke biore Zygmuntá; á wiekße mu Krolestwo gotuie.* O cudowna spráwo Páńska/ o nie wysławiona straży niebieska nád osobámi ktore sposabiaß ná Krolestwá; Azá tá opátrznośc Boża nie podobna oney/ ktora miał Bog nád Wacłáwem Swietym Krolem Czeskim? záyzrzał mu Krolestwá Rádysław Ksiaże Kurymeński; wyzwawßy go ná poiedynek dużo nań nácierał/ aż Anyołá Páńskiego kopiiey Wacłáwowi dodáiace° vyrzał/ á do siebie mowiacego vsłyßał/ Ne feri *Nie biy.* Przestráßony tedy/ z koniá zsiadł/ do nog Wacłáwowi ś. odpußczenia proßac przypadł. Záiste iáko Wacłáw ś. táky Krol Pan náß doznał/ że prawdźiwie rzekłá Abigáil o duszy Krolewskiey. Erit anima tua custodita in fasciculo viuentium apud Dominum. Ex annal: Bohem. 1 Reg. 25

Co sie drugiey straży sniepká Krolewskiego tycze/

StrażBoska nad Krolem I.M. od nieprzyiaciol duſze

cze/ chował go Bog nie tylko zá kluczem/ áby śię przy zdrowiu y żywocie zoſtał: ále y w ręku/ áby duſze y ſumnienia iego od Luterſkiey ſekty ochronił. Tákiey około niego ſtraży/ mamy wizerunk w Joáśie Krolu. Vmárł Ochozyaſz Krol Izráelſki; chcąc Athália Kroleſtwo pośięść. Interfecit omne ſemen Regium.

4 Reg 11

Pozábiiała wſzytko naśienie Krolewskie A tym czáſem P. Bog zrządził Jozábę/ ktora Furata eſt puerum Ioas de medio filiorum regis, & abſcondit eum á facie Athaliæ, vt non interficeretur, & erat cum ea ſex annis clam in domo (inſzy text ma in manu) Dñi. *Vkradłá go z pośrzodku ſynow Krolewskich, y skryłá go od oblicza Atháliey, zeby go nie zábito, y był przy niey ſześć lat potáiemnie w ręku Páńskich.* Tám było málowánie; tu rzecz ſámá. Abowiem wſpomnicie ſobie znowu ná one czáſy/ kiedy/ iák druga Athalia/ Lutheryia Kroleſtwo Szwedzkie opánowáłá; Interfecit omne ſemen Regium. Naiaśnieyſza Familia Krolewſka/ Oycá/ Stryie/ Brácia/ nie ták zárázíłá/ iáko porázíłá; Nálázłá śie z prẽyrzenia Bożego iedná Jozábá/ Swietey pámięci Páni/ Polká náſzá/ Náiaśnie: Katharzyná Jágiełowná iego Mátká/ Krolowa Szwedzka/ Janá Krolá Szwedzkiego małżonká/ Auguſtá śioſtrá/ Zygmuntá pierwſzego corká Krolow Polſkich; ktora Náiaśnieyſzego

Zyg-

Zygmuntá od tey Athályey vtáiła. in domo Domini w Kościele Kátholickim / w religiey práwowierney/ rzekę ráczey/ w ręku Páńſkich. ô Boże iáko się tám furia z piekłá ſrożyłá: żeby go od wiáry odłomić mogłá!

Surrexit homo, powſtał pierwszy przećiw niemu Dyonizyuſz doktor/ iego młodośći dozorcá/ náćierał y námowámi/ y rátiámi/ y Kśiąſzkámi/ y towárzyſzámi; ále ánimuſzu młodźieńcá nie przekonał: owſzem przyznawał práwicę Bożą z nim/ ktora wſzyſtkie záſtrzałki odbiiáłá. Od Inſpektora.

Powſtał drugi śilnieyſzy homo oćiec włáſny/ Krol Szwedzki/ częśćią łáſką/ częśćią poważnośćią/ częśćią gwałtem/ á oſobliwie ná kázánie luterſkie przymuſzániem: Wiodł go iuż raz ná nie viąwſzy zá rękę/ ále nieprzekonány młodźieniec/ z ręku się iego wyrwał do Kośćiołá Kátholickiego: dodawſzy ſobie sercá onemi mędrcá słowy. Eruere quaſi damula de manu, & quaſi auis de manu aucupis *Wyrwi śię iáko ſárná z ręki, y iáko ptak z ręki ptaſznikâ.* Od rodźicá krola. Prou. 6

Powſtał trzeći á iuż náypotężnieyſzy/ bo gromádny/ homo, Senat wſzyſtek Szwecki iuż groźbámi/ iuż proźbámi/ iuż przećiw Oycu Krolowi o mniemáne pobłażenie buntámi/ iuż ná Zygmuntá poſtráchámi/ grożąc mu oddaleniem od ſukceſſyey po oy- Od Senatu Szwedzkiego.

cu ná Krolestwo: ále on iák skáłá niczym sie vżyć nie dał. Miánowicie. słyßąc o vtrácie Krolestwá dla wiáry/ przeżegnawßy się/ á oczy wzgorę podniozßy/ ręce złożył á táką Senatorom dał odpowiedź/ *Wolę vtrácić Krolestwo Szwedzkie, niż niebieskie.* O serce wdzięćieciu nie dzięcinne/ o ánimußu odwagi nie pospolitey/ ále Moyżeßowey. ktory dla wiáry

Hebr: 11 Grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis &c maiores diuitias æstimans, thesauro Ægyptiorum improperium Christi. Owá wßystkich vßedł niebezpieczeństw / bo dußá ieg° byłá strzeżona iáko snopeczek w ręce Páńskiey/ nie vroniłá kłoská ni źiarneczká: lecz dußami nieprzyiáćioł iego Pædagogá/ Oycá/ y wßystkiego Senatu ták zákręćiłá; że iák z proce rzuceni/ niewiedzieć czego się przećiw iemu chwycić mieli: áż widząc iego nieodmienny státek/ więcey nie náćieráli/ owßem ná Seymie wálnym przysięgli/ że inßego Królá náden po Oycu ßukáć nie mieli; Osobliwie Károl stryi/ swemi go rękomá podniosł máłuczkieg° wołáiąc/ y protestuiąc się przed Bogiem/ y przed wßystkim świátem/ że Zygmunt miał być á nie kto inßy Krolestwá Szwedzkiego dziedzicem. O byte był słowá rzeczą ſtrzymał: nie strzymał.

Byłá w Rzymie ná rynku státuá Augustá Cesárzá z napisem CCDO; spadł piorun/ vtrąćił C/ zostáło

zostáło *Edo.* Na toż własnie wyszło Károlowi. Vderzył nań piorun ámbitiey/ ażći ono *Cedo.* *Vstepuie!* obroćiło sie w *Edo.* *liem.* Ziadł Szwecia/ rkasił dobrze Inflant/ y pogránicznych Xsiestw zebámi nadtárgał: ostátek ná wety potomkowi zostáwił: wszákże ten piorun osobie Naiaśnie: Zygmuntá (lubo sie ná zdrowie iego po Koronátiey Opsálskiey nasádzano) nie vszkodził.

Záchował tedy Bog ćiało y dusze ie° od złey klestki/ á záchował w reku iák snopeczek; ktorego sie ziárnámi wiele narodow żywić miáło. záchował w reku iák plánete miedzy śiedmią; ktoraby kráiom nászym promieńmi Naiáśnieyszych cnot świećić mogła: záchował w reku iák kosztowna korone/ ktoraby głowy násze Polskie y Litewskie kształtnie vkoronowáłá. Eris Corona gloriæ in manu Dñi. & diadema regni in manu Dei tui. *Bedźieſz korona chwały w rece Pańskiey, y korona Krolestwá w ręce Bogá twego.* Niech żećzá to iezyk chwale wyznawá dobry Jezu z Dawidem w rownym rázie śpiewáiacym. *Terazē poznał iż Pan zbáwił pomázańcá swego &c. Zbáwienie Mocarzow w práwicy iego.* á że to dobrodźieystwo narodu sie nászego tyka niechći z Anna dzieke oddawa. *Dalei pánowánie (nad námi) Krolowi swemu, y wywyższyłeś rog pomázańcá swego.* Dość o straży.

Apoc. 1.

Isai: 62.

Psalm. 19

1 Reg: 2

Jako sie

Jako śię dobrze ná ziemi Snopek Krolewski przez świątobliwość zásádźił.

Potrzebna Krolom świątobliwość.

NIe tylko względem straży/ ále y względem żywotá vkłádności winszuie Abigáil Dáwidowi/ áby był świątobliwym snopkiem w ręku Bożych y słusznie; gdyż dobrze mowi Bernat ś. do Eugeniussa/ iedno to/ Simius in tecto, & Rex fatuus in solio, ac monstrosa res est, gradus summus, & animus infimus; sedes prima, & vita ima: lingua magniloqua, & manus otiosa: sermo multus & fructus nullus; vultus grauis & actus leuis; ingens autoritas & nutans stabilitas Przetoż Bog tych/ ktore celnymi Krolmi mieć chce/ dusze poświąca/ y w wcnoty wszelkie zápráwuie. Tę prawdę áby nam Syrácydes obiáśnił zádawa sobie táką gadkę. Quare dies diē superat: & iterū lux lucem: & annus annū a sole? *Czemu dźień przewyższa dźień, y świátłość świátłość, y iedē rok drugi: od słońcá?* O co ten pyta? o biegu przyrodzonym? czemu dźień ieden bywa dłuższy niż drugi? czemu w látách bywa przybyß? Nie oto; bo nietrudno tego w náturze Astrologom dáć przyczynę. Pyta on o biegu świątłości moralnym; czemu to mie-

Bog krole święci.

Eccl. 33.

dzy

dzy dniámi/ tygodniámi/ y rokámi iedne ſą więkſze niż drugie. Miedzy dniámi/ ſą iedne powſzedne/ drugie święte; v Zydow ſzábáty/ Kuczki/ Trąbki: v nas Simplicia, Semiduplicia, duplicia; á te iuż ſecundæ claſſis, iuż primæ. Miedzy tygodniami/ ieſt hebdomada ſancta. Miedzy rokámi ieſt Annus ſanctus miłościwego látá; Z kąd tá rożnicá miedzy czáſámi á czáſámi/ lubo iedno ieſt słońce ſprawcą czáſow wſzyſtkich? odpowiada ſobie. A domini ſcientia ſeparati ſunt, facto ſole. *Rozdźielone ſą vmieietnośćią Páńską po vczynieniu słońcá.* To lepák rozdzielenie ták opiſuie/ że *odmienił Bog czáſy y świetá ich, áby wnie świećili dni świete ná godźiny: z tych wywyżſzył y poświećił Bog, á z nich włożył w ludzkie dni.* Vers. 8.

Te queſtią rozwiązawſzy Syrácides/ tákie miedzy ludźmi y dniámi czyni porownánie. Jáko z poſrzodká dni/ choćiaż od iednego słońcá idą/ niektore Bog poświąca/ niektore wſzeregu dni powſzednych zoſtáwuie: ták y zpośrzodka ludźi/ choćiaż omnes homines de ſolo & ex terra, vnde creatus eſt Adam. *wſzyſcy poſzli z źiemie, z ktorey ſtworzony ieſt Jadam.* przećie niektorych. in multitudine diſciplinæ ſeparauit, & immutauit vias eorum & ipſis benedixit & exaltauit, ex ipſis ſáctificauit, & ad ſe applicauit. *W mnoſtwie ćwiczenia ie rozdźielił, á drogi ich odmienił, z nich błogosłáwił, y* Vers. 12.

wywyżßył, y znich poświęcił, y przyſądził do śiebie, to ieſt/ iedne chce mieć oſobámi powßednemi/ drugie odświetnemi; álbo świeconemi. A iż świecenie nie dźieie się bez pewnych obrządkow; y ceremonie poprzedzáiące/ y ſame iſtoteświecenia/ w te słowa/ iák w ieden wſnopek zbiera.

Iakich Bog obrządkow zażywa przed święceniem krolow.

Mowiąc do ceremoniy pierwßa ieſt tá/ że Bog tákie oſoby/ktore ná chwálebne Páńſtw ſpráwowá nie przeznacza/ wprzod ná ćwiczenie ſobie wyłacza. Czy ták iáko Nábuchodonozor w Bábiloniey? ktory *kazał Aſpheneſowi przełożonemu trzebieńcow ßukáć z naśienia Krolewskiego pácholąt, w ktorych by nie było żadney zmázy, pięknych vroda &c. ktorzy by mogli ſtać w Páłacu Krolewskim, áby ich vczył piſmá y iezyká Chaldáyskiego?* Lepiey; bo młodźi ile Krolewſkiey ná náukach wyzwolonych nie dośyć: trzebá y cnot/ y dobrych obyczáiow/ o ktorych tu wzmianki niemaß. Czy tak iáko Perſowie? ktorzy do plemienia Krolewſkiego czterech dozorcow przyſądzáli: Ieden miał być naypoczćiwßy: ten do nabożeńſtwá y wßelkiey cnoty przyuczał. Drugi nayſprawiedliwßy; ten do záchowánia káždemu ſwego práwá droge y ſpoſob pokázował. Trzeći naywiernieyßy/ temu poſtrzegáć należáło/ áby się roſkoßom animuß młodźieńſki nie podá-

Danie: 1

Neiodot & Xenoph:

podawał; ále wolny od wszelkiey nieporządności zostawał. Czwarty naymężnieyszy/ ktory mężne y odważne dzieła zacnych Krolow/ dzielnych Hetmánow przypominał? Lepiey; bo Bog nie tylko zewnątrz tákim srzodkom do wyćwiczenia skuteczności dodáie: ále y wewnątrz w dowćipách niezwyczaynym świátłem/ w sercách nie pospolitym nátchnieniem wiele robi/áby ie do perfekcyey oney przywiodł. Princeps ea quæ sunt digna Principe cogitabit, & ipse super duces stabit. *Isai. 28.*

Druga ceremonia/ że Bog odmienia gośćińce osobom tákim. Vrodzi sie kto podług świátá niepocześnie: tknieß vrodzenia: nieśláchćic. tknieß vrody: iák Thersites/ albo Ezop twarzą ſtraßy: tknieß zábáwy: rzemieśnik: tknieß ieg dziádow/náddziádow ludzie prości. Tákiego dokąd gośćiniec? álbo zá trzodą/ iáko Dawidowi; albo zą płużycą/ iako Piástowi; albo do wárstátu złotniczego/ iáko Przemysłáwowi; albo do postrzygálnie/ iáko Leßkowi. Tákeśćie tor ich osadzili; á pan Bog inaczey; immutat vias eorum, zdárzy Dawidowi poiedynek z olbrzymem wygráć: zdárzy Piástowi raz dwu pielgrzymow (rozumieią niektorzy że dwu Anyołow) vczestowáć: zdárzy Przemysłáwowi szyszakámi korkowemi w lesie po wierzchołkách drzew rozwieszánemi/ woyská Niemieckie y Moráwskie od gránic odstráßyć: zdárzy

Leszkowi w zawodzie gwozdzie w ziemie wbite o-
miiać/ a droga choć dálsza (bo krzywa) kresu przed
ántágonistámi dobiegáć; álić im ludzie Krolestwá
deferuią/ ná Throny wysádzáią/ koronuią; áż on kto-
ry wczorá nieumiał trzech zliczyć/ dziś loquitur per ta-
lenta, y ktoremu wczorá mowiono/ kiedy gadał/ quis
Eccl. 13 est hic? á to kto: dziś ná słowá iego Omnes tacuerunt & verbum illius vsq ad nubes perducunt, *Wszyscy zámilkli; á słowá iego áż pod obłoki podnoszą.* Przetoż słusznie Aurelius pisze do Korwiná Królá Trynakryyskie-
go/ rownáiąc przeszła swoie podła kondycyą z stá-
Horol: Principum nem Cesárskim. Cum ego manus Myoparonis remo excoriatas haberem, quis imperij Romani clauum in manus meas venturum cogitasset? cum cibi penuria Capuæ ægrotarē, quis cibi abundantia aliquando me florentem futurum putasset? Bog gośćiniec odmienił.

Trzećia ceremonia/ że ie żegna (iáko to przy świeceniu bywa) y błogosłáwi: iákim trybem? czy ludzkim? czy Boskim? ludzki tryb błogosłáwić tylko ięzykiem/ tylko mową; Boski tryb błogosłáwić skutkiem y sámą rzeczą: ludzie ludziom życzą iesli zdrowia/ mierzą látá stámi/ tysiącámi; iesli dobrego mienia/ złotemi gorámi; á w sámey sie rzeczy áni dzień z lat onych nie záwiąże/ ani proszek złoty z onych gor nie vkruszy: Awá co należy do słow/ może káżdy káżde-
Gen: 27 mu mowić co Ezau rzekł Izáákowi. Num vnam tantū

bene-

benedictionem habes Pater? *Izali iedno tylko masz błogosłáwieństwo oycze?* co zás do rzeczy: może káżdy y náywiększy Krol odpowiedźieć / co odpowiedźiał Syzánnes Krol Perski. Ego sum Dominus non rerum sed verborũ tantum. *Iam iest Pánem nie rzeczy, ále słow tylko.* V Bogá lepák inákszá benedkcya: nie tylko sie áfektem/ ále y efektem/ nie tylko vsty: ále y ręká ozywa; bo gdźie. Panem benedixit. *Chleb błogosłáwił/* záraz y Fregit, deditq; discipulis *Łamał y dawał vczniom.* ktorych kiedy wstępuiąc do niebá/ eleuatis manibus benedixit, *podniozszy ręce żegnał* krzyżem błogosłáwieństwá swego/ záraz z ręku żegnáiących wypádáły *Charismatum dona.* Przetoż kiedy y ná Krolestwo osobom iákim błogosłáwi/ nie gołymi to słowy odpráwuie: ále rzeczą/ ták iáko pierwszym rodźicom nászym/ Benedixit illis Deus *Błogosłáwił im Bog,* przydáie sposob iáko. *Rzekł im rośćcie y mnożćie śie y nápełniayćie źiemię, á czyńćie ią sobie poddáną y pánuyćie nád rybámi morskimi, y nád ptástwem powietrznym, y náde wszemi źwierzęty, ktore śie rucháią ná źiemi.* Dixit & facta sunt, *Rzekł y zstáło śie.*

Herodot: ... Gen: 1.

Czwártá ceremonia/ że ich wywyższa. Co prawdá/ z wielkiey na czás niżiny podnosi ná Libáńskie gory. Saul lubo co do wzrostu wielki/ rámieniem przewyższáiący wszystkie syny Izráelskie: wszákże co

 do fá-

do fámiliey bárzo niſki; o ktorey co mowi do Sámuelá ſłuchaymy. *Azam ia nie ieſt ſyn Ieminy, známnieyſzego pokolenia Izráelowego, á rod moy naypodleyſzy miedzy wſzyſtkiemi ſyny Beniamin.* Co do zábáwy/ barzo podły. *Zginęły były oślice Cis Oycá Saulowego, y Cis rzekł do Saulá ſyná ſwego. Weźmi z ſobą iednego z służebnikow, á wſtawſzy idź y ſzukay oślic, y ſzukał przez ziemię Sáliſá, Salim, Ieminego y Suph.* á Bog go podnioſł wyſoko; podnioſł ná wielkie máietnośći: mowi Sámuel do niego. *A czyież będą co naylepſze rzeczy Izráelowe? Izali nie twoie y wſzyſtkiego domu oycá twego?* podnioſł ná

1 Reg: 9

Verſ. 20.

1. Reg. 10.

Thron naywyżſzy Izráelſkiego Kroleſtwá. *Wziął Sámuel bánkę oliwy, y wylał ná głowę iego, y pocałował go y rzekł. Oto ćię Pan pomázał zá Kśiążę nád dźiedźictwem iego.*

Mowiąc zaś do iſtoty ſámey świecenia oſob ná regiment náznáczonych: poświącá ie Bog y wewnątrz przez Duchá ſwe°/ ktory poſpolitego człowieká iuż winſzego odmienia/ Inſiliet in te Spiritus, & mutaberis in virum alium. *Przypadnie ná ćię Duch Pański, y odmieniſz śię w mężá inne°.* poświąca y z wierzchu przez oley: nie iáko ć kápłany/ *ále* iáko Kośćielne ſtátki/ Monſtrancye/ Kielichy/ Páteny: że owá rzecz ktora byłá w ręku nie dawno v złotniká/ y przed po-

Iako Bog Krole święći.

1 Reg. 10

świe-

świeceniem powszedna; po maszczeniu iuż świeta/ iuż káżdy z rewerencyą/y zdáleká pátrzy:dotknac sie láykowi wáruy Boże. Tákći/ ktore przed tym powszedne osoby były: przez oley sie poświacáią: że iuż zowie sie świątobliwy maiestat / świątobliwy Pan / świątobliwe vszy: alić od wszytkich vczćiwość;przystep nie látwy /y to przez Sekretarze/pieczetarze/ podkomorze: audyencya áż vprożona/y tá nie częstą:dotknać sie zwłászcza we złyobyczáy nefas/ srogi zakaz Duchá ś. Nolite tangere Christos meos *Nie tykayćie pomázáńcow moich.* Nie zgołáć we zły obyczay vrznał poćichu Dawid coś kráiu płaszczá Saulowego / á przećie mowi text ś. *Vderzyło Dawidá serce iego, przeto że vrznał kray płaszczá Saulowego, y rzekł do mężow swoich. Niech mi bedźie miłośćiw Pan, żebym nie vczynił tey rzeczy Pánu memu pomázáńcowi Páńskiemu, żebym miał śćiagnać nań reke moie, poniewasz że iest pomázániec Páński.* á Duch ś. zákázuie Krolow y myślą tykáć. In cogitatione tua Regi ne detrahas. *W myśli twoiey Krolowi nie vwłaczay.* czemu? bo Krolowie świetymi są przez vczestnictwo świątobliwości Boskiey. I dla tegoć Piotr ś. pospolu wiąże boiaźń Boską/y cześć Krolewską. Deum timete, Regem honorificate. dla tego y tu sam Bog te osoby poświeciwszy/ iuż ad se applicauit,

Do

1 Paral. 16
1 Reg. 24
Eccles. 10.
1. Pet. 2.

do śiebie *przyłacza*, czy iáko sygnet do pálcá: bárziey: dáleko od sercá pálec; nie ostał śie ná pálcu Iekoniaß.

Ierem. 22. Si fuerit Ieconias añulus in manu dextra mea, inde euellã eum przyłacza iáko koral naykochańßy do sercá swego.

Actor: 13. *Nalazłem Dawidá* (mowi sámże Bog) *meżá wedla sercá mego; on wykona wßystkie wole moie.* O toć applikaturá naylepßa. Insi czytáia / hoc ad hoc applicauit. *To do tego przyłaczył.* Własna do snopká alluzya. Aby był snopek / trzebá kłosy y ztad y zowad zbieráć / potym wßystkie spolem wiazáć: ták Bog chcac snopek Krolewski zewßech miar wystáwić doskonáły / rozmáite kłosy cnot y z tad z owad zbiera / ieden z drugim porownywa / á w ßtuczna one Symmetrya Waleryaná Cesárzá potrafia. Aby byłá Pietas cum negotiositate, magnanimitas cum humilitate, comitas cum grauitate, fortitudo cum tranquillitate, clementia cum æquitate, &c. O wielkież to rzemiosło / niezdoła mu iedno omnium artifex Sapientia.

Stosuie się to wszystko do krola iego M. Skłaniam iuż te wálna Duchá s proposycya do ćiebie Náiaśnieyßy ZYGMVNCIE. Aza ćie sobie ná osobliwe ćwiczenie nie wzielá madrosć niebieska? nie tylko wnetrznie oświecáiac iáko Sálomoná; ktory wláná z niebá vmieietnosć *położył sobie zá pochodnia, w świátle nie vstawáiaca:* Sapie: 7 ále y zewnatrz zrzadzáiac ći osoby / zá ktorych instytucya y powodem wielkieies philozophiey doßedł / y

Chrze-

Chrześciańskiey y Krolewskiey: Miedzy wiela innemi byłać mistrzynia naywiekßa Náiáśnieyßa Rodzicielka iák Rebeká Jakubowi; á naymnieyßa Societás naßa/ iák Holdá Jozyaßowi; ktorá Máiestatowi twemu po wßystek niemal wiek żywotá/ áż do ostátniego punktu posługi oddáwáłá: ieśliż mniey wygodne; niedostátki napełniał on/ qui ipse sapientiæ dux est. & Sapientum emendator; in manu enim illius & nos, & sermones nostri, & operum scientiæ disciplina. Azać tenże nay wyżßy y drog nie odmienił: lubo nie ták/ iáko odmienia nieudolnym/ wzywáiąc ich ná Krolestwo; gdyż y z náiáśnieyßych przodkow/ y z dziedzicznego prawá/ y z tálentow od natury hoynie nádánych/ miałeś prosty tor do Krolestwá: wßákże ták: że kiedyć sie tá drogá byłá przez stryiá lubo powáriowáłá/ lubo w ścieżke ściśnełá/ Bog ći gościniec Krolewski y vłácnił y rozprzestrzenił: żeś doßedł nim nie iedney ále dwu koron/ iedney dziedziczney Szwedzkiey; drugiey nászey Polskiey. Azać też nie błogosłáwił Bog ná wßystkim? Tkne dobrego mienia. *Błogosłáwił ći błogosłáwieństwy niebieskiemi z wierzchu, błogosłáwieństwy przepáśći leżacey ná dole.* Tkne rządow/ *Błogosłáwionyś w mieśćie, błogosłáwionyś ná polu; błogosłáwionyś wchodzacy; błogosłáwionyś wychodzacy.* Tkne Náiáśnieyßego potomstwá. *Błogosła-*

Gen. 27.
4. Reg. 22.
Sap. 7.
Gen: 49
Deut: 28

wio-

wionyś w błogosłáwionym owocu żywotá twego, Tkne
Deut 7. ogromności ku nieprzyiácielom; *Vyrzáły wszystkie narody ziemie, że imie Páńskie wzywáne iest nád*
Deut. 28. *tobą, báły śie; iedną drogą wychodźiły przećiw tobie; á śiedmią drog vćiekáły przed obliczem twoim:*
Ibid. ver. 13. Azá ćie tenże Pan nie wywyższył? kiedy ćie *głową postáwił, ábyś záwsze był ná wierzchu, á nie ná spodku.* Azá ćie po ták długich obrzędách nie poświęćił/ y wewnątrz zámieniáiąc serce w serce iák v Saulá: y zewnątrz oleiem máżąc iáko Dawidá; minąwszy
1. Reg. 10 y poczesnego Oliabá/ Máximiliáná Arcyksiążećiá/ y Amináddábá/ Wásilá Moskiewskiego/ y innych ná Polskie Krolestwo pod on czás kompetitorow/ vnxit te Deus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.
Psal. 44. Azá ćie náwet do sercá swego nie przysádził? kiedy swoie wolą przez ćie iák przez instrument wykonywał/ duchem vczynki twe ożywiał/ żądze miłośćią rozgrzewał: á chcąc mieć z ćiebie kochánny snopek: po szerokim Kośćiołá swego polu/ kłosy cnot doyrzáłych y ztąd y zowąd zbierał/ á pásem kárnośći y boiáźni swoiey (przy społrobieniu twoym) wiązał.

Nálezy Krolom zbior wszytkich cnot.

Ták sobie Náiáśnieyszy Krolowie/ y świátá Monarchowie perswáduyćie/ że może sie kto inny z ludźi rowney kondycyey máłą kłosow álbo cnot garzstką kontentowáć; ále wam/ ná ktorych cnoćie wie-

lem

kom należy/ trzebá cáłego y społego snopká. Phreates Krol Párthow pytał się Tymoná/ coby zá rożnicá miedzy Pánem á poddánym záchodziłá: odpowiedział Philozoph. Hoc inter vtrumq; interest, quod inter vnum & omnia; omnes populares principē spectant vnū: vnus princeps spectat omnes populares; ijs proinde vna satis est obedientia ad imperium; illi omnigena virtute opus est ad exēplum. Ják słonecznik obroty swoie kieruie zá słońcem: ták poddáni obyczáie swoie márkuią wászym wzorem. *Vobis* (mawiał Senekă) Non magis quam Soli latere contingit, multa circa vos lux est omnium in illam conuersi oculi; hinc fit, vt vestra facta, dictaq; rumor excipiat, & ideo nullis magis cauendum est, qualem famam habeant, quam qui qualemcunq; meruerint, magnam habituri sunt. Trzebá wam tedy/ Miłościwi Krolowie/ z innych też wielkorządzcow wszystkie cnoty/ iák z rożnych zagonow kłosy zbieráć; ábyście mogli przykłádny/ y do pożywienia vżyteczny poddánym snopek wiązáć. Bruson. Lib. De Cle. cap. 8.

Tu mi sie żyzne y szerokie otwarza pole ráchowánia owych kłosow albo cnot/ z ktorych snopek doskonáłości swoiey Krol J. M. piękną związał proporcyą: ále kto ie w ták krotkim czásie przeliczy? To sie ogołem mowić może: że nie było tey cnoty/ w ktoreyby sie nie obierał; nie było tey/ w ktoreyby poddánym wizerunku nie wystáwił; nie było tey/ w ktoreyby innym obcym Krolom cugu przed sobą pozwolił; y W Krolu I. M. snopek cnot wszytkich.

 w kto-

w ktoreyby z przodkámi swoiemi w tym Pań-
stwie nie wyrownał. ábowiem co sie celnego w kto-
rym ziáwiło: to sie w nim nie cieniem/ ále żywym o-
brázem pokázáło. Kiedy Alexánder Krol Mácedoń-
ski świát niemal wszystek opánował; Krolowie
Epit: variarũ hystor: kráiow odległych hołdownikámi iego zostawszy/
przy winszowániu Páństwá/ y oddániu posłużeń-
stwá/ wypráwili do niego rożne z swych prowincyy
vpominki/ á iákoby oczywiste monstry/ z ktorychby
obfitość podbitych kráin poznawał; iedni posyłáli
złoto/ srebro/ y inne swych ziem kruszce: drudzy zá-
cne perły/ y drogie kámienie; drudzy niewidáne o-
woce: drudzy ledwie słycháne przedtym źwierzę.
Krol lepák Egypski posłał snopek pszenice/ z iedne-
go tylko wsiánego á buynie rozmnożonego ziárná.
czemu kożdy vwierzy/ kto czytał Krysztophá Kolum-
Hieron. Bezon. in America. bá rowna też żyzność Insulæ Hispaniolæ opisuiące. Po-
siał tám ná początku Lutego ięczmienia garztkę/ á
trzydziestego Márcá sto vżął snopow / z ościámi
vkłosiemi ná łokieć/ á káżdá ość dwá tysiącá ziarn
záwierálá. To podárze naybárziey Alexándrowi do
sercá przypádło; bo też naylepiey miedzy innemi swoy
kray zálecilo. Jeśli też y ty Polaku weyrzysz ná ży-
zność polá twego/ możesz sie tym przed obcemi na-
rodámi popisowáć/ że z iednego nasienia Jágiełow-
stiego/

ſkiego/wielki/buyny/y w wßelkie cnoty obfity pow-
ſtał vrodzay/ ták wielu známienitych Krolow/ kto-
rzyć chwalebnie pánowáli: wßakże y to mi przy-
znaß/ że w tym iednym Zygmunćie Náiáśnieyßym Krolow z familiey Iagiełowskiey cnoty ośiegnął.
potomku Iágiełowym/ mnoſtwo ziarn/ ktore się
cząſtkámi po innych przodkách dzieliło/ w nim się
gromádnie ogołem ziáwiło; á że ták rzekę/ w iedno
wielkie ſnopie wyroſło. Zaleca ſtárożytność Włády-
ſłáwá Iágiełá z głębokiey pokory/ y niewymowney W. łysła
ku chwale Bożey gorliwośći: A nád Zygmunta kto ...agieła.
przy Krolewſkiey powadze pokornieyßy? słowá z vſt
iego ku márney chlubie nie słyßano. Vważáł iż Krol
VS Iob prożną chwałę miał w ohydźie. *Izáli rádo-*
wáło śię w táiemnośći ſerce moie, y cáłowałem rękę *Iob: 13*
moię vſtymi memi? co ieſt niepráwość naywiękſſa, y zá-
przenie przećiw Bogu naywyżßemu. Kto gorliwßy?
on iák Iozyaß *był od Bogá zrzadzony ná pokutę* *Eccleſ. 49.*
ludu, áby obroćił ku Pánu ſercá ich, á zá dni grze-
śnikow zmocnił pobożność. Wychwáláią Kroniki
Káżimierzá Krolá Włádyſłáwowego ſyná/ á czte- Kazimierza
rech innych Krolow Polſkich oycá/ z wielkiego ba-
czenia ná vbogie; gdyż ręką ſwą ſuppliki od nich brał/
y niezliczoną liczbę co dźień karmił y odźiewał. A o
tym też Pánie co wam inneß powiedzą vbogie Klá-
ßtory/y ßpitale; ktore coraz iálmużnámi y wzłe czá-

 ſy co

sy codzień obiádámi opátrował: záśpiewáią one z Ioba Antyphone. Cum sederē quasi Rex circumstante exercitu, eram tamē mærentium consolator. Ogłaßáią historije Janá Albrychtá/ tákże Alexandrá bráciey/ Krolow Polskich/ z wielkiego męstwá y ná vmysle niewzruszonego státku. Twoiá to Naiás. Zygmuncie co wszystkich zaletá/ żeś nigdy trzech rzeczy nie odmieniał: słowá/ twarzy/ ánimußu. Wynoßą Polacy y Węgrowie w Władysłáwie trzećim Krolu swoim wielką sercá resolucyą / y ná wolą Boską oboiętność. Ale y w teyieś mu cnoćie nád sobą Zygmunćie gory nie dał/ktory ábyś wszystkie żywotá swego losy tymże snurem miárkował / onąś się niewysłowiona odwaga Demetryusa Cesárza często posilał. *Czego prágnieß odemnie ô Boże nieśmiertelny, chceß dźieći pobráć? pobierz; tobiem ie zrodźił. Chceß iákiey częśći ćiáłá mego? bierz: wßák wnet wßystko opußczę. Napieraß śie Duchá: czemu nie? odbierz coś dał. Coć lubo, weź: bo co weźmieß nie od zbraniaiącego śię weźmieß; weź raz, coś dał rázy dźieśięć.* Známienitą v nas pámiątká y dwu Zygmuntow. Pierwßy dla łágodnośći miał wielką miłość: drugi Augustem názwány/ dla praw/ ktore spisał/ wielką poważność. Pewna że ten trzeći obiemá nie vstąpił; sámiśćie się go niemogli nachwalić z łáskáwośći/ á

Iob: 19

Iana Albrichta y Alexandra Bráciey

Senec. lib: de diu. prouid.

Zygmunta pierwszego y Augusta.

iák

iák wiele było zá iego pánowánia Seymow: ták wiele maćie konstytucyi vniwersałow. O iák z iednego Jágiełowskiego nasienia wiele kłosow! iák wiele w kożdym kłosie ziarn; iák wielki z ták wiela kłosow y ziarn! ieden Krolewski snopek!

W tym nie oszácowánym snopku / ácz wszystkie kłosy zacne/ wszystkie vkoronowáne: wszákże miedzy innemi/ dwá one nápozornieysze/ z ktorych Klotárius Krol Fránkuski ozdobne miał noszenie. Serce fárby żołtogoracey ná srebrnym polu dwá kłosy przeszywáły; ieden po práwey złoty/ nie ták z ośćiámi iáko z promieniámi słonecznemi; napis Et luce & ardore, *Y świátłośćią y goracośćią*; drugi kłos po lewey/ dyámentowy: ośći miedźiáne; napis. Nec luce nec ardore. *Ani świátłośćią áni goracośćią*. Kłos ieden znáczył nabożeństwo y goracośćią y świátłośćią známienite: kłos drugi znaczył wspániáłość/ ktorey iák dyámentowey/ áni ogień przećiwnośći/ áni świátłość szczęśliwośći w Krolách nie może zalterowáć.

Dwie cnoćie w Krolu Panu nawiększe.

Reusn. in class. symb.

Nabożeństwo; práwie Krolewska cnotá. O nábożeństwie Agapetus Papież do Iustinianá Cesarzá napisał. Sceptrum imperij cum a Deo susceperis, cogita quibusnam modis ei placeas, qui illud tibi dedit: cumque omnibus hominibus ab eo prælatus sis, præ omnibus eum colere pietatis officijs stude. O nabożeństwie Krolewskim powiedźiał

Nabożeństwo.

Vále-

Val: Max: lib: Cap: 4. Valerius. Cæteræ virtutes admirationis tantummodò multū: pietas verò etiam amoris meretur plurimum. O nabożeństwie Chrystian⁹ czwarty Duński/ Norwetski/ Gotski Wandalski kiedys Krol/ táki kleynot sobie dał rysowáć. Słoń wieże dźwiga z wiela kiryśnikow: zokna wywieszono chorągiew/ z napisem. Regna firmat pietas. *Krolestwá vmacnia nabożeństwo.*

Iacob: Typoti

Rzecz nie wypowiedziana / iáko ten nász świętey pámięci Pan obierał się w nabożeństwie: ktore się w nim wydawáło ardore ku Bogu: luce ku poddánym. Swiadczcie mi Kościoły/ Krakowski/ Wárszáwski / y ty ná czás Wileński; w dzień święty okrom Mszey/ ktora we dworze przed nim miewano/ w Kościele publice y Mszey śpiewáney y Kázania słuchał záwsze zá zdrowia; á w naywiększe święta iutrzniey y nieszporu nabożeństwá niemal przez godźin dziesięć záżywał; sam muzykę iáko kiedys Dawid lewitom/ sporządzał; częściey niżli raz w miesiąc do stołu Pańskiego przystępował. Swiadczcie mi zamki y dwory/ iák wiele on w was czásu trawił ná modlitwie: Kápłáńskie officium co dzień odmawiał/ Rożancá pewne pułki odliczał; w skrytey kapliczce ná ziemi krzyżem legał niedźwiednią posłáwszy/ ná ktorey znák człowieká leżącego od przytarcia wyráził. Swiadcze wámi pokoie/ w ktorych dyscypliny czynił/ y włosieni-

cámi

cámi śie przepáſował. Swiádcżę náwet wámi vlice po ktorych groby Páńſkie w wielki piątek náwiedzał; zá proceſſyą w dźień Bożego ćiáłá co rok pieſzo nábożnie chadzał; Awá wſzyſtkie modlitwy/ wſzyſtkie Bogoboyne ſpráwy / nabożeńſtwem pieczetował: we wſzelkich potrzebách do niebá ták do ſkárbnice/ we wſzelkich przećiwnośćiách do niebá iák do forteće appellowáł. Vymićie śię poddáni zá pobożność wzorem Páná ſwego/ bo iesli wam żadna iáka wygodá; Pietas vtilis eſt ad omnia. *Pobożność do wſzyſtkiego ieſt pożyteczna;* Jeśli wam miły zyſk y doſtátek. Magnus quæſtus eſt pietas cum ſufficientia; *Wielki zysk ieſt pobożność przy doſtáteczności.* 1 Tim: 4. 1 Tim: 6.

Wſpániáłość yto Krolewſka cnotá. Gregorz ś. do Krolow Francuſkich ták piſze. *Kiedy Bog wſzechmogący, was nád wiela narodow wyniosł; wiárą, cnotą, godnośćią obiáśnił, wielkich śie rzeczy o vmyśle wáſzym domyślamy; niemaſz bowiem nic większego w oſobách wielkich, iako vmysł wielki.* Vmyſł lepak wielki (mowi Senecá) ieſt/ *żadney śie fortunie ná źiemi nie śćielący, nád wſzyſtko co przypada wynieśiony, nie lękliwy, nie poruſzony, pod káżdym ćiężarē proſto ſtoiący, żadna go rzecz nie vmnieyſza, żadna ćięſzkość nie pochyła; wzbiia śię tám, z kąd drudzy ſpadáią; ſtoi gdźie drudzy lężą.* Y ná ták wſpániáłość ſerca. In Regiſt. lib. 5. cap. 58. Epiſt. 66.

wiel-

wielkim ánimußu Krolowi Pánu nie zchodziło; był ánimuß iego iák kłos dyámentowy: że áni fortuny przeciwney ogniem/ áni pogodney świátłem/ nie dał śie pokonáć: O Boże iák częste ná serce iego biły tárány/ y z tąd y z owąd postráchy/ iák częste ná maiestat iego náwałnośći/ á on ná to iáki? iák kłos dyámentowy. Semper idem; *záwße iednáki*. Iák częste z strony świątobliwego regimentu iego opáczne vdania! á on co ná to? kłos dyámentowy; semper idē. Powietrze śie w Wárßáwie sroży/ w Osiecku sroży/ Senátorowie vpomináią. Miłośćiwy Krolu radź o sobie; á on co ná to? kłos dyámentowy; semper idem. mawiał. *żáden Krol Polski ießcze powietrzem nie vmárł*. O wspániáłośći/ ktorey y śmierć przed oczymá látáiąca
Zenokrates nie przemogłá. Wspániałość to Károlá piątego Cesárzá; do ktorego kiedy Ingolßtad oblegał/ ßeść tyśiecy kul z fortec przypadáło; vpomináli Hetmáni. Vmkni śie Náiáśnieyßy Cesárzu; on rzekł. Et quis Imperatorum tormenti alicuius ictu perijt! *Ktoregoż kiedy Cesárzá zdźiáłá zábito?* Wspániáłość to Alphonsá Arágońskiego Krolá: ktoremu gdy Kosmás Florenczyk (nie z sercá śie poiednawßy) wrzkomo w podárunku iá-
Aeneas Syluius. dem nápußczone° przysłał Liwiußá/ Medicy vpomináli. Nie czytay Krolu: on odpowiedźiał. Lego non edo. *Czytam nie iiem*. An ignoratis Regū animas in manu Dei esse?

Azá

Aza nie wiećie że duße Krolewskie ſą w ręku Bo-
żych? Toć to ieſt / Miłośćiwy Krolu/ co y tobie te
w ſpániáłość iednáło; vfność w Pánu Bogu; wie-
dźiáłeś że Erit anima tua cuſtodita in faſciculo viuentium a- 1 Reg. 25
pud Dominum Deum tuum. Awá mielichmy Krolá Chrz.
iákiego też mieli Rzymiánie Antoniná ná ktorego śie Cokerm.
twárzy nikt tey álbo owey fortuny nie doczytał: nie
był Proteuſem. Mielichmy Krolá/ ná ktorego ſtátek
Sálomon ono wydał Axioma: Cælum ſurſum, terra de- Prou. 25
orſum, & cor Regum inſcrutabile. *Niebo wyſoko, ziemiá*
nisko, á ſerce Krolewskie niewybádáne. Jáko ziemiá
od żadnych śie wiátrow nie chwieie; y kto ná nie pá-
trzy/ nie poznawa czy złoto/ czy żeláżo we wnętrzno-
śćiách tái: ták y Krolewſki ánimuß/ żadna śie fortu-
ná nie wzrußał/ áni śie do złotá z chćiwośćią/ áni od
żeláżá z boiáźnią nie wydawał: iáko też niebo/ lubo o-
kiem ſłonecznym zwiedza iuż kráie południowe/ iuż
pułnocne / iuż wſchodne/ iuż záchodne: ſpráwuiąc
tám zimę/ owdźie láto: tám deßcz/ owdźie pogodę;
przećie ná ſobie żádney odmiány nie ćierzpi: owßem
gdźie bywßy/ tám bywßy. Luſtrans omnia in circuitu; in Eccle. 1
circulos ſuos reuertitur. *Przechodząc wßyſtko nawraca*
śie do okręgow ſwoich. Więc z niebá domyśláwáią
śie ludźie o vrodzáiu/ álbo nieurodzáiu; o pokoiu/
álbo o woynie: o zdrowiu álbo o powietrzu: á częſto

sie oszukiwáia: Ták Krol Pan/ lubo okiem opátrzności swey rozne katy Páństwá zwiedzał/ rozne skutki po roznych mieyscách podług kożdeg potrzeby spráwował: przecie w sobie nieodmienny zostawał. Animus Regum magnus,ac Sacer (mowi Seneká) Conuersatur quidem nobiscum, sed hæret origini suæ. Wiec ná audientiách tworzylichmy sobie z twarzy Páńskiey Horoszkopy/ práktykuiac o łásce álbo niełásce: o promotiey álbo zániedbániu: á ono czesto sie práktyká z prawda miáłá.

Epist. 40.

Sadźcież iuż Ch. ieśli Krol P. nász dobrze snopká sweg w żywoćie pobożnym przez cnoty dusze sie swey tykáiace nie vfundował! Vfundował: owszem smiem to mowić (coście y sámi czesto mawiáli) że y oyczyzná nászá/ ták sie byłá ná iego swiátobliwośći vfundowáłá; iż dla iego cnot y nas P. Bog iáko też kiedyś dla swiatobliwośći Dawidá/ miásto Jeruzalem choćiaż w grzechách leżace/ w cále chował. *Nie wnidźie do tego miástá Krol Assyryyski, áni tam wystrzeli strzały, áni go záprzatnie tarcza, áni vsypie koło niego wału; mowi Pan.* Nie watpie/ że iáko sobie Krol Pan z tych cnot známienitych vczynił ná duszy ozdobe; ná ziemi wielka wszedzie sławe: w sercách naszych zbudowánie: ták ná niebie sowyta odniosł nagrode.

Isai 37.

Jáko

Jáko sie dobrze Snopek Krola J. Mośći ná ziemi vfundował przez świątobliwe Potomstwo.

ROstropna Abigáil ták błogosłáwieństwo Krolowi Dáwido: niesie; że oraz y ná owych/ ktorzy pozad idą respektuie; słowá iey są. Suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi Domino meo: & da pueris, qui sequuntur te Dominum meum. *Przyimi to błogosłáwieństwo, ktore przyniosłá sługá twoiá tobie Pánu memu: á day tym ktorzy chodzą zá tobą pánem moim.* Kto tám szedł ná on czás zá Dawidem? Rycerstwo. A zá Krolem Pánem nászym przez świątobliwe zrodzenie idźie/ niewymownym teraz smutkiem źięte/ Naiáśnieysze potomstwo: ná ktore kiedy nászá Abigáil oyczyzná oczy zápuszcza/ wszystkie błogosłáwieństwá ná nie y z niebá y z ziemie obraca: bo też w tych naykochánszych kleynotách wielkie/ y krolewskie/ y swoie błogosłáwieństwá vznawa. 1. Reg. 25.

Vznawa w tey mierze nie máłe Bozkie nád Krolem Pánem nászym zmárłym błogosłáwieństwo; że z sześciu potomkow iák z nayślicznieyszych kłosow snopek

Błogosłáwieństwo Boże nad Królē I. M. w potomstwem.

pek ná ziemi záſádził/ rzekę ráczey/ ták wiele ſobie podobnych zoſtáwił ſnopkow/ iák wiele naiáśnieyſzych potomkow. *Vmárł oćiec iákoby nie vmárł; bo po ſobie zoſtáwił podobnych ſobie: widźiał zá żywota ſwego, y miał poćiechę z nich, á vmieráiąc nie záfráſował śię; áni śię zawſtydźił przed nieprzyiaćioły: ábowiem zoſtáwił obrońcow domu przećiw nieprzyiaćiołom, á oddawáiących przyiaćiołom dobrodźieyſtwo*

Eccleſ. 30.

Non omnis moriar. rzekł Póétá. A Philip Krol Mácedońſki vmieráiąc Senátory nád ſobą płáczące ćieſzył/ temi ſłowy. *Nie vmieram, bo Alexandrá w ktorym żyć będę ná źiemi zoſtáwiam.* Edwárdus lepák czwarty Krol Angielſki/ kiedy mu przed ſámym ſkonániem rzekł Kánclerz. Czy nie żalci też/ Krolu/ ták wytwornych pałacow ktore opuſzczáſz? ták rządnych maietnośći ktorych odbiegáſz? ſkazawſzy ná ſyny odpowiedźiał. Iſta pignora erunt mihi eburnea palatia, in quibus habitabo quoad ſtabunt; hæ poſſeſſiones meæ erunt, ex quibus ſine vllo iam labore percipiam fructum, & quæſtum. Czytał ſnác ten Krol Biblią / w ktorey Duch ś. ſyny zowie Oycowſkim budowániem. Obiecuiąc Bog Dawidowi/ Sálomoná ſyná rzekł *Dom zbuduie tobie,* w żydowſkim ſtoi/ *Ben,* co budynek y ſyná znáczy. Zowie ſyny y maietnośćią Oycowſką: Jádam gdy mu Ewa powilá Kaimá/ rzekł. poſſedi hominem per Deum.

Horatius. Curtius. Arnoldus Clampor: in in arcanis Imperat. 3. Reg: 11.

Deum. *Otrzymałē człowieká (iák folwárk iáki) przez Bogá.* Wyśćie Naiáśnieyszy Krolewicowie/ Naiáśnieysza Krolewno/ Naiáśnieyszemu Rodźicowi żywotá ná potomne czásy pomnożyćielámi: przez was będźie śie ieszcze ruszał/ przez ręce wásze będźie śie Pánstw dobiiał/ Krolestwy władał: przez vstá wásze będźie wyroki ferował: wy będźiećie naiáśnieyszemu rodźicowi Kryształowemi pałacámi/ w ktorych iego wiárá / cnotá / wielmożność / wspániáłość stolec ośiedźie: wy maietnośćiámi; z ktorych intraty przeszłych prac swoich około was/bez pracey nápotym záżyie.

Vfundowal się snopek krolewsky w świątoblywem potomstwie.

Vznawa nászá Abigáil hoyne y nád soba błogosłáwieństwo Páńskie: że śie dostátnie w Jágiełowe plemię zápomogłá. Wielka tá naiáśnieyszá fámilia w Oyczyznie nászey ma y miáłá záwsze ácceptácyą: wielkie ná nieśmiertelną pámięć zarobki: iák w rozszerzeniu Krolestwá/ przez przyłączenie Kśięztw Litewskiego/Wołyńskiego/Podolskiego: ták w vgruntowániu/ w rozkrzewieniu/ obiáśnieniu wiáry S. Kátholickiey: zarobki/ mowię/ dla ktorych po pierwszym przodku szczęsliwym/y osobliwie nam zásłużonym/Władysłáwie Jágiele/ záwszechmy sobie potomká iego ná regiment swego narodu wysádzáli/ á náczásechmy poń y zá morze zásyłáli. Zá czym iuż iáko Fran-

Błogosłáwieństwo Boże nád oyczyzną w Iagiełowym potomstwie.

ko Fránciá ze dwunáſtu Ludwikow/ z dziewiąciu Károlow: Anglia z dziewiąciu Edwárdow: osmiu Henrykow: Czeſka ziemia z piąciu Władiſłáwow: Węgierſka z piąciu Stephanow: Hiſzpánſka ze czterech Philippow: ták Polſká z láſki Bożey z siedmiu sie do tąd ſzczyćilá Iágiełow: y nadzieiá wielka w Bogu / wielka y w wáſzych cnotách/ Naiáśnieyſzy Krolewicowie/ otuchá/ że sie Iagielowſka máść w was y w potomkách wáſzych v nas ná Krolestwie świecić nie przeſtánie: będą was y pográniczne narody/ iák też kiedyś dziády wáſze/ zá Pány y Krole z vniżonemi prosbámi obieráły: będą kráie y náſze y cudze żywności z ſnopkow wáſzych zásiegáły.

Załość Krolewicow Ichm. Ale cożż gdzie my rodzićielſkie/ gdzie ſwoie/ gdzie obce błogosłáwieńſtwo/ Naiáśnieyſze plemię/ vznawamy: tám wy osierocenie wáſze vznawaćie; gdzie my ſobie was pozoſtálych vprzeymie winſzuiemy: tám wy/ żeśćie grobu rodźicow nie zálegli/ záłośćiwie nárzekaćie: gdzie my z Dawidem weſołą ſpiewámy mutetę.

Pſal. 88. Ponam in ſæculum ſæculi ſemen eius, & thronum eius ſicut dies cæli: tám wy z Ieremiáſzẽ ſmutną Nenią opiewaćie:

Thren. 3. Pupilli facti ſumus abſq; patre & abſq; matre. Pátrzę ná twarz wáſzę; chmurą záſzłá: pátrzę ná oczy; płáczem zálane: pátrzę ná vſtá; wzdychániem sie ozywáią; dobádywam sie sercá; ztruchláło/ zwiedniáło/ żal m ſu- Zwierzchną.

ſzacym

ßacym wyschło. Co zá przyczyná ták smutne° z wierz-
chu pozoru? Kiedy Prozerpine po gorách kwiatki
zbieráiącą ná świát inßy porwano; Ceres zápaliwßy Claudianus.
láną świece/ (iákiey wiec przy pogrzebách zážywa-
ią) ßukálá po polu Prozerpiny: á tym czásem wßy-
stkie zbožá ná polu iák od sádzy poczerniáły / kłosy
wßystkie wżałobe się oblokły. Przyczyná wßytkiey od
miány wáßey/ porwánie z oczu nie tylko Prozerpiny
Naiásnieyßey rodzicielki; ále y sámego Naiásnieyße°
Rodzicá. kurzáwá świec żałobnych/ kłosy wáße/ y
wßytko zboże Polskie/ y Litewskie náße czernidłem
záfárbowáłá: Co zá przyczyná ták serdeczne° smutku?
In vulnere vulnus; *rána w ránie;* ießcze się pierwßa rána Wnętrzna
ktorą wam śmierć Naiásnieyßey rodzicielki zádáła
nie zgoiłá/ owož táž okrutna tyranká druga w tož
mieysce ráne przez śmierć Naiáś: rodzicá zádała.
Sæuit multum plaga repetita, rupta compage viscerum, torquē-
tur in filijs iam non membra, sed vulnera; O Boże cożeś to *Cyprianus lib. 2. Epist. 6. ad*
vczynił kiedyś plagi ná Naiaś: Krolewskie potom- *Mariy.*
stwo ták zágeścił: Miałeś dom iednego Krolá Izráel-
skiego plagą náwiedzić; kázałeś dißkretiey zážyć pro-
rokowi. Stilla ad Africum, stilla ad aquilonem. *Krop ku*
południowi, krop ku pułnocy; Kropelkąś tylko furo- *Ezech. 20.*
ru kropić kázał. Tákże dałeś siedmi Aniołom siedm
fláßek pełne gniewu/ áby ná ziemię wylali: wylelic:
F ále

Ale nie wszyscy rázem: bá y dwá wespoł nie lali: y snáć po kroplách; bo flászki wąskie szyyki miáły: á ná Krolewice J. MSć náwiedzenie przypádło nie kroplą ále strumieniem: dwá o raz Aniołowie wylali nie flászkę/

Ezech. 7. ále czászę. Conturbatio super conturbationem, auditus super auditum. *Trwogá ná trwogę: słuch ná słuch.*

Iako się żal Krolewicow Ichm. na miarkowáć.

Coż zá rádá? rádá żal hámowáć. gdyż dobrze powiedział polityk. *Smutek iest robák ktory rad mieszka, gdźie go tuczą y chowáia:* Ale czy to łátwie? W Ferrarzu robaká mnetrze młodzieńcá gryzącego sokiem cybulnym doktorowie zámorzyli: smutek lepák iest táki robak/ ktorego sok płáczliwy nie zámorzy; ále bárziey rozjątrzy; Lachrymæ nihil remedij afferunt malis: lachrymæ citius deerunt quàm causa dolendi. Tobie tę funkcyą Abigáilo zostáwiono: ty masz ná serce krolewskie recepte obmyslác; ty vmiesz nie tylko Dawidowe serce/ ále y tych ktorzy zá nim idą vspákáiáć. Koiłá Abigáil serce Dawidowe lubo inszym/ wszákże bezmiernym áfektem ziete: koiłá y owych/ ktorzy zá Dawidem szli/ błogosłáwieństwem y niebieskim y ziemskim: niebieskim serdecznie/ życząc im Boskiey

Sanauarel. in cap. 1. Michea.

M. Ant. Natta de immortalitate anim.

1. Reg. 25. straży w snopku żywiących: ziemskim rzetelnie/ *offiáruiąc dwieśćie chlebá y dwá bukłaki winá, y piąci báránow wárzonych, y pięć miar prażmá y sto wiązanek rozynkow, y dwie śćie wiązek fig.*

Naiás:

Naiás: Krolewicowie/ Naiás: Krolewno/ ktorzy zá Krolem Pánem idziecie wliniey przezacnegò vrodzenia; owo przynosi wam druga Abigáil oyczyzná/ ná serc vspokoienie te dwoiáka recepte: iedne z niebá przez vprzeyme winßowánie/ zycząc wam Boskiey straży/ ktora sie często á gęsto nád Krolewskim/ lubo mniey godnym bo pogáńskim/ potomstwem ziawiálá. Rzy° fundatorow Romulusá y Remusá/ tákze Syrákuzáńskie° Krolewicá Hieroná iák wymiot rodzicy z domu wyrzucili; Abidesá Aziátyckiego Krolewicá slawnych Mileziußow potomká/ mámká w dzikich polách odumarlá: aż Boska opátrzność zrzadzi Remulusowi y Remowi wilczyce/ Abidesowi lánia/ ktore piersiámi; zrzadzi Hieronowi pszczoly / ktore go miásto mleká/ miodem/ kármily. Azanie ná wiekßa Boska ku wam opátrzność/ y rodzicow wáßych/ y was sámych świątobliwość zárobilá? Przyniosla y drugie náßá Abigáil z ziemie blogoslawieństwo opatrzenie stolow/ y potrzeb wáßych/ przez dobrá Rp: dla duchownych duchowne/ dla świeckich świeckie. *Przyimicie błogosławieństwo to, ktore przyniosłá służebnicá,* lubo nie iákie wáßá godność; ále iákie znosi náßá możność.

Livius.

Cælius Rhodiginus.

A za nawiekßa niech wam stánie w smutku pociechę/ blogoslawieństwo świątobliwego rodzicá/ ktorym was w ostátniey rozpráwie/ rece ná kozdegò

Blogosłáwieństwo oycowskie nawiększ. pociech.

kłádac miłośćiwie obdárzył; z owych reku/ ktore Xie-
ſtwy/ Páńſtwy/ Kroleſtwy władáły/ Infuły/ Thyá-
ry / Korony ná głowy wáße popłyna. Venit
1. Reg: 1. ergo dies, & immolauit Elcana, deditq; cunctis filijs partes; Annæ autem dedit partem vnam triſtis; quia Annam diligebat.
Przyßedł dzień ktorego Krol Pan ofiárował duße
y potomſtwo P. Bogu/dáiac im przyzwoite cząſtki:
synō iák duchownym ták świeckim zgodne do kożde-
go ſtanu benedikcye: dał y ſwa cząſtke Naiás: *Annie* Kátarzynie : *bo Anne miłował.* życząciey przy
wßelkich Pánieńſkich y Krolewſkich przymiotách/ P.
Bogá opiekuná : v Naiás: Bráciy miłośći: v Rze-
czyp: baczenia: v poddánych ßánowánia: v obcych
narodow przyiemnośći.

Co li też zá oſtátnie iego były do was słowá: słowá ktore nie iezyk iuż oſłábiáły/ ále afekt potężny formował. do corki Tobiáßowe: *Badź meżnego ſercá*
Tobiæ 7. *corko moiá, Pan niebieski niechći da weſele zá tesknice po oycu y mátce, ktora ćierpiſz.* A do synow Mátá-
1. Mach. 2. ℣ 51. tiáßowe *Pomnićie ſynowie ná ſpráwy oycá y przodkow*
Ktore czynili w rodzáiach ſwoich, á otrzymaćie sła-
℣. 64. *we wielka y imie wieczne. Zmocnićie śie á poczynayćie meżnie w práwie Bożym, bo wnim sławni bedźiećie. A oto Simon* (Władysław Zygmunt) *wiem*
że ieſt meżem do rády ; słuchayćie żego zawżdy, á on
wam bedźie oycem. ktorego też iáko Iákub pierworodne-

rodnego syná Rubená maiorem in donis, maiorem in imperio vczynił; Krolem Szwedskim po sobie náznáczył; á przy błogosłáwieństwie słowy nie vstnemi ále serdecznemi/ ktoremi też kiedyś Philip Krol Hyszpáński syná Philippá trzeciego pożegnał. Magnam fili gratiam tibi fecerit Deus, si te ad illud gloriæ fastigium euexerit, quò me præeuntem habuisti; sed ex animo te obtestor; cùm id assecutus fueris huius etiam lecti, in quo me iam vides, memineris; hic vt cernis SVBSISTIT OMNIS MVNDI GLORIA; Deinde tibi commendo sedis Apostolicæ obedientiam, fidei Catholicæ protectionem, Religionis Christianæ zelum, Reip. pacem, & in subditos iustitiam. Si Deus his meis consiliis subscripserit, suum regem non amittet hoc regnum, sed vtiliter commutabit. Jest to y násze o tobie rozumienie/ że nam Władysłáwie Zygmunćie/ Zygmuntá w cnoćie y (o co Páná Bogá prosimy) wrzadźie wyrázisz. O przesłáwnym męczeństwie w Angliey Henryká Garnetá Societatis nászey piszą: że kiedy krew męża S. pádłá ná kłos pewny/ twarz sie iego ná nim wykontersetowáłá. Ná twoy zacny kłos krew wprzod Naiáśnieyszego Rodźicá pádłá/ ty nam obraz twarzy iego ná sobie pokażesz. Jest y o was Naiáś: młodszy Krolewicowie nádźieiá/ że kiedy źiárná snopká Krolewskie° po sercách wászych posieiećie/ w tákież drugie snopki wyrośćiećie. Nie może sie lepiey iáko ták snopek Naiáśnieyszego Krolá ná źiemi vfundowáć.

Gen 49.

Hen. Spondanus ex Bar.

Czyńmyż iuż domyśl Ch. Jeśli sie ták dobrze Krol

Zámknienie.

 Jego

Iego Mośći snopek przez Boską opátrzność/ przez zywotá pobożność/ przez potomstwá świątobliwość ná ziemi zásádził; iáko wysokie rękomá Anielskimi do gumień niebieskich záńiesiony mieisce tám otrzymał. Ædificauit in cœlo ascensionem suam, &c. Vpátruycie go iuż ná gorze/ktoregośćie nie dawno widźieli ná dole. Zyczcie sobie Krolowie rowney od Bogá straży. Zyczcie sobie Naiáśnieyszy Krolewicowie / Naiáś: Krolewno / rownych cnot; często ie sobie przypominaiąc/ á zá modeluß doskonáłośći kłádąc. Argiwowie w Rzymie dáleko od swey oyczyzny mieszkáli; chcąc iednák pámiątkę swą v potomkow pomnażac/ snopki Tybrem rzeką do nich puszczáli/ná ktore krewni weyrzawszy/ mile sobie ná oyce y przodki rodu swe° wspominali. Krol J. Mść Rodźic wáß iuż iest nie do Rzymskiego/ ále do niebieskiego Kápitolium záwieźiony; maćie trzy domowe w kleinocie wászym Rákuskim rzeki; puszcza przez nie snopek swoi z niebá do serc y pámieci wászych; przymuycie; pobożnośći násláduyće: Zyczćie náwet sobie poddáni zá tákim doskonáłośći Páńskiey Konterfetem/ obyczáie gnárowáć/ spráwy miárkowáć/ postepki iák do prawidłá stosowáć.

Amos 9.

Dempster. in Rosin.

A M E N.

SNOPEK
Naiáśnieyszego
ZYGMVNTA III
KROLA POLSKIEGO Y
Swedzkiego W. Kśiążęćiá
Litevvskiego &c.

W Rzeczypospolitey Polskiey y Litew: przez
szczęśliwe pánowánie vfundowány.

30. Kwietnia, áh, od śmierći pożęty,

Przez tegoż X. IAKVBA OLSZEWSKIEGO
zebrány y związany,

á w Kośćiele Fárskim Wileńskim S. Jáná 25. Máiá
wtorym Kázániem wystáwiony Roku
Páńskiego 1632.

VILNÆ, Typis Academicis Soc: IESV. ANNO M. DC. XXXII.

GEN. XXXVII.

KAZANIE WTORE.

Ædificauit in cælo aſcenſionem ſuam, & faſciculum ſuum ſuper terram fundauit. *Amos 9.*

Wybudował ná niebie wyſokie mieſzkánie ſwoie / á snopek ſwoy ná ziemi záſádził.

POdáiemy ſobie z reku do reku / z Kośćiołá do Kośćiołá wdźiecznowonną pámiątkę Naiáśnieyſzego ZYGMVNTA III. Krolá Polſkiego y Szwedzkiego Páná náſzego. N. Ch: Wyćiąga tego po nas iego wielmożnosć / wyćiągá náſzá poddáńſka powinnosć / wyćiąga ſámá rzeczy ſłuſznosć. Chwaleć ten Wilno ku Pánu świątobliwemu áſ kr: bo idźieſz wnim zá rádą Ambrożego S. ktory rowną żáłosć w Antyochyey po ześćiu Wálentianiná Ceſárzá bacząc / ták do ludu mowi onego. Soluamus bono Principi ſtipendiarias lachrymas, quia ille nobis ſuum ſoluit mortis ſtipendium. Zapłáćmy *Ambroſ. de obitu Valent.*

pláćmy

płáčmy dobremu Pánu hołdowne łzy, ábowiem on nam śmierći swoiey żołd zápłáćił. Chwaléć ten áffekt: bo dáleko y Pánu poczćiwszy/ y tobie pocześnieyszy/ y obcym zbudowánieyszy/ niżli áffekt/ álbo Sámáriey

Osę. 10. ku Krolowi swemu. Transire fecit Samaria Regem suum, sicut spumam maris. *Vczyniłá Sámária, że przeszedł iey Krol, iáko piáná morska:* álbo ludu Izráelskiego ku

Osę. 11. Pánu też swe°. Sicut transit mane, sic pertransijt Rex Israel. *iáko żáránie przemija, ták przeminął Krol Izráelski.* Snać tám obchodu pámiątki Krolewskiey/ áni Kátáphálkámi/ áni Epicediámi / áni nagrobkámi/ áni żadnym smutnym ápparatem ná oczy nie stáwiano. Ro-

Kokerus. wnam ia ćiebie z Báktrią/ w ktorey po śmierći Menándrá dobrze sobie zásłużonego Páná / certowáły miástá z sobą o ćiáło iego/ zyczac sobie káżde posługi pogrzebowey; co iż rzecz byłá nie podobna / vczyniwszy miedzy soba porządek/ koleią vroczystość żáłobną przez Mausolea/ pyrámidy/ obeliszki/ obchodźiły. Ty Wilno w Antágonią z Krákowem o pogrzeb ćiáłá páná swego nie wstępuiesz; dáiesz cug w tey mierze Krákowowi; tám Koroná/ tám thron y stolycá/ tám Krolow Polskich schowánie: wszákże certuiesz sámo z sobą/ od kośćiołá do kośćiołá obchod żałosny podáiąc Páná swe°: á káżdy Kośćiol w tey posłudze dánk ieden nád drugi rad by odniost. Dźień dźiś piąty iáko w Ro-

w Kościele zamkowym Káthedrálnym Przewielebny pásterz Iego Mość Xiądz Biskup z Prałaty y Kaplany/ z Iáśnie Wielmożnym Senatem/ y Szláchetnym kołem Rycerskim tę powinność oddawał; owoż dziś przezacny Mágistrat/ y Rádá Wileńska ná tę się posługę przepyßnym Káthąfálkiem/ przy vroczystości ofiáry/ zbiera. A tudzież nászá Akádemia swoie żałosne po ściánách threny/ po vßách orátie/ y nenie smutne rozpościera. Ja iáko wam to chwalę: ták też z snopkiem vkoronowánym do was się przyłożę/ á pokażę ná tym kázániu/ iáko ten v nas snopek w Polßcze stánął: naprzod przez godność Krolewską: potym przez dobry rząd: náwet przez przymioty krolewskiego się regimentu tykáiące. Zkąd poznamy iák wysokie sobie mießkánie w niebie wybudował. Krolu nád Krolmi P. IEZV/ doday pomocy do mowienia: doday ochoty do słuchania.

Iáko v nas w Polßcze Snopek Krolá J. Mośći przez godność *Krolewską stánął.*

Niepospolitym/ á do rzeczy nászey służącym snopku czytam w piśmie ś. Mowi Iozeph do Bráciy

Audite

Gen 37. Audite somnium quod vidi, putabam nos ligare manipulos in agro. & quasi consurgere manipulum meum & stare, vestrosq; manipulos circumstantes adorare manipulum meum. *Słuchayćie snu mego ktorym widźiał; zdáło mi śię żesmy wiązáli snopki ná polu; á snop moy iákoby powstał y stánał, á wáße snopki około stoiące kłaniáły śię snopkowi memu.* Mamy tu włáśny Krolestwá naßego opis. Polská á pole iednoz to; bo Polská od polá imię bierze: ná tym polu co robićie PP. Polacy y Litwá? snopki wiążećie: Nie mowię do obyczáiow/ nie mowię do stroiow/ że w obyczáiach ziáwia się ná czás coś po Polsku/ coś po Włosku/ coś po Fráncusku: á w stroiách coś po Węgiersku/ coś po Pietyhorsku; coś po Cerkásku/ w iednym Polaku iák w iednym snopku: nie mowię o tym/ bo coż ia v was zá Mágister morum álbo ceremoniarum? mowię ia co do wokátiey/ co do kożdego zábáwy. Nieśmy oczy po wßytkiey Koronie y Wielkim Księztwie Litewskim/ przypátruiąc się co kto robi; wßystkich od máłeg° do wielkiego iedna iest myśl/ iedno stáránie; áby wiązáli swoie snopki. Co robią owi/ ktorzy się o dobre mienie ná świećie stáráią? wiążą snopki; towar do towáru/ maietność do maietności przykłádáią/ trzos do trzosá: co robi stan Rycerski pod chorągwiámi swych Hetmánow? wiążą snopki; rum sobie mieczem czyniąc po polu nie-

Opis Polskiey zábáwy.

lu/ nieprzyiaćielskie trupy w snopki wiążą: á gránice
rozprzestrzeniáiąc prowincią do prowinciey wie-
dno Krolestwá snopie krepuią. Co czyni Jaśnie Wiel-
możny Senat? Biskupi/ Woiewodowie/ Kástellani?
snopki wiążą: ná seymách ártykul do ártykulu/ iák klos
przykládáią do klosu: uniuersal do vniuersálá iák snop
do snopá; aż nároście Corpus constitutionum, iák ná po-
lu z snopow kopá. Więc że Jozeph mowi/ putabam nos
ligare. natrácá coś náskiego. czy my to w Polszcze
záwsze ligamus? częściey bywá że putamus nos ligare.
wrzkomo máietności zbieramy/ á ono ieśli z krzywdą
czyią/ rospráßamy/ bá y Prowincie często iák klosy z rę-
ku wypádáią/ z seymow pod czás co sie w executiey zá-
wieznie wáß/ nie moi/ rossadek.

Coż kolwiek ná tym polu robiemy/ lubo snopki álbo (Zabáwy nász pod zwierchnośćią.)
w rzeczy/ álbo w apparentiey wiążemy/ álbo máłe álbo
wielkie: pod zwierzchnośćią iedneß naywyższe⁰ snopká
wiążemy: pod regimentem Krolá Páná/ bo rzekßy Jo-
seph. Putabam nos ligare manipulos; *zdało mi śie, żeśmy
wiazáli snopki.* przydal/ & quasi consurgere manipulum
meum & stare; *á snopek moi iákoby powstał, y stánał.*
w tych słowiech czegoś Jozeph zákroił polskiego. V
inßych narodow Krol stoi bez quasi, mowi Polyistor/
Splendor Regum eclipsis populorum: *świetność Krolow
zaćmienie narodow.* Przy Krolu poddánych ták nie-

 znáć/

znáć/ iáko owo nie znáć gwiazd przy słońcu: y wzglę-
dem Maiestatu pompy y powagi: v nas zás Krol/
quasi surgit, & quasi stat. Surgit y stat, bo przecie Krol; ále
quasi; bo Krol v nas nie iest iák Jozinás Krol Szotski/ *Bodin. de Rep:*
ktorego zwano Regem chyrurgorum, *Krolem Cyrulikow.*
Ten z medykámi recreátie swoie y zábáwy rad mie-
wał: zá czym ßlachtá Szotska/ áby syny do dworu
wpráwilá/ do cyrulikow ich ná iákie tákie cwiczenie
w tey náuce dáwálá. Krol v nas/ nie iest Dytmarus *Sidon. Apollo.*
Krol Hunnow/ ktoreǵ/ że sie nie tylko z Senatorámi/
ále y z człowiekiem pospolitym o rzeczách publicznych
náradzał/ nazwano Regem Consiliariorum, *Krolem porá-
dnikow.* V nas nie táki Krol/ áni teź dominij absoluti
(y to dobrze) ále iest dominij bárzo limitati, bo wolne-
mu narodowi pánuie. Przetoź teź politycy táki mu
tytuł dáią. Rex regum, & Dominus dominantium. *Krol nád
Krolmi, Pan nád Pány.*

Iáki Krol w polcze.

Mamli go do iákiego Krolá rownáć/ rownam go
do Noego w korabiu pánuiacego nád zwierzety;
Ingressa sunt animalia in arcam litam bitumine cum Noe, & *Gen. 8.*
clausit ostiū afforis Dominus; *Weszły zwierzetá w korab
kleiem mázány z Noem, y zámknał drzwi zewnatrz
Pan.* Stosuie ia támto Krolestwo z nászym Krole-
stwem: stosuie nie z owey miáry/ że tu v nas miedzy
poddánemi Krolá Páná nászego/ náiduią sie nazwi-
skámi

ſkámi zwierzecemi/zacna ßláchtá. PP. Kozłowie/Pánowie Skopowie/ PP. Báránowie/ PP. Ciołkowie/ PP. Turowie/ PP. Łosiowie/ y drudzy stároprolſkich/y ſtárolitewſkich herbow ludźie/ktorzy ſobie tych imion y kleinotow z ßláchecklego vrodzenia/ y wielkiemi w Rzeczyp: zaſługámi nábyli. Jáko y ſynowie Jákubowi ludzi inßych wodzowie y Hetmani/ ktorys oſłem: Izachar aſinus fortis; ktorys ieleniem: Nephtalim ceruus emiſſus; ktorys lwem: Catulus leonis Iuda; ktorys wilkiem: Beniamin lupus. á coż im to wádźiło: byli to ludźie wielcy/ludu Herßtowie/y Kśiążetá: Nie ztey/mowie/miáry; ále ztey/ że iáko tám Noe w Korabiu był Rex Regum, Krol nád Lwem/ ktory ieſt Krolem miedzy zwierzety: nád Orłem/ kory ieſt Krolem miedzy Ptaki: iáko y tám Noe z reſpektem z onymi poddánemi poſtepował: bo káżdy miał ſwoie náture/ y obyczáie/ Ryś ryśia/ Lámpart lámpárcia ꝛc. ták y Krol Polſki wolnym narodow Pánem bedac ieſt Rex Regum, *Krol nád Krolmi*, z reſpektem ná wolność káżdego/ ktora poprzysiega/ ma pánowáć. bez Senatu/bez Kołá ßláchecklego ſtánowić nic nie może. y dobrze; rzadna hyerárchia; zairza iey nam obce narody: bylesmy przećie z wolnośćia náßa/ áni sie názbyt rozpośćieráli; bo by pachneła ſwawola/ áni sie nazbyt kurczyli/bo by pachneła niewola. Jákoż iuż poniekąd/

kat pachnie; zwano was przed tym Krolámi/ á teraz mogą was tytułowáć większym ieszcze tytułem Papiezkim/ Seruos seruorum: Nie płáćićie co słuszna/ále co wam zá wásze zbożá serui wáśi w swoich portách y targách każą; bierzećie pieniądze nie iákie śie zgodzą/ále iákie dáią: ták wiele lyczyćie/ iák wiele żydzi każą; y szkatulá Krolewska teyże podpada tárie. Zgolá prawdá/że v nas Krol quasi consurgit & quasi stat. *iákoby wstáie, y iákoby stoi.*

Jákożkolwiek stoi/ przećie stoi. Rex super omnia

3. Ezdra 4. præcellit. & dominatur eorum, & omne quod dixerit illis faciunt, si dixerit occidite, occidunt; remittite remittunt; percutite, percutiunt; excidite, excidunt; plantate, plantant; & omnis plebs & virtutes eum obaudiunt. *Krol wszytko przewyższa y pánuie nád niemi, y wszytko cokolwiek im rozkaże czynią; ieśli rzecze: zábyićie, zábiaia, wypuśćie, puszczáią; vbiyćie, vbiia; wytnićie, wyćináią; szczepćie szczepią; y wszytek lud y woyská słucháia go.* Przetoż też Jozeph w wiśiey swey przydáie. Manipulos vestros circumstantes adorare, *wásze snopki okolo stoiace kłaniáły śie;* Juz tu nie mowi/ quasi, bo/cui honor, huic honor. Circumstantes, stoią przy tym snopku drugie snopki/ stoią álabartnicy/stoi koło szláchećkie. Lectulum Salamonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios ad bella doctissimi. *łoże Sálomonowe sześćdźieśiat mężnych*

Władza Krolewska

Rom. 13.

Cant. 3.

meżnych obstápiło, z naymeżnieyszych Jzráelá wszyscy trzymáiac miecze y bárzo cwiczeni ku bitwie. Stoia około maiestatu Senatorowie iák złoći około Thronu Sálomonowego lewkowie/ á nie tylko stoią/ ále circumstantes adorant. około stoiac kłaniáia śie.

Tego nie rozumiem/ co to iest/ y stać y kłaniáć sie? kto sie kłania/ náchylá sie. Ták to gdzie indziey; ále v nas ádoratia po polsku: stoiac kłániáć sie; koláná náchyláć; ále głowe prosto trzymáć; mieć swe sapere, swe scire. Bywáć na czás inaczey/ kiedy o co ná dworze prosimy; bywa ádoratia Zebedeyska. Mátká synow Zebedeuszowych byłá hersztynia tego dworskiego vkłonu. Accessit (hebreyczyk czyta/stetit) adorans eum, & petens aliquid ab eo. stánełá pokłon mu czyniac, á prosząc go o coś, to iest/ o promotia synow swoich. Ná co? ná stárostwo? aliquid. Wytłumácz to aliquid biáłaglowo: tłumaczy. Dic vt hi filij mei sedeant in regno tuo, vnus ad dextram, alter ad sinistram; Rozkaż, áby ći dwá synowie moi śiedźieli w krolestwie twoim, ieden ná prawicy drugi ná lewicy. To to/aliquid, v ciebie? á v nas to iuż wszystko; nie mać Krol wiecey rąk tylko dwie/ dextram & sinistram, ieśli Jákub bedźie pánował po práwey/ á Jan po lewey; to iuż Philippowi / Mathæuszowi/ Bartlomieiowi zdesperowáć: odprawiono ią z niczym. Nescitis quid petatis, Nie wiećie o co prośićie: ále kiedyby

Vkłon polski.

Matth. 20.

H

dyby

dyby było iey vsłuchano/ wyszedł by finał ná to/ co o swoich dworzánách Alphonsus powiadał. Aulici mei sunt sicut aues gauiæ, quæ triremes circumuolant. *Dworzánie moi sæ iáko ptaszkowie pewni, ktorzy około náw látáia.* á poty látáia/ poki czuháia ná pokarm: kiedy im co rzućisz/ á vchwyca/ odleca: ták y nászy dworzánie kiedy co vłapia/ iuż áni circumstant, áni adorant. Mowił on to snać o wszystkich: ále v nas trzeba rozı mieć o máło rozsadnych.

Panormit.

Bunty przećiw Iosephowi y zwieyćinośći.

Chćiałem ći winszowáć Jozephie tego od bráći vkłonu; ážći widzæ/ iuż oni snopkowie/ o ktorycheś nie dawno mowił. Circumstant, *około stoia*, iuż contra stant. przećiwko tobie stáneli; Nástepuie w pismie świetym; Responderunt fratres eius, nunquid Rex noster eris? aut subijciemur ditioni tuæ? *Jzali Krolem nászym bedźiesz? ábo poddáni bedźiemy Pánstwu twemu?* podobno to przez sen? nie; ná iáwie: podobno tylko słowne sznypki? teraz słowne; nástapia potym appáráćiki rzetelne: krynicá w ktora ćie wsádza; tárá ktora ćie záprzedá dza; głod/ wiezienie/ ktore z zbrodniámi od Putyphárá poniesiesz. Snać dał przyczyne? Nie. Sen winien wsz°. Hæc causa somniorum atq; sermonum inuidiæ, & odij fomitem ministrauit. *Tá przyczyná snow y mow zazdrośći żágwie przydáłá.* O strádny Jozephie/ lepiey ći sie przez sen działo niż ná iáwie: Tu ia znowu pytam/ po iákiemu

Gen: 37.

mu lito? rzekłbych po Iudzku: iedenaśćie rázem po- kolenia od potomká Dawidowego/ á oráz y od przodká fámiliey Iudzkiey odpádło/ mowiąc: Quæ nobis pars in Dauid? vel quæ hæreditas in filio Isai? *Coż my zá dźiał mamy w Dawidźie? álbo co zá dźiedźictwo w synie Isai?* 3. Reg. 12. ále rzekę ráczey; nie ták po Iudzku/ iáko po lu- cku: bo iáko ná morzu rzecz trudna/ áby záwsze trwáłá málácyá: porwie śię wiátr niewiedzieć skąd/ ktory morze poburzy/ okretem y styrnikiem zámiesza: ták nie mász ná świećie Páństwá/ w ktorymby ná czás málali/ wielkali burza/ przećiw zwierzchnośći nie powstáłá. A byłáż kiedy łodź szczęśliwsza iáko oná ktora P. Jezus z vczniámi osiadał? rzekłbym iey/ co kiedyś mowił do swey Cesarz August. Ne timeas, quia Cæsarem, & fortunam eius vehis; *Nie boy śię bo Cesárzá y szczęśćie iego wieźiesz.* Plutarch. á przećie Ascendente Iesu in nauiculam Matth. 8. &c. ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, *gdy wstąpił Iezus w łodkę &c. oto poruszenie wielkie zstáło śię ná morzu ták, iż śię łodká wałmi okrywáłá.* Tu mi śię okázya podawa wspomnieć onego/ ktory raz Krolestwem nászym zátrząsnął COSIA; áleże go do tąd iescze nie wytłumáczono/ dam mu pokoy. Prosił ráz Lew/ wrzkomo chory/ lisá/ áby śię przybliżył/ á powąchał; ieśli mu z gęby cuchnęło: vchodząc lis y swego niebespieczeństwá/

ſtwá y Lwiey obrázy/ odpowiedział: Ze wońiey ni złey/ni dobrey czuć teraz nie mogę; bo mi głowę y nos opánowáłá rymá. Nie ſtoſuie. á zámáluie ráczey to mieyſce/ iák Włoch ieden náßey pámięći zámalował. Chciał wßyſtkie dzieła Kśiążąt Florentſkich obrázem wyſtáwić; opuśćił łowy ſynow Kosmuſá Kśiążęćiá/ Janá/ Hernándá. Kárciaßá/ ná ktorych śię przy ie- dnym záiącu ták powádźili/ że rány ſobie śmiertelne zádáli. Nie życząc tedy malarz tey nieſławy Páńſtwu Florentſkiẽ v potomnośći/ zámálowáł ono mieyſce na máppie wizerunkiem gory/ (Taurum názywáią) ná ktorey śię pewni ptacy legli; á ná powietrzu námá- lował gęśi dźikie prędko przelátywáiące/ á w no- ſkách kámyczki trzymáiące; żeby namnieyßem gęgnie- niem ptakow onych przećiw ſobie nie pobudźiły. J mnie wtey máteriey nie łza śię báwić/ ále z ßkrupułem ká- mikowym przelećieć: á Pánu Bogu chwałe oddáć/że zá dárem láſki iego y pomocy/ oſtał śię ſnopek náß w cáłośći zdrowia y exiſtimátiey/ á burza ná rozigrá- nym morzu vſpokoił: nie iáko Moyżeß pretem ſuro- wośći/ ále iáko Heliaß płaßczem Páńſkiey láſkáwo- śći/ y ámniſtiy wiekuiſtey. Niechći Pánie Jezu zá to będźie dźieká/ á iemu w niebie nagrodá/ ktorą z dru-
Pſ. 17. gim Krolem kładł ſobie przed oczy. Retribuet mihi Dñs ſecundùm iuſtitiam meam, & ſecundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi.

Jáko

Jáko Snopek Królá Jego Mośći ſtánął v nas przez rzad dobry.

PRzed Jozephem Wielkorzadzcą Egyptſkim/ kiedy ábo ná ſady/ ábo ná iákie inne rzady iáchał/ ſnopek noſzono. N. Ch. Ná ktorąłi pámiątkę á oraz táiemnicę: ná pámiątkę onego ſnu o ſnopkách iuż rzetelnie wyiáwionego: á ná táiemnicę regimentu ſobie chwalebnego / Krolestwu Egyptſkiemu wygodnego; gdyż weyrzawſzy Jozeph ná ſnopek/ trzy rzeczy rázem do dobrego rzadu potrzebne vpátrowáł. Koniec/ kſztałt Rp: y ſpoſob rzadzenia iey naylepſzy.

Salianus ex Phil.

Trzy rzeczy ma w rzadách Krol vpátrowáć.

Koniec ſnopká/ ieſt ludzki pożytek. Z ſnopká chleb; z ſnopká pieniadze: z ſnopká żytko; á kto ma żytko/ ma wſzytko. Koniec też y cel dobrego regimentu ma być/ poddánnych pożytek; Non ſpecie, non nomine, ſed vtilitate fortuna Regum metienda eſt. Regem eſſe eſt admittere in animum totius Reip. curam, populi fata ſuſcipere, oblitum quodam modo ſui, gentibus viuere; & ſibi perſuadere non eſſe Principis Remp: ſed principem Reip.

Koniec.

Seneca de prouidentia.

Kſztałt ſnopká należy/ częśćią ná dobrey coordinátiey/ álbo zporzadzeniu tákim kłoſow/ że ſłomá ku dołowi/ kłoſy ku gorze: máłe kłoſy w pośrzodku wie-

Kſztałt.

ßych/ktoremi śie/by nie wypádły zákryw źiárz cześćią ná dobrym wßystkich kłosow zwiazániu. A Rzeczypos: ktory nalepßy kßtałt? Optima Reipub. forma est
Ambrosius. (mowi s. Doktor) in qua inferiores superioribus certo ordine, parui magnis certa proportione, omnes Principi vna cõmuni lege, adstringuntur. W ktorey kto ma głowe dobra/ ná wierzchu: kto nieuk/ ná spodku: w ktorey/ wielki máłe^v od ßkod fortuny zastona/ od krzywd możnieyßey reki obrona; wktorey/ iák rownego ßláchćicá/ ták
Laertius lib. 8. cap. 3. Potentatá iednez práwá obowiazuia; áby nie wyßło ná przymowke Anácharsá. Práwá sa iák páiecze śiátki/ ktore muchy tylko wichłáia: śierßeniom wolny rum dáia: Práwo iest dußa w Rzeczypospolitey iák w iákim ćiele: iáko nikczemne by to ćiáło było/ w ktoregoby tylko nogách y w pierśiách/ á nie wßyi/ á-
Gregorius. ni w głowie dußá byłá: ták nikczemna Rzeczposp: w ktoreyby tylko práwo v nizkiey ábo mierney kondiciey ludzi płużyło; á v możnieyßych mieyscá nie miało.

Sposob. Sposob postepowania około snopkow/ iest konterfetem rzadu naylepßego. Z snopkiem trzebá bárzo ostróżnie poczynáć; ieśli wiazáć: nie stryczkiem/ ále z sámegoż zboża przewiasłem: ieśli tykáć ná polu: nie trzeć/ nie ćiskáć/ nie deptáć: ieśli wieźć do gumná; pomáłu/ po lekku/ áby sie ziárná nie krußyły. I sposob

sob regimentu naylepßy / im naylágodnieyßy: kiedy Pánowie poddánnych/ nie łykiem/ ále chlebem obeymuią: nie trą przez krzywdy/przez lekkie poważenie nie miotáią/ przez pogárdę nie depcą/ przez furor zápálczywości nie trzęsą. Táki regiment mędrzec Krolowi nád krolmi przypisuie. Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerētia disponis nos. *Ale ty pánie mocy, sądźiß z cichośćią, á z wielką folgą námi rządźiß.* Seuerus Cesárz ták łágodnie Pánował/ że iuż poddáni w kárności troche stábieli. Nápominálá go Nammea Mátká/ áby podług imienia srożßym sie stáwił/ odpowiedźiał. Regnum mollius est securius, & diuturnius. *Pánowánie miękße, iest bespiecznieyßey dłużße.* Ludwik Sforcya posłał do Genuenczykow Fráncißká Márchezego/ áby im pobor iákiś nie lekki obwieśćił. Genuenczycy posłá vczęstowawßy do ogrodá záwiedli/ ziołko mu owo ktore basylicam/ v nas mießanka/ zowią/ podáli/ mowiąc. Weź á słábo to ziołko trzymáiąc wąchay: Vczynił ták/ y piękneğ z niego záżył zápachu: Kazali mu potym ziołko śćisnąć/zetrzeć/ y znowu wąchác: vczynił: y swąd nieznośny Márchesiuß poczuł. Stosowáli te rzecz do regimentu. Lud Genuenski iest to ziołko: ieśli Sforcya słábo y łáskáwie znimi postąpi/ powolność v kázdego znaydźie: ieśli mocną ręką śćiśnie: znaydźie przy

Sap: 12.

Stobaus.

Guiciardinus.

krość

Sap. 2. krość/y krnąbrność v poddánnych. Clementia roboratur thronus Regis.

Iaki Krol I. M. vpátrował w rządách koniec.

Wymálowałem wam iák żywemi fárbámi rząd w Koronie y w. Wielkim X. Lit: *ZYGMVNTA* trzećiego Królá zeszłego/ ktory swoy domowy snopek/ iák osobliwy naylepszego regimentu modelusz/ miał ná oczách. ábowiem coż on zá cel w pánowániu swym vpátrował? iedno on/ o ktorym y w testámenćie nas vpewnia: dobro y pożytek Rzeczyp: naywiekszy: gdyż tez/dali śie prawdá rzec/ nie vgániał śie zá własnemi pożytkámi iáko inni/ choćiaż pobożni Krolowie/ ktorych zbior znác było w grobách/ znác y w szkátulách. Otworzył Hyrcanus grob Krolá Dawidá/ nalazł trzy tysiace tálentow srebrá; y moc niezmierna od złotá ochedostwá; sam wyniost srebro; á Herod nie rychło potym sprzet złoty złupił. V Sálomoná syná iego w szkátule po śmierći 900000. tálentow náleziono: á iam pewien/ że v Krolá páná náßego truná wespoł y szkátułá połowice nie doniosłá: bo czyż intraty: dosyć tá szczupła w porownániu innych Krolestw: czyż zdźierzstwá? Boże vchoway: wszyscy mu iednym głosem ono elogium Sámuelowe od ludu wołáiącego záspiewáćie. *Nie potwarzałes nas ániś vćisnał; ániś gwałtem wźiał z reki czyiei żadney rzeczy.*

Ioseph. lib. 13 anti. c 15.

1. Reg: 12.

Mowiąc

Mowiąc zás do kßtałtu Rzeczyp: náßey nie mogę cierpliwie słucháć tego/ co pospolicie o nas mowią. **Polská nierządem stoi.** kto to o oyczyznie náßey twierdźi: Polak? czy cudzoźiemiec? cudzoźiemiec. Iáwnie? czy pokątnie? iáwnie. Jeśli iáwnie to iákiś pásk wil? nie pásk wil/ przypowieść. o zła gźegźołko / ktora ná oßpecenie/ cudze powiedząß gniazdá. A ieśli / co mowiß/ vważyß; nigdy śie przy tym/ nie ostoiß: bo co chceß dáć znáć przez to axioma? **Polská nierządem stoi.** *Nierzadem*,to iest nieczystotą: vchoway Boże. Miástá/ Prowincye/ Krolestwá/ Pánnámi śie w piśmie názywáią: Virgo filia Sion. Virgo filia Dibon. Virgo Israel. *Nierzadem*? to iest nie pospolitym podług inßych narodow trybem: ktore dobrze przed tym seymuią/ niżśie ná woyne wyprawuią; ná seymy wßyscy śie Senatorowie zieżdżáią; y wßystkie dni ná deliberátiách poważnych trawią; nie ná zgon czásu odkłádáią: konstytucyy rozsławiáć ile v nieprzyiaciol bronią: v nas zás nie wßystko iák z reiestru; nie widzą cudzoźiemcy tákiego/ iák w źiemiách swoich porządku. A ná tym co? átoli przecie dobrze stoim z iákiemi tákiemi (ieśli są) błędámi iáko inne narody

Iáki kßtałt czynił w R.P.

Isai. 37.
Isai. 47.
Ierem. 18.

I z nay-

z naylepszemi około rzadu dystyllacyámi. Też ci w niebie są niektore zacne gwiazdy/ ktore zowiemy plánetámi/ álbo błednemi gwiazdámi: idą wrzkomo błądząc/y ná wschod rázem/ y ná zachod. Coż przećie ábo sobie ábo komu inszemu swemi błedámi wádzą? miedzy sobą nie dośćigłą rozumem
Iob. 38. Rzeczpospolita máią. Nunquid nosti ordinem cæli, aut pones rationem eius in terra? Nam też ázá nie záwsze láto/zime/iesień/ wiosne swych czásow wymierzáią? ázá minutą czásu wschodząc ábo záchodząc chybiáią? Ma káżda Plánetá nád sobą swoie intelligentią; ktora ią kieruie: á wszystkie intelligentie máią nád sobą iedne intelligentiā non errantem P. Bogá. Ták y v nas są Senatorowie/ iest nád wszystkimi Krol Pan / ktorzy obrotámi nászemi száfuią: czásow tákich ábo owákich nie mathematicé przez Astrolabium/ ani przez dioptre/ále arbitrarié postrzegáią/á przećie tropikow y końcow rad y potocznego Rzeczyp: swoiey biegu nie chybiáią. Zá czym rzeczy v nas idą nie po Fráncuzku/nie po Włosku/nie po Niemiecku/ ále (iáko sie vkazáło) po niebiesku. Czy też to Polská stoi *nierządem*? to iest zamieszániem Bábilońskim? Y ná tym sie omyliś cudzoziemcze: Nie iest w Polszcze áni w Litwie stanow pomieszánie: są ple-

sa plebeij / sa szláchtá / sa vrzędnicy / iuż grodzcy iuż ziemscy: sa nád temi Senatorowie / Kásztelláni / Woiewodowie / Biskupi: iest nád wszystkiem głowá Krol Pan / pod ktorym piekne wszelkich stanow rozrzadzenie: mnieyszych od wiekszych ochronienie: wszystkich rowne przez pospolite práwo obowiązánie. Przetoż odmieńmy przypowieść. Polská rzadem stoi: bo iesli nierzadem stoi / nierzadem y zginie.

Sposob regimentu Krolá Jego Mości iák był smáczny iák láskáwy? Nielichmy Krolá nie onego / ktorego práwo Sámuel przed ludem Izráelskim przekłádał. Hoc erit ius Regis qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, facietq; sibi equites, & præcursores quadrigarum suarum &c. filias quoquè vestras faciet sibi vnguentarias, & focarias, & panificas, agros quoq; vestros, & vineas, & oliueta optima tollet, & dabit seruis suis &c. Seruos etiam vestros, & ancillas, & iuuenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo. Greges quoq; vestros addecimabit, vosq; eritis ei serui. Nie możecie tego o Krolu wászym mowić: gdyż y z was sámych káżdego podług stanu szánował / y syny wásze do pokoiu / gdźie wárstát wszystkich cnot y obyczáiow / przyimował / z pokoiu ná wielkie vrzędy y wysokie stołki wysádzał: y corki wásze w Fraucymerze Krolowey Jey Mośći iák ná máćierzyńskim práwie wychowániu / mieysce miáły / bráty

Iáki miał rzadzenia sposob.

1. Reg. 8.

bráły posági/ y wyprawy. Mielichmy Krolá nie Roboámá/ ktory ludowi obćiązonemu/ o folgę proszącemu/ táka dał odpowiedź. *Naymnieyszy*
3 Reg. 12. *pálec moy mięsszy iest niżli grzbiet oycá mego, á teraz oćiec moy włożył ná was iárzmo ćiężkie, á ia przyłożę ná iárzmo wásze. Oćiec moy chłustał was biczmi, á ia was będę chłustał básalykámi.* Grzech y pomyslić tákich słow o Krolu Pánie nászym; nie słyszeliśćie fukow/ pukow/ trzaskow/ wrzaskow: więcey karał okiem/ niż ięzykiem; więcey zniewalał dobrodźieystwem / niż poniewalał ćię-
Iudic. 12. żarem. Nie był Ephráteyczykiem/ ále Galaádytą: Ephráteyczyk mowił Sibboleth/ co znáczy Cię-
Num. 12. żar/ á Gáláadytá Schibboleth/ co kłos pożyteczny známionuie. Był nam ráczey Moyzeszem/ ktory był *mąż bárzo ćichy nád wszytkie ludźie, ktorzy*
1. Reg. 22. *mieszkáli ná ziemi.* Był Dawidem / *do ktorego schodźili śię owi wszyscy, ktorzy byli vtrapieni, y ktorzy śię byli zádłużyli, y w gorzkośći sercá; y zo-*
Iob 29. *stał ich Kśiążęćiem.* Był nam Iobem/ *ktoremu vcho słucháiące błogosłáwiło, á oko widzące świádectwo dawáło. Przeto że wybawiał vbogiego wołáiącego, y śierotę, ktora nie miáłá pomocniká.* A wá iednym słowem mielichmy Krolá/ ktory ták bácznie y miękko postępował z námi Polakámi/ iák ná polu z snopkámi. Bo

Bo coż wiedźieć/ ieśli nie dla tego przed Jozephem snopek noßono / áby on ná swoy snopek pátrząc/snopkom/ktore oraz z swoim/ná polu widźiał/(bráćia mowie) wyrozumiał/ á regimentem w dowćip y skłonność káżde° potrafiał. Wielka to/ y rzadka w rządźie / sposabiáć sie do dowćipu poddánych. Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos. rzekł Poetá : rzekł y Polityk. ſecus tractandi graculi, ſecus Graiuli inßy sposob iest z Rhodyyczykámi/ ktorzy ná wodách iák káczki wiecey mießkáią/ ná wodách woiuią: inßy z Polakámi/ktorzy ná polu domy y woyny máią; y dla tego sobie Krolá ná polu obieráią; áby sie im Krol iák polnem snopkom pánowániem swym stosowáł; ktorych geniuß prowádźi/do wolnośći/do sławy/do świátłośći.

Do czego skłonny Polski dowcip.

Martialis.

Snopek poki ná polu; wolny; ma rum wßelki/ bez żadney záwády/ bez ćiásnośći / bez klauzury: á Polak coż wlasny on Lakon/ ktorego gdy ktoś ná woynie poymánego przedawał/ pytał kupiec/ coby zá rzemiosło vmiał? odpowiedźiał. Liber eſſe. *Wolnym być*. Polak wolny; bo polny: wolny wzgledem swych przywileiow ; ktore przeto wolnośćią swoią zowie; rowno ie z vrodzeniem/ z vczćiwym/ z gárdłem kłádźie: wolny wzgledem práwá/ ktorego mimo wolą swą vtwo-

Do wolnośći.

Plutarchus.

tworzonego iárzmu ßyie nie poddáie: wolny względem prawdy/ ktorey sie v káżdego/ y v sámego Páná smiele ná seymách domawia. Temu Polskiemu dowcipowi/ ázaś/ Nai: ZYGMVN-CIE, w rumel regimentem nie potrafiał: kiedyś nam wolności poprzysiegał? kiedyś y naymnieyßey vstáwy bez pospolitey wßech stanow vchwały nie wprowadzał: kiedyś to co ná czás/ podług obyczáiu ku dobremu Rzeczyp: swobodá Polská z vkłonem niosłá/ przyimowai: á nie tylkoś przyimował/ ále często cerbelowi sie náßemu stosuiac/ vchylałeś ná strone y Páńskiey powagi/ przykłádem Rudolphá. Miał ten Cesarz nos długi wspániáły Cesárski. Jákiś żártownieżek spotkawßy sie z nim ná drodze/ zástánowi sie: wołáią słudzy. Vstap z drogi. odpowiedział. Non possum cedere, quia nasus Imperatoris viam implet. *Nie mogę vstąpić, bo nos Cesárski drogę zástępuie.* á Rudolph rozśmiawßy sie nosá ná drugą strone vchylił; mowiąc. Vade fili mi, en nasum detorqueo, ne te impediat. *idź synu miły owo nos ná inßą stronę odwracam, ábyć przeßkodą nie był.* ô baczenie Páńskie/ ktore vmieß poddánych znośić/ y pokryć niedostátki.

Lipsius in Polit.

Do sławy.

Snopek ná polu/ ná iákiekolwiek wiátru powio-

wionienie ßeleſtem ſie ozywa/ po polu łatwie ſie dźwiek rozchodzi. Mydáſá Krolá Phrygiyſkieg bálwierz ſtrzygąc/ poſtrzegł że miał oſle vßy: záwſtydziwßy ſie Krol proſił/y przenaiał/ áby teg bálwierz nikomu nie powiádał: ktory ácz długo ſie miedzy ludźmi z tym ſekretem trzymał: wßákże wyßedßy raz ná pole / poßeptał to iedney trzćinie. *Mydás ma oſle vßy.* Ow głos poßedł od trzćiny do trzciny ták / że ſkoro wiátr iáki wionał / po wßytkim ſie polu one słowá rozlegáły. Dobra tu z okazyey wam przeſtrogá PP. Polacy: pámietayćie żeśćie ná polu; co wtáiemnicy maćie (ile ktorzy w táiemney rádźie záśiadaćie) y trzćinie nie powiádayćie: bo ſie głos po polu rozeydźie. Cæcylius Metellus mawiał. Bym wiedział że y koßulá wie rádę moie/ ſpaliłbym ią. A w Báleárſkich wyſpách chwalebny záchodzi około rády táiemney obyczay. Máiąc co ſkrytego Senatorowie rádźić/ ná pole wyieżdżáią; támże doł wykopawßy do niego twárzy ſchylone wśćibiáią/y ták wotá odpráwuią; odpráwiwßy ziemią przyrzucáią/ y on doł z innym polem wyrownywáią. V nas lepak Polakow/ktorzy nie rádzi ſie przez pokorę do ſámey ziemie ſchylamy/ iż ten około táiemnic ſpoſob nie vydźie / w doł własnegoż ſercá glebo-

Plin. cap. 61. de vir. illus.

In Annalb: Societatis

ko ſe-

ko secretá rzuczaymy/ á milczeniem wiekuistem zá- sypuymy. Ztąd żechmy Polacy ná polu/ táyni być nie możemy; káżdy z nas

Sarbieu. in Lyric.

Audax vel ipso viuere publicus
In sole ciuis ———

cożkolwiek czyniemy/ ábo mowiemy/ sławą sie po świecie roznosi. Przetoż geniusz stáre polski záwsze sie miał do sławy/ záwsze ná sławe celnemi zárabiał postępkámi. Swiadczą o tym imioná stárożytności Polskiey Bogusław/ Władysław/ Mieczysław/ Przemysław/ Swietosław/ Wielisław/ Strzeżysław/ wszystkie od sławy/ do sławy: ktorych przodkowie nábywáli/ álbo Bogochwálstwem/ álbo władzą/ álbo mieczem/ álbo przemysłem/ álbo gránic strzeżeniem: zá czym sie ná nich ono błogosłáwieństwo pełniło/ Secundum nomen tuum, sic & laus tua. y ono/ co ktoś pochlebnie do imienia állusią czyniąc Hermolausowi nápisał.

Metianus apud Stobaeum

Laus in aliis peregrinatur; at in te hospitatur. *Sławá gdźie indźiey gośćia álbo furmánką; v ćiebie gospodynia.* Nie vstáy w zarobkách ná sławe Polski narodźie zá pomocą tego/

Iudith. 13.

qui nomen tuum ita magnificauit, vt non recedat laus tua de ore hominum; qui memores fuerint virtutis Dñi in æternum, pro quibus non pepercisti animæ propter angustias & tribulationem generis tui, sed subuenisti ruinæ ante conspectum Dei nostri.

Sposa-

Sposabiał śie y w tey mierze do twego dowćipu Krol J. Mość. Sprzyiał sławie twoiey: sprzyiał ile do boiu; kiedy ćie często pod spráwą dźielnych Hetmánow ná pole wyprowadzał/ pułki y roty tym podawał / ktorzy nalepiey sławy narodu swego dopiąć y poprzeć vmieli: sprzyiał ile do pokoiu/ kiedy nie iednych mężow narodu twego do obcych Pánow/ Książąt/ Krolow/ Monárchow w rożne poselstwá záżywał: drugim komissye tráktaty rozmáite z Páństwy pogránicznemi zlecał. J błogosławił P. Bog w sławie narodowi náßemu/ że *iáko zstępuie deßcz y śnieg z niebá, y nápaia źiemię, y námaczáią, ták że dáie náśienie śieiącemu: ták było słowo náße, ktore wychodźiło z vst náßych, nie wracáło śie do nas prozne, ále vczyniło cokolwiekeśmy chćieli.* Montes & colles cantabant coram nobis laudem, & omnia ligna regionis plaudebant manu. Isai. 55.

Snopek ná polu świátłá nábywa: gdyż ná polu nic śie od promieni słonecznych nie vkryie. Do świátłośći. Śiegáiąc pámięćią pierwßych ießcze czásow Lechá przodká. o Kráiu náßym iśćiło śie kiedyś to/ co o źiemi wßystkiey z rázu Moyżeß powiedźiał. Terra erat inanis, & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi, *źiemiá byłá pusta y prozna, á ćiemnośći były nád przepáśćią.* Tknieß ludzkośći! tenebræ; Gen: 1.

Sauromátowie/ ták z Greckâ názwáni/ że oczy iák iáßczorcze mieli: tknieß życia społecznego? tenebræ; tuláli sie po láſách/ iák dzicy mężowie; tknieß náuki! tenebræ: o kśiążkách ledwo co było ſłycháć. tknieß Polityki! tenebræ; w náße kráie z Rzymu ná wygnánie záſylano. tknieß vbioru! tenebræ, ſkorki zwierzęce. Ták to kiedyś; ále teraz zá dárem naywyżßego ták śie wkráiách náßych wyiáśniło/ że mogę do nich z Páwłem S. mowić. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. *Byliśćie kiedyś ćiemnośćią, teraz świátłośćią w pánie*; ſpoyrzemli ná polityke/ lux; naydzieß włochow ná nogách polſkich y Litewſkich: ſpoyrzymli ná ſpolne pożyćie; lux; owßem luxus; bánkiety od potraw y trunkow wymyślne: ſpoyrzemli ná náuke: lux: gdzież iuż lepßy Oratorowie? Historykowie? Aſtrologowie? Philozophowie? Theologowie? ktore co raz formuią Akádemie Krákowſka/ Wileńſká/ Zamoyſka przy rozlicznych wielu Collegiách! Weyrzymli ná tytuły? lux, Illuſtris, Perilluſtris, Clariſſimus, Illuſtriſſimus, Sereniſſimus. ſpoyrzemli náwet ná vbiory: lux; bławaty/ ſrebrogłowy/ złotogłowy; aż iuż y miárki trzebá/ bo aż rogi niektorym z świátłośći iák Moyżeßowi wyraſtáią. Niechći w rozumney świátłośći oyczyzno pobłogoſłá-

Ephes. 5.

gostáwi on *ktory świátłośćia iest, á ćiemnośći w nim nie maß żadnych.* á stáray śie przy tey zwierzchney iásnośći o inßą/ ktora z cnot pochodźi. Lux oculorum lætificat animam, fama bona impinguat ossa. 1. Ioan. 1. Prou. 15.

Do tákiey świátłośći miáłáś powod od Náiáś: Zygmuntá Krolá swego: ktoryć ćiemnosć w iásnosć: noc w dźień odmienił. Jákim sposobem? snopkowym: rzekę iásniey/ chlebowym: iákim też P. Jezus od vczniow do Emaus ćiągnących ćiemnośći odegnał: Aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum in fractione panis. Chleb Chrieśt to mille artifex, tráfi w to rzemiosło/ że z nocy dźień vczyni: iest okulistá/ ktory z oczu błonkę zdźiera/ y niewidomego oświeca. Służy kto długo ná dworze/ trawi rok/pieć/dźieśieć: poki mu chlebá nie dádzą áni go znáią/ áni on też oczu śmie otworzyć: noc własna v niego. Custodia in nocte eorum anni erunt. ták dálece w noc idźie/ że Prorok go pyta: Custos quid de nocte? custos quid de nocte? Niech że mu dádzą ábo stárostwo/ ábo woytostwo/ ábo Ciwōstwo/ wnet przeyrzy: vrzy po deliey złote petlice iáko gwiazdy: złote guzy iáko Plánety: wnet śie wystáwi y drugiemu/ trzećiemu/ y dźieśiątemu ná oko z kołnierzem sobolim/ álbo rysim: kto tego oświećił? kto temu z nocy dźień vczynił? chleb/ Luc. 24. Psal. 89. Isai. 21.

 á bár-

á bárziey Krol P. ktory go dał? Ale ná cożia wam dłużey rzady Krolá Jego Mośći zálecam? á ono łáski wáſze lepiey wiádome. Z twárzy káżdego żal po tákim Pánie poznawam/ żal/ mowię rowny onemu/ ktory też Ambroży S. po Ceſárzu Wálentynianie po ſłucháczách ſwych poznawał. Omnes non tanquam Imperatorem ſibi, ſed tanquam parentem publicum obijſſe domeſtico fletu doloris illachrymantur; ſuaq; omnes funera dolent. conſiderant enim, quem erga ſe, ſuoſq; habuerit affectum, in ipſis requieſcebat, in ipſis ſe conſolabatur, in ipſis relaxabat animum, & feſſa curis corda mulcebat. Rogabat, vt ſi quo fragilitatis ſuæ lapſu, ſi ſermone aliquo offenſi viderentur, ignoſcerent, non meminiſſent iniuriæ, meminiſſent gratiæ. Kontentuiemy ſie Krolu Pánie náſz Miłośćiwy rzadem twoim/ dźiekuiemyć zá prace/ ktoreś podeimował/ zá obmyſły/ ktoremiś niebeſpieczeńſtwom zábiegał; zá ćierpliwość/ ktoraś niedołężnośći náſze przebaczał; zá dobroczynność/ ktoraś nas miłośćiwie opátrował/ á krotko mowiąc; dźiekuiemyć/ zá Rzecz poſpolitą/ iákaś nam zoſtáwił; ktoś śie ia kontentuie; ktoś podobno (iáko w gromadách rożne o rzeczách záchodzą ſenſy) nie; wſzákże niech tu wáży ono Seuerá Ceſárzá nápomnienie. Firmum imperium Antoninis meis relinquo ſi boni erunt; imbecillum ſi mali. Tegom pewien/ że dopiero ćie cosbył zą Pan wſzyſcy poznamy/ gdy ćie niemamy.

Ambroſ. de obitu Valent.

Ex Spartia Kokerus.

Jáko

Iáko Snopek Naiá-
śnieyszego Zygmuntá stánął w Oy-
czyznie náßey przez przymioty Krolewskie.

NIe ostoi śię snopek sam ná polu/ ile prze-ćiw szturmom wiatrowym o swey mocy: trzebá go wesprzeć: áby też ánimuß Krolewski mocno stał/ trzebá/ żeby śię cnotámi Páńskiemi obwárował: gdyż dobrze nápisał Isidorus. Reges à rectè agendo vocati sunt, ideoq; rectè faciendo Regis nomen tenetur, peccando amittitur; illos verè Reges dixeris; qui tam semetipsos, quam subditos benefaciendo modificare, & stabilire nouerunt. Rzeczećie iákiemi śię ćnotamy Krolowi należy obstálowáć? Ferdy-nándowi Káßtelli świątobliwemu Krolowi tá-kie Emblemmá rysowano (widywamy ie ná czás ná Kśiegách ktore z Hißpániey przywożą) Stály po práwey stronie dwie Nymphy; iedná trzymálá berło/ ná ktorego iednym końcu było oko. Napis Prudentia *rostropność*, ná drugim żoraw. Nápis Vigilantia. *Czuyność*. drugá Nymphá trzymálá Ko-lumne. Napis Fortitudo, *meżność*. Po lewey stro-nie drugie dwie były Nymphy; iedná tzrymálá ßale. Napis. Iustitia, *spráwiedliwość*. druga serce

Cnoty kro-lá, áby stał, wspieráć máią.

Isidor de summo bono lib. 3.

Reusnerus in clas. symbo-lorum.

woskowe. Napis Clementia *Laskawość*. Te cztery Nimphy z kleynotámi swemi Królá podpieráły / áby stał wárownie.

1. Mądrość y czuyność. Trzebá Królom stáć przez roztropność: muszą mieć oko y przed sie y zá sie; po tey stronie y po owey; muszą ie ná czás ná gránice rzucáć. Sálomon ná Kollegow swoich woła. O Reges populi

Sap. 6. Si delectamini in sedibus & sceptris, diligite sapientiam. Trzebá im stáć iáko zorawiom / y przez czuyność. Poki Jakub był prywatnym / mocno y ná kámieniu zásypiał; ále kiedy pásterzem trzody został / iuż

Gen. 36. spáć niemogł. Nocte dieq; vrebar gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Stephan Krol Polski przodek tego

Salomon à Carlano. Páná miał *symbolum* pięć mákowek / á złotą Koronę nád niemi. Napis. Per non dormire. dał znáć że ziárná mákowe mogą sie w swych komorkách / poddáni w swych gmáchách wysypiáć / kiedy koroná czuie nád niemi. Też ći Alexánder

Pierius. Mácedoński ták sie málowáć kazał. Ná głowie skorę lwią maiący; ná grzbiecie Simulachrum Iouis

Cal. Rhodig: Cretici, ktore bez vszu było; iednym łokciem wspierał sie ná buláwię / drugim ná orle. Twoi to opis Naiás: *ZYGMVNCIE III.* Krolu Polski / kto nád ćie był rostropnieyszy? dáłać to náturá / dáłá experientia ták wielu lat / dáłá szedziwość

wość wieku: kto nád ćię czuynieyszy? Azaś niebe-
śpieczeństw ná Rzeczp: z dálekā nie vpátrował?
ázaś łokćiem buláwy Hetmáńskiey y orłá korōne-
go nie potracał? á zaś seymow nie skłádał? bá ná
niches od osmey przed południem záczawszy/ áż
do trzećiey spułnocká przy defektach zdrowia zá-
śiadał. áza ćie skorá lwia/wspániáłosc ánimuszu
nie budźiłá? zwłászcza pámietáiac / żeś ná sobie
nosił postać simulachrum Iowiszá nászego Pol-
skiego. Ale coż iest/ że ten Iowisz bez vszu? áboć
Málchus? Cnotá to twoiá práwie Krolewska
ZYGMVNCIE III. Krolu Polski/żeś był z vsze-
má iák bez vszu:nie słuchałes informácyy/rzekę rá-
czey infamacyy;ábowiē tákes iedney strony słuchał/
iák y drugiey: lubo nie dowierzáiac; rządząc śię
onem Seneki mądrym zdániem. Vtrumq; vitium est, & omnibus credere, & nulli, sed alterum honestius vitium dixerim, alterum tutius: lubo ieśli rzecz taiemna/á z v-
łomnośći vczyniona /przebaczáiac/ á miárkuiac
śie Zygmuntá Rzymskiego Cesarzá y Węgierskie-
go Krolá mądremi słowy. Nescit regnare, qui nescit dissimulare.

Seneca epist 3.

Salomon à Carnalo.

Trzebá Krolom stać y przez státek nie przeko-
nánego ánimuszu. Kiedy iuż Bog Saulá ná Kro-
lestwo Izráelskie zámyslił pomáśćić (o czym
Sámuel Prorok wiedział) Sámuel szukáiacego

2. Mężność serca okazana.

Saulá

Saulá oślic oycá swego/záprosił ná obiad z innemi trzydźiestá swemi sąsiádámi. Ná końcu stołu zá wety apposuit ei armum (w Syryyskim stoi
1. Reg: 9. humerum) położył przed nim rámię,mowiąc. Iedz, álbowiem vmyślnie schowano dla ćiebie, kiedym ludu záprośił. Dźiwuią sie tłumácze pismá S. co to zacz byłá czy ceremonia? czy táiemnicá? że Sámuel ná obiedźie Saulá rámieniem częstował? á ktemu de industria; náwet przy ták wielu człowieká? Odpowiáda Abulensis/że chćiał Królá przyszłego rámieniem// to iest státkiem ánimuszu wesprzeć. Hoc de industria Regibus seruatum est: Iáko Saul rámieniem sie tym vmocnił ná woynách; pismo czytáyćie. Aleć ná oczách wászych byłá silna moc rámieniem Bożym wspártá/ w okázyách woiennych *ZYGMVNTA III.* Królá Polskiego. Kto Micháyłá rozliczne woyská ná głowę stárł? *ZYGMVNT III.* Krol Polski. Kto Nálewáyká swowolnego Kozaká
W potrzebách woiennych rozmaitych. z zuchwáłemi kupámi zátłumił? w okowy wźiął/ kárą wiekom pámiętną zgubił? *ZYGMVNT III.* Krol Polski. Kto turby domowe/ roty nie stworne vśmierzył/ y wędźidłem viął posłuszeństwá? *ZYGMVNT III.* Krol Polski. Kto (że od mnieyszych zwyćięstw poydę do większych) Kśiestwo

Xsiestwo Siewierskie ná zad przez łat niemal dwie pod Smoleńskiem leżawszy Moskwie odiął/ á do snopká swego przyłączył: *ZYGMVNT III* Krol Polski. Kto Cárstwem Moskiewskim zátrząsnął: Stolice opánował: Cárow/ Dumnych Pánow w więzieniu v siebie miał: *ZYGMVNT III* Krol Polski. Kto w Inflanciech z rebellizantow swoich dziedzicznych zwyćiestwá znáczne ile pod Párnáwą/gdźie sám osobą swą był/y pod Kircholmem y indziey otrzymywał: *ZYGMVNT III* K. Polski. Kto Tátáry do hordy záganiał: ná głowę nie raz zstárł: *ZYGMVNT III* Krol Polski. Kto náwet Turecką száráncze Krzyżá S. nieprzyiaćielá Soltan Osmaná Tureckiego Cesárzá z woyski nieprzeliczonemi máłą/ále wielkiego ánimuszu ludźi garztką/ dźiewięć kroć sto tysięcy człowieká zhołdował: y do záwárćia pákt wiecznych przymusił: *ZYGMVNT III* Krol Polski. O Boże iáki ná on czas strách w oczy bił/ kiedy słuchy dochodźiły/ że przez dwie lećie się Turek ná te woynę zbierał: kiedy przez dni czterydźieśći y nocy woyská mostem (iáko o tym wszystkim spráwę dał Leonárdus de Grynia Neápolitáńczyk od gáler oswobodzony) przeprowadzał: Ale Krol Pan

 ták

ták lud swoy przez listy do Hetmánow posilał/iáko kiedyś Jozáphát widząc niezmierną zgráię Moábitow y Amonitow woyská máłe ánimował. Nolite

2. Paral 20. pauere, neq; timueritis hāc multitudinē; non est enim pugna vestra, sed Dei: Non eritis vos, qui pugnabitis, sed tantum confidenter state, & videbitis auxilium DEI super vos. *Nie boyćie śię, áni śię lekayćie tego mnoztwá, bo to nie wáßá walká, ále Boża. Nie wy będźiećie, co śię będźiećie potykáć, ále tylko śmiele stoyćie, á vyrzyćie pomoc páńską nád wámi.* Jákoż pobłogosłáwił Pan Bog narodowi náßemu zá ßczęśćiem Królá Jego Mośći; chude náße kłosy/ tłuste Tureckie poiádły: gdyż tenże zeznał/ że z oney ták wielkiey liczby/ pięć kroć sto tysięcy spełná śię do do° nie wróćiło. Jákoż wielkie podobieństwo: bo záraz w pierwßey porażce przy Kárákaß Báßy czterynáśćie tysięcy woyská legło; á potym śię go y drugimi klęskámi/ y hárcámi/ czatámi/ y rożnemi nápáśćiámi bez liczby vrywáło/ náwet zwracáiących śię głod doráźił; gdyż ßtukę chlebá po czerwonemu złotemu kupowáli. A doznawßy nád sobą męztwá národu náßego/ nápotym z niećierpliwośćią y bluźnierstwy woyny śię z námi wiecznie odrzekli. Záiste iáko iest zá co wyznáwáć imię Páná Bogá(zá powodem Gedeoná nie tylko mieczowi swemu/ ále/ y bárziey/ Boskiemu przypisu-

pisuiącego. Clangite,& conclamate, Gladius Domini, & Gedeonis)że nas zdrowo ze złe° wyniosł rázu: iáko iest zá co y ánimuße odważnych oboygá narodu mężow pochwalić/że piersiámi swemi od progow domowych mężny nieprzyiácio łom odpor dáli/ á niektorzy znich krwią miłość ku mátce swey oyczyznie zápieczętowáli: ták iest zá co tobie Naiáś: WŁADYSŁAWIE ZYGMVNCIE Krolu Szwedzki/ Krolewicu Polski/ imieniem wßytkiego Krolestwá osobliwie podziękowáć / żeś pod:m niezwyciężonego áffektu ku teyże y swey y náßey Oyczyznie vniesiony / osobę swą Krolewską zá Dniestrem ná poboiowisku z włásnemi woyská porządnego chorągwiámi stáwił/y zdrowieś z niewczásu vtrapione ná ßáńcu położył / y rzeczaś sámą pokazał / co Pelopidás Cesarz ná niebespieczną się woynę wypráwuiąc małżonce odradzáiącey słowy powiedział. Priuatorum est cauere sibi, Principum cauere aliis. Sámá twoiá twarz Naiáśnieyßa/ sámey osoby twey Krolewskiey w obozie obecność/ co w woysku nieprzyiácielskim spráwiłá:to spráwiłá/co twarz Ionáty Krolewicá w woysku Philistyńskim: Cum vidissent Philistæi faciem Ionatæ, alij cadebant ante Ionatam; alios armiger eius interficiebat sequens eum, & facta est plaga

Odwaga y miłość ku Oyczyznie Naiaś: Krolewicá Ieg. Mśc. Władysławá.

Plutar. in vitis Imper.

Obecność iego co w nieprzyiacielskich sercach spráwiłá.

1. Reg. 14.

eſt plaga. *Zſtáłá ſie wielká porażká, ktora obálił Jonáthás y giermek iego około dwudźieſtu tyśiecy meżow ná połowicy ſtáiá, ktore zwykłá pará wołow ná dźień zoráć, y zſtał ſie dźiw w obożie po polách, ále y wſzytek lud ſtráży ich, ktorzy byli wyiáchali dla łupu zdumiał ſie, ſtrwożyłá ſie źiemiá, y zſtał ſie iáko dźiw od Bogá.* To zwyćieztwo przypiſuie Duch S. twarzy tylko Krolewicá Izráelſkiego / á rece giermkowey. Ty zás Krolewicu nász Polſki / nie tylkoś ſie przećiw nieprzyiaćiolom ſtáwił twarza/ ále y głowa; nie tylko giermkiem: ále gromádnym woyſká ſercem. Przetoż też bárziey ſie ieſzcze Tureckie y Tátárſkie/ niżli Philiſtyńſkie roty y pułki pomieſzáły; w wiekſzey liczbie niż v Philiſtynow ná pował pádáły. Táż Naiáśnieyſzey oſoby twey przytomność/ co w ſercách ludzi narodu náſzeg ſpráwiłá? ſpráwiłá wdzieczność ku Naiáśnieyſzemu Krolowi/ że ſyná ſwego pierworodnego/ po ktorym był doyrzáłośći iuż doczekał/ dla vlubioney ſobie oblubienice oyczyzny náſzey odważył: ſpráwiłá ánimuſzow poddáńſkich ośmielenie ná odważenie krwie ſzláchecktiey / kiedy ſie krew Krolewſka odwáżyłá: ſprawiła vfność ku Pánu Bogu/ y nádźieie wſzelkiego błogoſłáwieńſtwá / zá

Co w ſercach ludzi náſzych.

rozpá-

rozpámiętywániem szczęścia ktore z dáru iego obecność Krolewicow násládowáło. Wiedli woiny Macedończykowie z Thrákámi y Illyryyczykámi nie vbłágáne; strácili bitwę kilká rázy. Probuiąc szczęściá/ przynieśli do obozu w kolebce Krolewicá (syná Philippa Królá/ wszákże nie Alexándrowego Oycá) postáwiwszy go w pośrzodku/ ták bitwę z Illiryyczykámi szczęśliwie ztoczyli/ że wygráną odnieśli. Narod Tátárski y Turecki stoi nam zá Thrácki y Illiryyski: miiam nagłe iego nápáście/ ktoremi wielkie Páństwu nászemu zádáią szkody; pámiętne przed woyną Wołoską (iák to ten taniec vmie) dwie násze nieszczęśliwe vtarczki z Tátárámi ô z iáka nászą vtrátą! nie łzą miánowáć/ y rozszerzáć. Ogłoszono nam woyne Turecką y Tátárską z nieprzeliczoną ludzi zgráią: Prze Bog iák szczęście nágnáć do siebie? obecnością Krolewicá/ syna wielkieg Zygmuntá/ iuż nie w iasłkách/ ále w rzadách. Nástąpiło nád námi Boże błogosłáwieństwo/ wygrana z woysk Tureckich/ z Hord Tátárskich. Meles pierwszy Krol Sárdyyski/ mury/ zamki/ municye/ około ktorych syná Krolewicá nosił/ tym sámym niedobytemi y niezwyciężonemi vczynił. Tegoż szczęścia Oyczyzná nászá/ teyże Boskiey

Iustinus.

Herodot. l 1.

opátrznośći nád sobą doznáłá: gdźiekolwiek ćie- bie álbo w Moskwie/ kedyś nie tylko zwyćię- ztwá/ ále y Cárstwá dostąpił: álbo w Wołoszech/ kedyś tytułu obrońićielá Religiey dostał: álbo w Prusiech/ kedyś nie raz kuńsztow odważnego mę- żá/ ileć dopuszczano/ dokázowáł: gdźiezkolwiek/ mowię/ ćiebie ręká y wola Náiáśnieyszego Ro- dźicá niosłá/ támeś cáłośći y zdrowia Rzeczypoś: nászey nábáwił. Táż náwet osoby twey ná on czás obecnosć co w sercách obcego narodu sprá- wiłá? spráwiłá zdumienie; Omnis populus statio- nis obstupuit, & accidit eis quasi miraculum à DEO. Spráwiłá winszowánie/ y Krolestwu nászemu/ y twoiey krolewskiey osobie; ábowiem kiedyś Ro- ku 1624. cudze kráie z woley Náiáśnieyszego ro- dźicá zwiedzał/ bárźieyeś był świátu z mądrośći/ z experientiey/ z wszelkiey grzecznośći/ niżli świát tobie z swoiey pięknośći/ widowiskie. Słyszawszy Spinolá Hetman Hiszpáński o szczęśćiu twoim w Wołoszech; Brede oblęgszy nie tylko ćię z vniżo- nośćią vczćiwośći swey y woyská swego pryiał; ále zdania y rády twey záśiegał/ á ná ktoreieś for- tecy wybudowánie/ ku obáleniu murow y muni- cyy Bredáńskich rádę dał/ tę wybudował; y ná- zwał ią/ forteca del Principe di Polonia. z iáką fortu-

1. Reg. 14.

Co w ser- cách ludźi obcych.

ną/ stu-

na/ skutek pretki pokazał. Kiedyś zás w Rzymie Synowskie Náświętszemu Oycu VRBANOWI VIII oddawał posłuszeństwo/ wiesz iákiyeś od niego doszedł vczćiwośći; ktorać y dla zacności twey Krolewskiey y Cárskiey/ y dla wźiętośći cnot/ y sáme° imienia Náiáśnieysze° Rodźicá twe°/ y dla sławne° z Turkow y Tátárow zwyćięztwá/ w Kuryey wyrządzano. Ná publicznym bánkiećie ktoryć spráwiono/ ácz wszystkie potráwy y trunki były od wymysłu: wszákże owdźieć práwie iák w rumel tráfiono/ kiedyć do stołu muzyká wyśpiewywáłá historyą wszystkiey Tureckiey woyny wierszem zacnym/ od Janá Czámpolá Kámerarzá y Sekretarzá Papiezkie° złożonym/ ktory rádośne łzy z oczu y Polakow y Włochow wyćiskał. Przy wetách zcukrow trzy Kolossy wystáwiono; figurę ćiebie Włádysłáwá ná trzech koniách; ná iednym Moskwićiná/ ná drugim Turczyná/ ná trzećim Tátárzyná rážącego. Awá były to iák żywe męztwá twego wizerunki/ y głośne cudzoziemcom o fortunie y ánimuszu twoim ięzyki. Zá co my/ iáko tobie dźiękuiemy/ ták dawce dobr wszystkich prośimy/ ábyś tego coś ná imię Naiáśnieyszego Rodźicá czynił/ ná osobę swą ná potym dokázował. Zábáwiłem się przydłużey dźielnośćią twoią Náiáśniey-

iáśniey-

iáśnieyszy Krolewicu/ dopuść mi proszę wrocić się do Naiáśnieyszego Rodzicá twego *ZYGMVNTA III.* Krolá y Páná nászego/ do Herstow od bulawy y rządow nád woyskámi sławnych w narodzie nászym/ pámięć y mowę nákierowáć.

Mężtwa Krol. I. M. dokázował przez dzielne Hetmány.

Do tych wszytkich woien Krol Pan miał sposobne naczynia/ dzielnych/ y po wszystkim świecie záwołánych Hetmánow. Miał *IANA ZAMOYSKIEGO* Kánclerzá y Hetmáná Koronnego/ ktory mu rum przez roty Niemieckie vczynił do Krolestwá. Ják wielki to był v nas mąż w boiu; poznáły Multany/ Inflanty/ Wołoszá/ polá dzikie Tátárskie/ y inne kráie po ktorych się iego buławá/ á oraz y sławá rozpościeráłá: iák wielki w pokoiu; poznałá oyczyzná przez okázáną roztropność/ w słowách y sprawách powagę/ ku sobie życzliwość/ ku Panu vprzeymość; ktorego vtrátá byłáby nieznośna/ kiedyby się byłá przez Jáśnie Wielmożnego pozostáłego potomká/ *THOMASZA ZAMOYSKIEGO* Podkánclerzego Koronnego/ Stárostę y Generalá Krákowskiego/ w oycowskie strzemię wstępuiącego nie nágrodziłá. Miał Krol Jego Mość y drugiego nieśmiertelney pámięci tákże wielkiego Hetmáná/ y

Kánclerzá/

Kánclerzá *STANISŁAWA ZOŁKIEW-SKIEGO*, ktorego odważne dzielá/ ziemice/ Mostkiewska/ Tátárska/ Wołoska/ y inne iák táblice obrázámi ná oko wystáwuia/ á rezolucyiey niezwyćiężonego ánimuszu/ miłości ku oyczyznie/ gorliwośći o iey swobodę/ mężna ná krwáwym plácu śmierć/ iest dowodem oczywistym. Miał y zostáwił po sobie dobrego Rzeczyp: owdowiáłey opiekuná/ y strożá Hetmáná Wielkiego Koronnego Jáśnie Wielmożnego *STANISŁAWA KONIECPOLSKIEGO* Woiewodę Sędomirskiego/ ktorego práwie Mars do woyny vformowal/ ćwiczenie od lat młodych wypolerowało/ rozrywká w dziele rycerskim po rozlicznych krwáwych plácách/ Wołoskich/ Tátárskich/ swowolnych Kozáckich záleciłá/ y nie iedná ná seymách dzieká doświadczona odwagę y posługę potwierdziłá/ Miał Krol Jego Mość yw Wielkim Księztwie Litewskim záwołánych w tym rzemieśle bohátyrow. Miał zá pánowania swego dwu oświeconych *KRZYSZTOPHOW RADZIWIŁOW* Książąt ná Birżách y Dubinkách/ Oycá Woiewodę Wileńskiego/ Wielkiego; syna Polnego Hetmánow: ktorych woiennym buláwom praca/

 fortu-

fortuná / ycnotá ſprzyiálá. Miał dwu ſławy niezgáßoney / áni od záwiſnych czáſow / áni od zazdrośćiwey śmierći / mężow *JANA OYCA, Y KAROLA SYNA CHODKIEWICZOW* tákże Hetmanow: Jan co zacz był / zgromádzenie w iego oſobie tytułow y godnośći vkazáło: gdyż był oraz Káſztellanem Wileńſkim / Stároſtą Zmudzkim / Márßáłkiem wielkim / Administrátorem ziemie Inflantkiey / y Hetmánem. *KAROL* zás *CHODKIEWICZ* Woiewodá Wileńſki / Hetman wielki Lit: ſławe narodu ſwego niemal po wßyſtkim świećie rozniosł. Kto w wálnych bitwách ßcześliwßy: świadczćie / ktorzyśćie pod regimentem iego poſługi oyczyznie oddawáli: zá naywiękße to ßcześćie ſobie poczytáiąc / żeśćie kiedy w rotách / w pułkách / pod ſpráwowániem iego byli. Byśćie dobrze wy milczeli / chorągwie nieprzyiaćielſkie po kośćiołách rozwießone nie zámilczą. Poki pior / pápieru / y druku zſtánie / kroniki będą *JANA KAROLA CHODKIEWICZA* v potomności ogłaßáć / krew wylána po polách z Szwedow / z Moſkwy / z Tátárow / z ſwowolnych Kozakow będźie wielkim głoſem iego tryumphy wyznáwáłá. Expeditia go nam Wołoſka w

ska/ w ktorey on był od wszystkiego Krolestwá Generálnym Regimentarzem/ nie iákiemi śmiertelnemi ránámi/ ále sámemi niewczásámi strácił.
Ná nagrodę tey szkody miał y zostáwił Krol Pan Jáśnie Wielmożne° *LEONA SAPIEHE* Woiewodę Wileńskiego/ Hetmáná wielkiego/ ktory wiek przeszły ná postugách Rzeczyposp: strawiwszy/ ná roznych zacnych Pisárskich/ Pieczetárskich godnościách nie wysłowiona dzielność oyczyznie/ Pánu/ záleciwszy/ ná wszystkich przy Pánu expeditiách chwálebnie od zdrowey rády stánąwszy/ kommissye z roznemi narodámi od Rzeczpospo: z pochwałą odpráwiwszy/ zstał się Oyczyznie Kálebem/ o ktorym pismo mowi. Dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, & vsq; in senectutem permansit illi virtus, vt ascenderet in excelsum terræ locum. wziął wielką buláwę/ w ktorey spráwowániu znać záiste weterana; záżywa ręki y głowy: ręki do dobycia Zelborku/ y nie ktorych w Inflanciech zamkow: głowy do rozpráwienia żołnierzá ku Konfederácyey się biorącego/ do zábiegánia niebespieczeństwom z tąd y z owąd ná czás się wsz[illegible]iącym: w nim praca/ w nim experientia/ w nim porádá. Awá nágrodziłá się szkoda po Jáśnie Wielmożnym Károlu Chodkiewiczu Księztwu Litewskiemu: nágro- Eccl. 44.

 dziłá

dźielny y koronie pod ow czás w Wołoszech/przez Iaśnie Wielm: STANISLAWA LVBOMIRSKIEGO Woiewodę Ruskiego/ ktory po śmierći wálnego regimentarzá/ przy KROLEWICV Iego M. ták dowćipnie/ ták vmieietnie woyskiem spráwował/ iáko koniec sławney rozpráwy z nieprzyiaćielem pokazał. Miał Krol Jego Mość pod tymi Wielko rządcámi zacne w rzemieśle woiennym pułkowniki. W koronie Xiążę SAMVELA KORECKIEGO, ktorego nie oszacowánego mężá krew Korecka Oycowska/ y Chodkiewiczowska máćierzyńska raz oświećiłá/ á nie raz ná krew Turecka/ Tátárska/ Wołoska/ szárłatem niezblákowáney bárwy zárożyłá: cnoty niewola Otomáńska w ćiemnicy nie záćmiłá: żywotá mężna śmierć áni v Turkow/ áni pogotowiu v nas w niepámięć nie podáłá. Wielmożnego ANDRZEIA CHMIELECKIEGO, Woiewodę Kiiowskiego/ ná ktorego szabli rysowałbym z Tátárow zwyćięztwá/ ábo ktore z innych narodow stárożytność Achyllesowi ná puklerzu/ ábo ktore Tiberyuszowi taż rysowáłá ná szyszaku. STRVSOW, POTOCKICH, y dziś iest moc nie zliczona w Koronie mężow żywych

wych/ktorych cnocie/ y sławie rownych słow nimam. W Litwie tezzżywch MIKOL. HLEBOWICZA Kást el: Wileńskieg/ IANVSZA SKVMINA TYSZKIEWICZA Trockie° ALEXANDRA KORW. GASZIEWSKIEGO Smolińskie° IANVSZA KISZKE Polockie°/ Woiewodow/ &c. zostáwił. Z vmárłych miał nie przepłáconych mężow: EVSTACH: TYSKIEWICZA/ Woiew: Brzeskie° MIK. BOGVS. ZIENOWICZA Kásztelaná Połockie°/ SAMVELA PACA Chorążego. W. L. JANA SAPIEHE Stárostę Vświackie°/ WINCENTEGO WOYNE, FIEDORA LADZKIEGO, NIEWIAROWSKIEGO, DABROWE, &c. Miał w Prusiech WEIERY, DZIALYNSKIE. &c. W Inflánciech DYNOFY, TYZENHAVZY, SMELYNGI, KORFY, &c. miał doświadczone wrożnych potrzebách Rotmistrze y Vsárze/ ktorych wyliczáć ktoby sie ważył/ ná niebieby polskim gwiazdy liczyć nieprzeliczone vsiłowął. Niech sie oni tą záletą kontentuią/ że Pan im/ á oni Pánu ozdobą stáneli.

☞ Dzielnego Pułkownika DACBOGA ALEXANDRA SAPIEHE Orszanskiego stárostę &c.

Dwie po lewey stronie Nymphy Ferdynándá wspieráły/ spráwiedliwość y łáskáwość. O tákći pospolu te dwie cnocie w Krolách chodzą. Gdzie iedno sie ruszył Dawid/ otaczáły go dwoie woyská Cerety y Felety. Cerety znaczyli: Perem.

2. Reg. 15.

ptores *zaboyce*. owo spráwiedliwość. Felety znáczyli/ Seruatores, *obrońciele*. owo łáskáwość. Bog

Zach. 11. bierze sobie dwie berlá. Assumpsi mihi duas virgas, vnam vocaui Decorem, & alteram Funiculum, & paui gregem. Figurowáło iedno berło surowość. Funiculus bywa z niego biczyk: drugie litość. Decoris. pręt złoty; snać on ktorym się Assuerus poddánych tykał/ in signum clementiæ; słowem iednym: są to dwie

Esther. 4. naylepsze podpory Krolewskiego Máiestatu:

Prou. 20. Misericordia & veritas custodiunt thronum Regis; Ná ktorych y *ZYGMVNTOWI III.* Krolowi P. náβemu nie schodziło.

3. Spráwiedliwość. Trzebá Krolo͞ stać przez spráwiedliwość. A kiedyż sądow zadwornych zdrowym będąc zá appellácyą omieβkywáł? nigdy. Spraw stároscich y Tenutárskich/ y kościelnych/ áza pilno z Assesorámi/ áza kryminałow ná Seymách z Senatorámi nie rozsądzał? rozsądzał. Aza vrzędnikow/ lubo nádwornych/ lubo powiátowych często á gęsto o spráwiedliwość/ y exekucyą nie vpo͞inał? rpominał. bo widział náβe bárzo chorą y vłomną spráwiedliwość; Conuersum est retrorsum iudicium, *obrocił się wsβak*

Isai 59. *sąd*. Owo pierwβa spráwiedliwości náβey choroba; kancer *rákiem* idzie: Corruit in platea veritas. Owo druga chorobá; Káduk; & æquitas non potuit in-

gredi

gredi. Owo trzećiá chorobá/podágrá. Krol Pan był doktorem ná te choroby / poprawował sądow/ y przykłádem/ y nápominániem / y dekretem. Pomniał ná Philippá Trákońskiego Stárosté/ktory y w drodze sellam iudiciariam z sobą miewał/ á kto spráwiedliwośći żadał/ z lektyki wystepował/ á ná tym krześle siedząc kauzy rozsądzał. Iosepb. lib. 18. cap. 16.

Pomniał y ná Augustá Cesárzá / ktory ták sądow pilnował/ że y chorym bedąc kazał sie do kuryey z łoßkiem zánośić. Sueton. c 33

4. Miłośierdzie.

Trzebá Krolom stáć y przez miłośierdzie: A tego Páná co nabárziey zdobiło? miłośierdzie. co náprzod? miłośierdzie: co powtore? miłośierdzie. co po trzećie? miłośierdzie: miłośierdzie iák oley nád wßystkie ieg cnoty w zwyß sie wzbiiáło; Trudno y wymowić. Czy sie málo nie uważnych ná Máiestat iego świątobliwy porywáło? o wßystkim często wiedział / á wßystko przebaczał. Ná seymie ledwo mu nie łáiano/ żądáiąc one Ráyskie exorbitáncye/ quare? quare? quare to Miłośćiwy Krolu? quare owo? wierá mogł odpowiedźieć iáko Artáxerxes Krol Perski legatowi Spártáńskiemu Euklidzie odpowiedział. Tibi licet quælibet apud me dicere, mihi & dicere & facere. Mogł; ále milczał; snáć mu ná myśl przychodźiło to co Tyberyuß Cesárz Plutarch.

sárz

sarz máwiał In Rep. libera, liberas esse linguas oportere. *Kokerus.*
R. Fryderyk zá tákie śie słowá nie brał/ gdy nágáne od swoich censorow odnośił/ odpowiádał: an nescitis Principes quasi scopos ad has sagittas esse expositos? ieszcze ich vdárował/ zopytány czemu? máwiał malo extinguere inimicitias, quàm inimicos, quia extinguendo inimicitias, & inimicos non habebo. Krol Pan nász miał ták wspániáłe serce przećiwko tym iezycznym tyrom/ że może śie o nim mowić/ co kiedys Duch S. rzekł o Sálomonie. Dedit Dominus Salomoni latitudinem cordis sicut arenam maris; *2. Reg. 3.*
iák owo piasek morski/ ták wielkie wáły hámuie: iák wielkie wody w śie wśieka: ták Krol Polski ZYGMVNT III wszystkie tákie obrázy y niechęći łáskáwośćią swą odtrącał/ y ponurzał. Jeśli kto wątpi o tym/ ia iego releguie pámięć do onego szkárádego despektu/ ná ktorego wzmiankę serce pobożne mdleie/ vszy dretwieią/ kiedy śie niestetyż wierutny ieden (do tad rozumieią że szalony) zołdat ná vderzenie świątobliwego Páná głupią śmiáłośćią wyswowował/ rzeczywiśćie vderzył/ rozkrwáwił/ obálił. O okrućieństwo wyuzdáne ná wszystko złe. O ánimuszu lubo w szláchćicu niesżláchecki! Czegoż wy po tym hániebnym despekćie od Krolá wyglądaćie? pomsty? Potráwy mu co dźień od stołu swego słał/

owszem

owßem gárdlem go dárowáć chćiáł; do Senatu się o wwolnienie iego przyczyniał/ obrazę z sercá odpuszczał. Słyszeliście kiedy o litościwszym Krolu iákim? Snać z Kázimierzem Krolem Polskim wyiedziećie; ktoremu też ieden Szláchćic Polski (o czym Kremerus świadczy) wyćiął policzek; á Krol mu to odpuśćił: owßem podziekował/ zá ćwiczenie. Rownayćie támtego Królá ztym Krolem w despektćie/ nie rownayćie w przyczynie: Krol Kázimirz ná on czas w kárty grał; przy kartách o zwádę y zniewagę nie trudno; podziekował Krol poddánemu/ że go przestrzegáć Krolewskiey powagi náuczył: ále tu co zá okázya? co zá przyczyná? szedł ná Mszą podług zwyczáiu do kośćiołá. Tákiemu okrutnikowi odpuśćić! tákiego karmić! zá tákim się przyczyniáć! iest litość nieludzka: ále Bozka; Práwie śćie dobrze mawiáli. Dominus clementissimus. Sáláminowie omłoćiwszy snopek znowu go wiązáli y przepraszáli/ że dobrodzieia nie litośćiwie częstowáli; przeprośćie y wy dziś ten Krolewski snopek PP. Polacy y Litwá/ zá one sznypki obmow/ y zá ten szwánk szkárády/ ktory go w gumnie Krolestwá wáßego od wśćiekley ręki potkał. *Lib. 3.* *Epit: var. hystoriar.*

Rozsądźćież iuż Ch. ieśli ten Pan snopká

swego

swego w oyczyznie wáßey nie dobrze vfundowáł: vfundowáł go w niepoliczonych dobrodżieystwách; vfundowáł go w ták zacnych Rzeczypospolitey zasługách: vfundowáł go w mnogich pánowania swego látách. Czy przez żárt/ czy przez dworstwo dawáliśćie temu Pánu in Elogio tria P.P.P. PIVS, PARCVS, PERTINAX. Niewiem iáko to tłumáczyćie. Ja/ że był PIVS, przyznawam: iesli był PARCVS, do sámych sie łásk wáßych odzywam; spoyrzyćie po sobie. Pocznićie od Prymáſá/ áż do ostatnie° Senatorá: poyrzyćie po wßystkich Nadwornych/ Ziemskich/ Grodzkich vrzednikách/ ćiwunách/ Woytách/ y Dżierżawcách/ po Biskupách/ Práłatách; Kánonikách/ y w Krolewßczyznie Plebanách; wßyscy á wßyscy z snopká sie tego pożywili. Przetoż iáko kiedys przed Rzymiány ná woynách y tryumfách snopek noßono/ z rozpámietywániem pierwßego snopká/ pod ktorym przodkowie ich woiuiac ßczescia nábyli dlá wnukow: ták y wy ten krolewski snopek/ ile rázy ná dániny/ ná swe godnośći/ intraty weyrzyćie: ná oczách nośćie. Albo iáko kiedys ćiż Rzymiánie/ że ßli od Arkádow/ ktorzy pierwßy Lune vyrzeli/ Luny ná sobie konterfet nosili: ták y wy żeśćie z tego snopká powstáli

Alex. ab Alexand.

Rosinus.

stáli

ſtál i/ ſnopek po wáßych tytułách/ witułách/ máluycie. Jesli był PERTINAX niewiem/ iam konſyliárzem iego nie był/ ánim z nim ná ſadách záśiadał: ále y miłość chrześciáńſka/ y chęć poddánnym wrodzona/ każe tákim Monárchom ludzkich vłomnośći y niedoſtátkow (bez ktorych y wielcy świeći nie żyią) ochrániáć/ wymawiáć/ ná dobre obrácáć/ przebaczáć; miedź ktora rdzewieie/ y gorzka w ſobie ieſt/ złotem pokrywáć. Przećie iáko mogł być názwány PERTINAX powiem. Helwius Ceſarz Rzymſki/ iż rporem Páńſtwo przyiął oćiagáiąc się; názwány ieſt PERTINAX; ták sie iednák poddánym przyſłużył/ że po śmierći iego tákie mu acclamatie czynili. Pertinace imperante ſecuri viximus, neminem timuimus; Patri pio, patri ſenatus, patri bonorum omnium parentemus.

Aurel. victor de moribus Imperat.

A iż tu ná ziemi ták dobrze w Kroleſtwie ſwoiem ſnopek vfundował; nie wątpćie/ że y w niebie mießkánie ſobie wybudował. Ædificauit in cælo aſcenſionem ſuam, & faſciculum ſuum fundauit ſuper terram, Záſłużył ſobie niebo dobrem poddánych ſpráwowániem. Biſkupi kiedys ná Soborze Ißpaleńſkim vważáiąc słowá one Pſ: 88. o Krolu. Thronus eius ſicut ſol in conſpectu Dei; ták zobopolnie mowią. Felix eſt vita Regum iuſtorum, quæ in terra ſplen-

Loiſa initio Concil. Hiſpan.

ra ſplen-

ra ſplendet abundantia rerum temporalium, in cælo verò gaudet in æternum ſocietate Angelorum hic alitur delitijs terrenis: ibi exornatur gloriæ veſtimentis; hic ſtipatur multitudine equitum: ibi exercitibus Spirituum; hic induitur purpura & Regiam geſtat coronam: ibi veſtietur gloria, & ornabitur lætitiæ æternæ corona.

Tego wßyſtkiego/ vfam Panu Bogu/ *ZYMVNT III* Krol Polſki iuż w niebie doſtąpił. Krolu nád Krolmi Chryſte JEZV day mu zá doczeſne Kroleſtwo: wiekuiſte; zá purpurę ſkáżitelną: purpurę żádnemi czáſy nie odmienną; zá koronę vpádłą: koronę wiecznie trwáiącą. Ty ktory żywieß z Bogiem Oycem/ y z Duchem S. ná wieki wiekow.

AMEN.

SNOPEK
Naiáśnieyszego
ZYGMVNTA III
KROLA POLSKIEGO Y
Szwedzkiego/ W. Kśiążęćiá Litevvskiego &c.

W Kośćiele Bożym przez opiekę Páńską y opátrzność vfundowány.

30. Kwietnia, ách, od śmierći pożęty,

Przez tegoż X. IAKVBA OLSZEWSKIEGO zebrány y związány,

á w Kośćiele S. Kázimirzá Oycow Profeſſow Soc. IESV 27 Maij trzećiem Kázániem wystáwiony. Roku Páńskiego 1632.

VILNÆ, Typis Academicis Soc: IESV. ANNO M. DC. XXXII

LEVIT.
XXIII.

KAZANIE TRZECIE.

Ædificauit in cælo Aſcenſionem ſuam, & faſciculum ſuum ſuper terram fundauit. *Amos. 9.*

Wybudował na niebie wyſokie mieſzkánie ſwoie / á ſnopek ſwoy ná ziemi záſádźił.

Sławnieyszy z krolewſkiego vrodzenia/ niż z potocznego żywotá Abſálon: N. Ch. życzył ſobie iákiey po śmierći/ lubo z kámieniá/ lubo z ćioſánego drzewá pámiatki/ ktoraby imie iego długiey podáłá potomnośći: wszákże iż ták wiele ſobie nie tylko po poddánnych/ ále y po własnych ſynách nie obiecował/ áby mu kto z nich ten życzliwośći áfekt oświadczyć miał / przetoż ſam ſobie zá żywotá máchinę iákąś vbudował/ w ktorey się po śmierći zło-

2. Reg. 18. ći złożyć kazał mowiąc. Non habeo filium, sed hoc erit monimentum nominis mei, & vocauit illud nomine suo. MANVS ABSALON. *Niemam syná,* (bácznego

2. Reg 14. y oycá miluiącego: lubo trzech miał nieudolnych) *á to będźie pámiatká imienia mego; y nazwał slup imieniem swym.* *REKA ABSALONOWA.* Jákoż ty bez porownania cnotliwszy: tákeś też bez wątpienia do nás szczęśliwszy/ Náiás: *ZYGMVNCIE* Krolu polski: nie rzeczesz ty v nas. Non habeo filium, bo okrom piąciu Náiáśnieyszych synow/ ktorzy teraz w ćiemnym zámierzkli smutku/ masz wielu y duchownych y świeckich/ ktorzy oycowskiey práwie twey opieki nád sobą doznáwáli/ y z ręki iák rodźićielskiey pokarm bráli. Miedzy wielą innemi/ masz chętne syny Societatis nászey zákonniki; ktorzy doznawszy po tobie po wszystkie látá żywotá twego Páńskiey skłonnośći / rzekę raczey oycowskiey miłośći/ otoć ná oświádczenie wdźięczności / tę známienitą máchinę / piękny y pozorny Kátáphálk zbudowáli. Niechći będźie ná monimentum nominis tui; owszem wszystek ći ten kośćiołá ták wspániáłego budynek oddáli; áby tytułowi twemu hołdował pod nápisem. *MANVS SIGISMVNDI.* Bo ręká twoiá w wystáwieniu ták

kosztow

koßtowney máchiny hoynośćią miedzy wiela rąk naznácznieyßa. Po żáloſney śmierći Oktáwiußá Auguſtá dobrze Rzeczypoſ: záſłużonego Ceſárzá/ zmawiáły śie wßelkie w Rzymie ſtany/ iákaby mu vczćiwość należáłá. Rozni roznie wotowáli/ Ktoś / iáko Gallus Aſinius, áby ćiáło iego rynkiem przez brame tryumfálną prowádzono; ktoś / iáko Lucius Arruncius, áby vſtaw od niego podánych tytuły/ y narodow od niego zwoiowánych ná-zwiſká po koloſách y obelißkách rozpiſáne iáwnie nieśiono; ktoś/ iáko Mágiſtrat zgodnie wßyſtek/ áby rámioná ſenatorſkie/ iáko tego/ ktory ich też rády/ wolnośći/ y zdrowia ná rámionách ſwych dźwigał/ śmiertelność iuż w trunie záwártą piáſtowáły. Záchodzą/nic nie wątpie/ y v nas tá-kie w głownych oboygá narodow meżách delibe-rácye/ o wyrządzeniu vczćiwośći świątobliwe-mu ćiáłu ták pobożnego/ ták dobrze długo fortun-nym pánowániem záſłużonego Monárchy; deli-berácye mowię/ktore po nie długim czáśie w Krá-kowie ſkutek wezmą: wßákże widzę że / manes y vmbra Naiáś: *ZYGMVNTA* Polſkiego y Szwedzkiego Królá / od namnieyßego zakonu Societatis náßey też vczćiwość dziś odnoßą: gdyż owo Oycowie y Bráćia náßy/ ſwoy ten

Cornel. Tacit. Annal. lib. 1.

ták wspániáły Swietokázimierski w Rynku Kościoł/ zá brame tryumphálna vroczystey iego pámiatce oddáli/ ná Kátáphálku tryumphy z roznych nieprzyiaćioł odniesione kßtałtnie wysádzili/ ná rámionách iuż nie Senatorskich/ ále Anielskich/ statue iák żywey osoby Konterfet ZYGMVNTA III Królá Polskiego y Szwedzkiego známienitem pozorem/ y z wßystkich patrzacych podziwieniem wystáwili. Jáko to wam/ Wielebni Oycowie/ chwale: ták sie też do tey żałobney vroczystośći wáßey z snopkiem vkoronowánym przyłoże. Vkaże ná tym kazániu; iáko sie krolewski snopek ták dobrze w kośćiele Jezusowym vfundował/ że y mießkánie sobie w niebie wysokie wybudował. Przypátrzymy sie naprzod powßechnie o Krolách y Monárchách/ iáko im z vrzedu y wokácyey opátrznosć ku kośćiołom należy. Potym sklonim rzecz do Królá Páná náßego; w czym też on opátrznosć y opieke swa ku kośćiołowi oświadczył. A rozdzielnie w máteryey postepuiac/ kilká sposobow opieki námienie/ stoiac przy ánalogiey iednego Moyzeßowego snopká. Krolá nád Krolmi/ Bogá w Troycy iedynego/ proße o rátunek do mowienia: á lásk wáßych o ochote nie teskliwa do słuchánia.

Jż Kro-

Iż Krolom y Monárchom należy opiekáć śię Kośćiołem Bożym; y w czym Krol Jego Mość S. Pámięći zásádźił te opieke.

O Misternym/ bo kośćielnym/ iednym snopku w trzećich kśiegách Moyzeszowych czytamy: N. Ch: Mowi Bog do Moyzeszá. Cum messueritis segetem, eleuabit Sacerdos fasciculum coram Domino, vt acceptabilis sit pro vobis. *Gdy pożniećie zboże, podnieśie Kapłan snopek przed Pánem, áby przyiemny był zá was.* Zdami śie że tu duch S. snopek Królá Páná nászego vkoronowány pod táiemnicą wyráźił / ktory był w kośćiele Bożym przez inauguratią swą Krolewską nád wielą innych snopkow przed ołtarzem leżących od kápłaná Prymásá Polskieg/ Arcybiskupá Gnieźnieńskiego wyniesiony coram Domino. Bo nie był snopek pospolity; ále poświecony/ y w kápe kápláńską ná ksztalt osoby duchowney vbrány. Ták bowiem sobie o Leuit. 23.

Powinność Krolow opiekać się kościołem.

Krolách perswaduycie N. Ch: że nie tylko ich máßeza ná spráwowánie Krolestwá/ áby dobrze narodom pánowáli/ dobrze sady y woyny toczyli: ále áby y kościolá Pátronámi y Religiey práwowierney promotorámi byli; nie tylko in foro administratiua: ále też in choro prouidentia páńską znákomitemi żyli. Wyrozumieli to pierwßy oni Chrześciáństwá Cesárze. Wyrozumiał Konstanty Wielki/ ktory w liście do Celsá o sobie mowi. Nihil potius à me instituto meo, ipsiusq; principis munere agi oportet, quàm vt discussis erroribus, omnibusq; temeritatibus amputatis, veram religionem vniuersos, concordemq; simplicitatem atq; meritam omnipotenti DEO culturam præsentare perficiam. y dla tego Rzymskie orły y chorągwie w krzyże odmienił/ y monetę zwizerunkiem krzyżá bić rozkazał; á náwet/áby w ręce práwey konterfetu swego rytego gałkę kładziono/ ná ktoreyby wierzchołku krzyż stał/ żeby tym znákiem pobożny Pan znáć swiátu dał/ iż sie wßystkiemi siłámi ku Religiey ozdobie/y obronie wydawał. Wyrozumiał y Theodozyuß wielki/ ktorego słowá v Nycephorá te czytamy. Inter cæteras solicitudines, quas amor publicus peruigili cogitatione nobis indixit, præcipuam Imperatoriæ maiestati curam esse perspeximus, veræ Religionis imaginem, cuius cultum si tenere potuerimus humanis aperimus inceptis. Wyrozumiał y Iustinian. sic (ait) nos omni prouidentia curam

Cæs. Baron. Tomo 3. Anno 316. & 318

Niceph. lib. 13. cap. 1.

curam Ecclesiarum gerimus, per quas & imperium nostrum sustinere, & publicas res per clementiam Dei & gratiam muniri existimamus. Wyrozumiał náwet Károl wielki/ ktorego słowá w tey máteriey trzebá by ná marmorze wyrysowáć. Si Ecclesiarum Dei seruis magnificentiam nostram impertimus, eorumq; studiis libenter obsequimur, id nobis ad augustalis excellentiæ culmen proficere credimus, & quod cunctis pretiosius est dignitatibus, æternum retributionis præmium capessere non diffidimus. Do Sunibertá świątobliwego Angielskiego Królá przyszli raz trzey an-iołowie: porwie sie iák Abraham ná przywitánie z niebá gośći. Cum vidisset tres viros Abraham, accurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi sui, & adorauit in terram. *A gdy obaczył trzech meżow Abráhám, wybieżał przećiwko nim, ze drzwi namiotu, y pokłonił się do źiemie.* Az oni mowią Krolowi/ posłał nas Bog z niebá tobie ná vsługe: ieden z nas/ gdźie sie ruszysz poydźie przed tobą/ vkázuiąc ći droge żywotá pobożnego: drugi po práwey/ dla pomocy w spráwowániu krolestwá: trzeći/ po lewey/ dla pomocy w prowidowániu kośćiołá. *In historia tripartita.* *Gen. 18.*

Ale byśmy Hystoryy żadnych kośćielnych o tym nie mieli/ dość by nam ná pismie Bożym/ ktore te właśnie Krolom powinność/ áby sie religią y kośćiołem opiekáli naznacza. Zá żywotá ieszcze y dobrowolną cessią Królá Dawidá: pomáśćil

Sálomoná Sádok Káplan ná Krolestwo.
3. Reg. 1. Adduxerunt Salomonem in Gyhon in mula regia, sumpsitq; Sadoch cornu olei, & vnxit Salomonem: & cecinerunt buccina, & dixit omnis populus. Viuat Rex Salomon. *Doprowádźili Sálomoná do Gihon ná mulicy Krolewskiey, y wźiawszy Sádok Káplan rog oliwy, pomázał Sálomoná, y trabiono w trabe, y mowił wszystek lud: Niech żyie Krol Sálomon.* Przez te vnkcya/ przez te koronácya/ iuż Sálomon stánął Krolem doskonáłym; á przećie mowi text S.
1. Paral. 29. Vnxerunt secundò Salomonem Regem; vnxerunt autem Domino; *y pomázáli powtore Sálomoná, á pomázáli go Pánu.* Dziwna rzecz: wszák iuż raz był Sálomon pomázány? ná co go znowu mázą? wszák mu się iuż lud vkłonił? wszák go ácclámatiámi zá Krolá vznał? Viuat Rex Israel. Wszák iuż bebniono/ trabiono/ ná znák rádośći y weselá? ná co znowu/ vnkcya? odpowiáda samże Duch S. Vnxerunt eum secundò Domino. *Pomáśćili go wtory raz Pánu.* Pierwszy raz był Sálomon pomászczony dla Krolestwá/ áby nim dobrze spráwowáł; drugi raz dla Kośćiołá/ áby go budowáł/ áby nádał/ áby vbior/ sprzet/ naczynia obmyślał. Dáiąc Bog informácyą
Deut. 17. Moyzeszowi iákiego Krolá ludowi miał podawáć/ nie miał go skąd inąd szukáć/ ále domá: dał mu też táki ártykuł. Postquam sederit in

Solio

Solio regni sui, describet sibi deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secum, leget illud omnibus diebus vitæ suæ, & discat (Chłádeyczyk czyta/faciat) timere Dñm Deum suum, & custodire veba & ceremonias eius. *A gdy vśiedźie ná stolicy Krolestwá swego, wypiſze sobie powtorzenie práwá zakonu tego ná kśiegách, wźiawſzy exemplarz od Kápłanow pokolenia Lewityckiego, y będźie miał z sobą, y będźie ie czytał po wſzystkie dńi żywotá swego, áby śię vczył bać Páná Bogá swego, y strzec słow y ceremoniy ie°.* Co to iest: Krolowi należy státut praw/ y konstitucyy czytáć/ co mu po bibliách: ktemu/ nie możeſz drukowáney bibliey czytáć: á ieśli pisáney trzebá; ma ták wiele Káncelárystow/ Pisárzow/ nie możeſz kázáć przepisáć! Describet sibi Deuteronomium legis in volumine. Wieleż razy będźie czytał: dość raz: dość dwá: nie dość y dwádźieśćiá; y sto máło: wiec raz w miesiąc? bá y raz w tydźień máło; leget illud omnibus diebus vitæ suæ. Ná co tá pilność: Potrzebna pilność około statutu do Rzeczypospolitey miárkowánia: potrzebna pilność około Bibliey do kośćiołá Bożego y chwały iego w nim promowowánia. Tákći záwſze kåżdy pobożny Krol nie tylko śię stára o to/ áby dobrze seymował/ áby dobrze woiował; ále y o to/ áby śie chwałá Boża

w kośćie-

w kośćiele pomnażáłá. Ezechiaßá Judzkiego Krolá pismo S. wielce wynośi/ z czegoli? z żywotá? prawdá. Fecit quod erat bonum coram Domino.

4. Reg 18.

Z woien z Krolem Asyryyskim? Prawdá. doznał Rábsaces meztwá iego. Lecz nie to naywiekßa sławy máterya; ále że Religią Boską rozßerzył/ báłwany skrußył/gáie powyćinał/ wężá miedziánego złámał/ ktoremu bałwochwálski vkłoń lud dawał: dopieroż mu Duch S. dáie Elogium. Non fuit similis ei de cunctis Regibus Iuda, sed neq; in his qui ante eum fuerunt. *Nie było mu podobnego ze wßystkich Krolow Judzkich, áni z tych co przed nim byli.* Kroniki wáße czytayćie. Władysław Jágiełło Krol Polski/ wiele rzeczy známienitych w oyczyznie vczynił: ále nie mniey y około rozkrzewienia Religiey pracey podiął. Sam paćierzá vczył; sam z Kátechizmu ártykuły wiáry wykłádał; sam poddáne do chrztu prowádził / węże pogáńskie wyrzucał; áwá nie tylko Krolem był Polskim/ ále oraz y Wielkim Kśiążęćiem/ y Wielkim Apostołem Litewskim. Przetoż go też P. Bog nie tylko w iego osobie w ßczęśliwym pánowániu: ále w swych potomkách/ błogosłáwił/ y do tad błogosłáwi.

Ionanes Dlugoßius.

Námknęłá śię z rzeczy mowá moiá ná domowy náß

wy náß snopek Jágiełowski/ ktorym wam pokázał w Kościele Bożym wywyßßony. A komu tegő snopká ku kościołő opátrzność nie wiádoma? kto^{ż} táyná? Noßono powiáda Abullensis/ on Moyzeßow snopek y tám y sám po kościele/ iuż ná wschod; iuż ná zachod; iuż ná południe; iuż ná pułnocy. Azá sie y náß vkorowány snopek prouidentia swoia od kościołá do kościołá/ od ołtarzá do ołtarzá nie przenośił? powiedzćie Przewielebni Biskupi/ Práłaći/ Plebani/ Beneficyaći/ czyliśćie Páńskiey iego pieczołośći o swych kośćiołách nie doználi? byśćie byli wiecey dobrego od tego snopká nie mieli/ iedno to/ co przydáie Moyzeß o támtym snopku figurálnym; Eodem die cedebatur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domini, & libamenta offerebantur cum eo. żeśćie/ kiedy go podnoßono/ spokoynie w kośćiołách swoich przez lat czterydzieśći pieć pod tego snopká protekcia báránká niewinnego ofiáre P. Bogu przy Mßey świetey odawáli/ dosćby pożytku było: ale nie tu stánelá dogodá po tym krolewskim snopku. Miał y ma z snopká Krolá Jego Mośći kośćioł pożytek przez wychowánie świątobliwe wßystkiego; miał zámnożenie przez oddánie ná stan duchowny dwoygá Naiásnieyßego potomstwá. Miał przez Páńska

Opieká Krolá I. M. ku kośćiołowi.

W czym pokazana?

Leuit. 23.

iego szczodrobliwość ozdobe: miał przez wárunki wszelkiego bespieczeństwá zwlasczá od ádwersárzow wiáry obrone: przez ktorą troiáką opieke dobrze snopek swoy krolewski w kościele Jezusowym vfundował.

Iż Krol Je° Mość

dobrze snopek swoy w Kościele záſádził; kiedy mu wszystkie snopki synowskie

ná vżyteczność cnym wychowániem sporzadźił: á niektoremi go w stanach duchownych zámnożył.

Wielki ono był z snopká w Kościele podniesionego pożytek/że się przezeń drugie podobne snopki támże przed oltarz przyniesione Pánu Bogu oddawáły; á że ták rzeke / przez ieden imieniem swe° rodzáiu poświecony/wszystkie inne snopki poświeconemi zostawáły. J to nie mnieyszy owoc w kościele Jezusowym z snopká nászego Krolá Páná / że bedąc sam poświeconym/ nie

Iáko Krol Pan wszystko Naiáś potomstwo

tylko

tylko kościelnemi ceremoniámi; ále y świątobliwe- mi cnotámi/ wszystkie swoie potomki iáko iednegó rodzáiu snopki Pánu Bogu poświącał: á tym sámym kościołowi do vżytecznośći sposabiał. bo te rzeczy zá sobą chodzą. Quam pia educatio teneris animis Principum iniecerit sementem: hanc serioribus annis patria, hanc Ecclesia ab ijs refert frugem. P. Bogu y kościołowi sposabiał. Irenaus.

Poświącał ie Pánu Bogu/ á kościołowi sposabiał przez świątobliwe modlitwy/ ktore zá ich zdrowie/ szczęście/ godne stanu wysokiego postępki co dzień odważał/ lubo nie z rowney przyczyny; wszákże z rowney miłośći/ iáko y Job: ktory tymże sposobem *Poświącał syny swoie, á wstawszy ráno oddawał ofiáry zá káżdego z nich, co czynił po wszystkie dni.* A Cyprian S. twierdźi/ że iák wiele dźieći miał/ ták wiele co dźień ofiar oddawał. Quantus erat in domo numerus pignorum; tantus ibi dabatur Deo & numerus hostiarum; nimirum vt in hac vita seculari, alendis sustinendisq; pignoribus, quo maior est numerus, hoc maior est & sumptus: ita & in vita spirituali atq; cælesti, quo amplior fuerit pignorum copia, esse & operum debet maior impensa. 1. Cypr. de opere & Eleemos.

Poświącał y sposabiał przez świątobliwe náuki/ y wczesne nápominánia / rozważáiąc / że słowá rodźićielskie są naymocnieyszym do wszystkiego budynku dobregó żywotá gruntem. *Słuchay synu* (mowi Tobiasz stáry do młodego) *słow z vst moich, á założ ie* 2. Tob. 4.

iáko fundáment w sercu twoim; á ktemu pámietá-
iac/ że záchowánie rodźićielskich słow kłádźie ná-
Prou. 1. głowy potomkow korony/ ná ßyie złote łáncuchy.
Ták vpewnia medrzec. *słuchay synu moy ćwicze-
nia oycá twego, á nie opuśćzay zakonu mátki
twoiey, áby byłá przydana koroná łáski głowie
twoiey, á łáncuch ßyi twoiey.* Poświacał y ko-
3 śćiołowi sposábiał przez świątobliwe przykłády/
nic zdrożnego nie czyniac/ czymby śie chybká mło-
dość nákrżywiłá; owßem ostrożnym y chwale-
bnym żyćiem wzor do wßelkich cnot dáiac/ kto-
rymby śie iák práwidłem y pomyślna w obyczá-
iách zdrożność prostowáłá. Był ku Naiáśniey-
ßym synom drugim Eleázárem. *Ktory zßedł z ży-*
2. Mach. 6. *wotá, nietylko młodźiencom ále y wßemu náro-
dowi pámiatke żywotá y śmierći swey ná przy-
kład cnoty y meztwá zostáwiwßy.* Był z Krolo-
wa świetey pámieći Pánia ku corce Naiáśniey-
ßey Helcyaßem/ ktory z małżonka swa Zuzánnie
corce/ do wßelkich stanowi iey należacych obyczá-
iow był powodem; *gdyż rodźicy iey bedac sprá-*
Daniel. 13. *wiedliwi wyćwiczyli corke wedla zakonu Bożego.*
4 Poświacał náwet y sposábiał przez świątobliwe
zábáwy/ ktore śie śćiagáły álbo do záostrzenia
rozumu: álbo do podniecenia ku dobremu/ áfektu:
álbo

álbo do bácznego vćieszenia vmysłu: álbo do śił ćielesnych kształtownego ku dárskośći wypráwienia; á wszystkie do krolewskich ánimuszow podług modelusza naydoskonalszego vkształtowánia: cześćią dla tego/ że z młodośći dobrze stráwioney iáko z folwárku wszystek wiek dochod bierze. Honeste acta superior ætas fructus capit autoritatis. Nam diuitiæ senum non sunt canities capitis, sed industriæ iuuentutis, nec plurium annorum circulis; sed laborum præteritorum stipendiis metiendæ: cześćią że vczćiwe zábáwy vćieszna pámiątka iák mlekiem látá szedźiwe karmią. Cogitare cæpit Eleazar ætatis ac senectutis suæ eminentiam, dignam & ingenitæ nobilitatis canitiem, atq; à puero optimæ conuersationis actus: cześćią ná koniec/ że máłe w młodym wieku ćwiczenie śiły do kunsztow wiekszych wyprawuie. Bo skąd sie oná moc nádáłá Iákubowi/ że cáłą noc z An-iołem woiuiąc wygrał poiedynek? ztąd/ iż śiły záprawił w żywoćie ieszcze Rebeki w poiedynku z Ezawem brátem. In vtero supplantauit fratrem suum, & in fortitudine sua directus est cum Angelo, & inaluit ad Angelum. Zyczył tedy pobożny rodźic w náznáczániu potocznych zábaw/ áby krolewicowie Ich M. w potomnych lećiech. (co łátwie y my po nich sobie obiecuiemy) dostąpili pożądanego skutku/ y doyrzáłeg owocu. Zyczył/ áby tymi náder

Caßiod. in Epist.

2. Mach: 6.

Gen. 5.

Osea 12.

P 3 skutecz

ſkutecznemi ſpoſobámi vczynił was/ Miłośćiwi Krolewicowie/ nie tylko Bogu przyiemne/ oyczyznie miłe/ ále y kośćiołowi pożyteczne: ábyśćie (o co Páná Bogá prosim) zá ták Bogoboynym w Religiey/ y w kośćielnych obrzedách wychowániem/ byli Kośćiołá Bożego opiekunámi/ promotorámi/ obronićielámi. *Pánuiacemi we władzách ſwych ludźmi wielkiey mocy, y madrośćią obdárzonemi, ludowi czáſu ſwego rozkázuiacemi, y pokázuiacemi w piſmách prorockich zacność prorocką, y mocą roſtropnośći ludźiom naświetſze słowá;* zwłaſzczá teraz/ kiedy w źiemi Niemieckiey y náſzey Inflantskiey. Sancta in manu extraneorum facta ſunt, templum eius ſicut homo ignobilis. Vaſa gloriæ eius abducta ſunt, quæ gens non hæreditauit regnum eius? & non obtinuit ſpolia eius? omnis compoſitio ei9 ablata eſt, quæ erat libera, facta eſt ancilla. &c. Nūc ergo æmulatores eſtote legis, & date animas veſtras pro teſtamento patrum veſtrorum, & mementote operum patrum veſtrorum quæ fecerunt in generationibus ſuis, & accipietis gloriam magnam & nomen æternum. Ty zwłaſzczá Naiáś: Krolu Szwedzki/ ktorego iuż wiekſza poważnośc/ wiekſza potegá/ wiekſza władza. Confortare, & eſto vir fidelis, & obſerua in populo, vt cuſtodiat mandata Dei tui, vt ambules in viis eius, & cuſtodias cerimonias eius, & præcepta eius, & iudicia, & teſtimonia eius, vt intelligas vniuerſa quæ facis, & quocūq; te verteri ; áby kácerſtwo ná oko znáło/ żeś one° Oycá ſyn ktory

Eccl. 44.
1. Mach. 2.
Ibid. v. 50.
3. Reg. 2.

ry w Szwecyey w tym ogniu nie zgorzał/ á w Polßcze ták go gásił: że niemal zágásił; plomienia iuż z łáski Páńskiey nie widzimy; coś troche iák w zádechu tleie; coś sie ießcze dymem ná czás y kurzáwą wydáie. Tu autem vir sapiens es, vt scias quæ facies ei; Záleieß to ty w Páństwách sobie poruczonych/ w Siewierskim/ Smoleńskiem/ Czernichowskim/ y inßych/ ktore Bog gotuie/ záleieß mowie/ wrodzoną ludkością/ ktorą ánimuße rozniace obeymuieß: záleieß przykłádną pobożnością/ gorliwością/ rozrywką/ ktorą rowne y wiekße trudności przełámuieß: á nabárziey łáskáwością; zwolnym narodem przy wolności Euángeliey nie lza ináczey. Nawiał sobie czesto Perikles wodz Atheński. Attende tibi ô Pericles, ciues sunt: liberi sunt: Græci sunt: Athenienses sunt. Ibid ♱ 9. Plutar in Polit

Aczkolwiek wßystko swoie Naiásnieyße potomstwo ták Naiásnieyßy Rodzicy wychowáli/ áby z niego kośćiołowi stánelá pomoc y podporá przez Páńską poważnosć: wßákże dwu osobliwie synow Naiás: *JANA ALBRICHTA*, y Naiásnieyßego *KAROLA FERDYNANDA* ná stan duchowny odważnie oraz y nabożnie obrocili, áby kośćioł/ iáko iuż iego ile do wokácyey wnetrznemi/ ile do ádministrácyey zwierz

Osobliwie dwu Naiás synow kośćiołowi ná Duchowieństwo oddał.

zwierzchowemi członkami bedace spráwowáli przez godnosć pásterską y powinnosć: podawszy pierwszego Naświetszey stolicy Apostolskiey ná spráwowánie kościołá wprzod Wármińskiego/ potym Krákowskiego; á ná drugiego zezwoliwszy Przenaiáśnieyszemu *FERDYNANDOWI* wtoremu Cesárzowi podáiącemu / Náświetszeẏ Oycu *VRBANOWI VIII.* tworząceẏ ná spráwowánie w Slązku Kościołá Wrácłáwskiego; ktorym oni naychwblebniey szym przemysłem/bywszy zá żywotá sámi Kościołowi Jezusowemu vżytecznemi przez krolewską opieke snopkámi/ieszcze y po śmierci opieki nie spuścili: kiedy z rodzáiu swego synowskiemi snopkámi stan Duchowny zámnożyli.

Boska o tym rádá. W tey mierze co sie tycze Boskiey táiemney rády: zda mi sie/ że ią Duch S. w figurze adumbrowáł / bo kiedy ieden snopek imieniem wszystkich w sposob pierwoćin Kápłan wznosił/á drugie lud przed ołtarzem w reku trzymał/powinnosć byłá z ordynacyey Pańskiey w ten czás przy

Leuit. 23. v. 13. zábiciu báránká/ chleb y wino ofiárowáć. Offerentur libamenta cum agno immaculato, duæ decimæ similæ conspersæ oleo in incensum Domini, odoremq; suauissimum, liba quoq; vini quarta pars hin. Námknął tu

Moyzesz

Moyzeß ceremonia przyßła kośćiołá Jezusowe-
go/ w ktorym przy poświącániu Biskupow/ o-
fiáruie sie od naydostoynieyßego konsecratorá
báránek niepokaláný Chrystus Jezus przez Mßą
świetą: oddáią sie oraz od tego/ ktorego ná Bi-
skupstwo święcą / y te dwá trybem Melchisede-
chowym podárunki/ chleb y wino. Jákoby to z dá-
leká Moyzeß oznáczył: że będźie to kiedyś/ iż sno-
pek ieden Krolewski w kośćiele od Kápłaná/ Pol-
skiego Prymáśá/ Gnieźnieńskiego Arcybiskupá/
przez pomáßczenie oleiem podniesiony *ZY-
GMVNT III* Krol Polski/ odda kośćioło-
wi swoie dwá synowskie snopki ná Biskupstwo:
ná co my iuż w ßcześliwych czásiech náßych po-
gladamy.

Co sie zás tycze rzeczy sámey; mamy zá co po Pánu Bogu Naiáśnieyßego Krolestwá wielmożną pochwalić dobroczynność: że te znáczną ku Naywyżßemu Máiestatowi przysługe/ chwálebną ku kośćiołowi odwage vczynili. Animuß to Kázimierzá Krolá/ y Elżbiety Albrychtá Cesárzá corki/ Krolowey Polskiey/ ktorzy też Fryderyká syná Krolewicá Polskiego ná Gnieźnieńską Arcybiskupią stolice oddáli Kośćiołowi: ánimuß to Elkány y Anny / pobożnego lubo Chwała to krolestwá Ich M.

dáleko

dáleko niżß ey kōdycyey ſtadłá/ktorzy też ſyná ſwe-
go Sámuelá Pánu Bogu ná ſłużbe oddáli. *Szedł*
1. Reg. 1. *pierwey Elkáná y wſzyſtek dom iego, áby ofiáro-
wał Pánu ofiáre vroczyſtą y ślub ſwoy. Szłá potym
y Anná skoro dźiećię od pierśi odſądźiłá, y przy-
wiodłá ſámá z ſobą Sámuelá &c. z trzemá korcá-
mi mąki, y gárncem winá* (iákoby ná Biſkupſtwo/
bo oto z chlebem y z winem) *y przywiodſzy go w
dom Páński do Silo, rzekłá. Proſzę moy Pánie,
żywie duſzá twoiá Pánie, iám ći ieſt oná niewiá-
ſtá, ktoram ſtáłá przed tobą tu modląc śię Pánu.
O tom dźiećię prośiłá, y dał mi Pan prośbę moię,
ktoreiem v niego prośiłá, przetoż y ia pożyczyłám
go pánu ná wſzyſtkie dni ktorych będźie pożyczo-
ny pánu.* Zápuśćiłem śię był Elkano y Anno ná
wyſtawienie hoyności wáßey: żeśćie Bogu ofiá-
rowáli Sámuelá; áż ći ia widzę że tylko do czáſu
pożyczaćie/ á ießcze nie wiem iáko! czy w ſpoſob
dáremney dogody? czy w nadźieie lichwy? iákoż-
kolwiek z Bogiem w tey mierze kontráktuiećie/
nic ná Sámuelu nie tráćićie. Nie tráćićie nic ſpo-
ſobem pierwßym; bo ſobie práwo ná Sámuelá
zoſtáwuiećie/á vżywánie tylko Bogu pußczaćie.
Nie tráćićie też nic ſpoſobem drugim; bo ießcze
zyſku z Sámuelá pożyczonego nábywaćie. Quiſ-

quis Deo

quis Deo tribues, nunquam eius liberalitatem & munificentiam vinces, quamuis omnium tuarum facultatum iacturam feceris, quamuis te etiam facultatibus adiunxeris: nam hoc quoque ipsum accipere, est Deo aliquid donare: & quemadmodum fieri non potest, vt vmbram nostram prætergrediamur, quippe, quæ prout gradimur, si effugiat eodem semper interuallo nos superat. quemadmodum etiam corporis magnitudo, supra caput assurgere nequit, vtpote corpori semper superiectum: eodem modo nec Deus nostris muneribus vinci potest. Nic nie tráćićie/ ále chwále wásze ná Naiáśnieyszeg *ZYGMVNTA* y Naiáśnieysza *KONSTANCYA* Máiestaty Polskie wszelkim práwem zdawaćie: bo oni nie ku służbie doczesney/ ále wieczney: nie pożyczkiem / ále datkiem; nie iednego ále dwu; nie Sámuelow / ále Krolewskich potomkow: nie ná świecką sędziowską/ ále ná duchowną Biskupią dostoyność oddáli kośćiołowi. Zá czym też y większey od Bogá nagrody/ od kośćiołá dźięki/ od domowych y obcych narodow sławy dostąpili In generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, & in diebus suis habentur in laudibus, qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum. Każdy z Moyzeszem rzecze. *Błogosłáwiony w syniech Asser, niech będźie przyiemny bráćiey swoiey* to iest Krolom/ Cesárzom/ y innym świátá Monárchom / áby nie mniey pobożnie iák odważnie syny w stany duchowne oddawáli/ zá ich przyczyny łásk/ y blo-

D. Gregor. Naz.

Eccl. 44.

błogosłáwieństw y dárow Bożych nábywáli: ofiárámi zbáwienie duβ swych pozyskywáli.

Winszowánie kościołowi.

Mamy ieβcze czego kościołowi powinszowáć/ że mu przez krolewskie osoby przybyło okrásy. Miałci on iuż dawno ozdobę z osob krolewskich/ ktore purpury z kápicámi/ korony z káptur. rámi / berłá z Krucifixámi zámieniáły: pompy świátá odbiegáiąc / á wzgárdy Chrystusowey násláduiąc. Táki był Lotárius Cesarz/ ktory piętnaście lat wielkie Páństwá pobożnie spráwuiąc wspomniawβy ná dyβkurs przy śmierći oycá swego Lodwiká o proznośći świátá/ Cesárstwo porzućił / w Remeńskim klaβtorze w vboztwie y pod posłuβeństwem żywot zámknął: ná co śię świát wβytek zdumiewał. Hugo tákże Cesarz po wielkich zwyćięztwách / ktore miał z ręki Bożey zbudowawβy Klaβtor w Burgundyey dostátki y przepychy Cesárskie z podłą suknią y komorką záfrymárczył. Wiekow też náβych Károlus piąty Cesarz/wielki zwyćięzcá pogan y Heretykow/ nasławnieyβego nád sobą sam zwyćięztwá dostąpił/gdy świátem/ Krolestwy/ y Cesárstwem pogárdziwβy/ one pod nogi Chrystusowe porzućił/ y w klaβtorze śię zámknął. Ráchisius Krol Longobárdow z rozmowy Papieżá Zácháryaβá krolestwo

lestwo złożył/ y w Kássynie vbogi y pokorny żywot przyiął. Toż vczynili Hißpáńscy Krolowie/ Bamba, Veremundus, Ramirus, Toż y Angielscy/ Elteredus, Chearedus, Offa, Ceolulfus, ktorem^u Wielebny Bedá historya swoie przypisał; y stryy iego Egbertus, ktoremu był krolestwo spuścił. Miał mowie kościoł z tákich krolewskich osob swoie ozdobe. Ale coż? tym sposobem świetność sie ich korcem podług świátá pokrywáłá; leżáły drogie kámienie/ dyámenty/ y pyropy w śmieciách: prawdá że ceny nie tráciły; ále promienie iásności ná oczách świátá zákonnym vbostwem/ ieśli sie nie zácimiáły/ przynamniey miárkowáły; było słońce zá obłokiem; prawdá że y ták mu nic ná przyrodzoney pięknośći nie schodzi: wßákże ták dostátecznie polá áni oświeca/ áni ogrzewa. Jáśnieyßa świecá/ná lichtarzu; znácznieyßa perłá w pierźcionku; świetnieyße słońce ná iáwiu: ogrzeie lepiey promieniem práwowierne; przeráźi błáskiem ádwersarze. Przyznáć też musimy/ że coś wiecey kośćiołowi przybywa świátłá/ kiedy dowćipy krolewskie/ ktore náturá do spráwowánia páństw vformowáłá/ łáská Boża w stanách duchownych ná rządy kośćielne obraca/ á że ták rzekę / źiemiá śie z niebem w tey mierze wyrownywa

 wnywa

wnywa. Szczyci sie niebo oraz krolámi y kaplancámi.

Apoc. 5. Fecisti nos Deo nostro Regnum & Sacerdotes: Szczyci sie też y ziemiá oraz krolewskiemi y káplánskiemi osobámi.

1. Pet: 2. Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit, in admirabile lumen suum. Winßuiec kościele oblubienico Jezusowá/ że luboś w osobách mnie yße° stanu iutrzenka/ luboś w osobách kondycyey wiekßey Księżycē; w osobáches duchownych krolewskich słońcem: luboś w innym duchowieństwie iák cedrowy

Cant. 1. przybytek/ iák Sálomonowe skorki/ w duchowieństwies Krolewskim miástem Jerozolimskim.

Dzięká Krolewicom Ich Mośćiom duchownym. Mamy náwet zá co Miáestatom wáßym Naiáśnieyßy Biskupi podziekowáć: żeście ráczey obráli kościelne Infuly/ nizli świeckie Korony; Biskupie mucety y rokiety/ nizli Krolewskie purpury; nie zelżyliście przez to rrodzenia wáßego Krolewskiego; bo godnieyßymiście nizli Sámuel/ o ktorym do rodzicow Chryzostom S. mowi.

Homil 21 in Epist ad Ephes. Quis vestrum non innumeris modis mallet filium suum fieri Samuelem, quàm totius orbis Regem? præstat cum Samuele in domo Dei nutriri, quàm cum Moyse in aula Pharaonis educari.

Psal. 91. Plantati enim in domo Domini in atrijs DEI nostri florebunt. Vbi (słowá to iuż Theodoretá) Agricolam habent Deum, viridarium verò diuinum templum. Wielką swoie kościoł pokłáda w was nie

tylko

tylko ozdobę/ nie tylko poćiechę; ále y nadzieię/ że
iáko kiedyś Biskupá Philádelphiey: ták y was źie-
miá Polska y Sląska ogląda *Filarámi w kośćie-* Apoc. 3.
le Bogá swego, á więcey z niego nie wynidźiećie, y
nápiße ná was imię Bogá swego, y imię miástá no-
wego Jeruzalem, ktore zstępuie z niebá od Bogá.
Oglądáią was swoie Diocezye plennemi ku wy- Cælius Rhodig. lib. 21.
żywieniu duß snopkámi; gdyż iák v Rzymian
pod czás kárystyiey kopiią ná rynku vtykano/ á
ná niey snopek záwießano/ pod ktorym żywność
wßelkiego zboża ßácowano; á to wßystko zwano
HASTA SALVTIS: ták z żyznych Máiestatu
wáßego snopkow płynie y płynąć będźie dußom
wyżywienie przez Sákrámenty/ przez ofiáry/
przez modlitwy/ przez inne duchowne obroki y
posiłki/ ktore wam dla owieczek obmyśláć Pá-
sterska czuyność roskázuie: á miłość Jezusowá
bodźie; áby ręce Krolewskie/ nie tylko chlebem
powßednim do pożywienia ćiał ßáfowáły: ále
y chlebem duchownym do pożywienia duß służą-
cym opátrowáły. Niech będźie z niektorych krolew-
skich osob Rzeczypospolitey HASTA SALVTIS
CORPORALIS: á z niektorych kośćiołowi HA-
STA SALVTIS SPIRITVALIS: Ogląda
was wßelkie Páństwo Chrześćiáńskie Onia-
ßámi

Eccl: 50. ßáni. *Iáko gwiazdy iutrzenne miedzy mgłámi; iáko pełny kśieżyc we dni swoie, y iáko słońce iásne: ták bedźiećie świećić w kośćiele Bożym; iáko kwiát rożey we dni wiosny, y iáko liliie, ktore są nád ćiekacą wodą, y iáko kádźidło pachnace we dni letnie.* Te° Naiáśnieyßym Wielebnośćiom wáßym życzymy; o to P. Bogá goraco prosimy; táką wießczemi sercámi o cnotách wáßych przy pozornym vrodzeniu nádźieie przeymuiemy.

Dobrze y ták Krol Iego Mość snopek swoy w Kośćiele zásádźił/ kiedy mu przez Páńską ßczodrobliwość *ozdobe, á przez wárunek wßelkiego bespieczeństwá obmyślił obrone.*

KOniec y przyczyne podniesienia figurálnego snopká Bog Moyzeßowi temi słowy opowiáda. Leuit. 23. Vt acceptabilis sit pro vobis. *Aby był przyiemnym zá was.* á tym sámym dwá wielkie

z niego

z niego ludziom pożytki námieniłá. Jeden / że miał być w kościele przyiemnym/ acceptabilis; iákoli: rozumiem że po Kápłáńsku. W kościele ten pospolicie Kápłanom przyiemny bywa/ ktory się im hoynością odzywa: y słusznie / *gdyż kto ołtárzowi służy, z ołtarzá żywie.* iákoż támten snopek musiał być przyiemny; bo y nie był czczy/ ále pełny; y kiedy go tám y sám po kościele noszono / ziárná się z niego kruszyły: á rzecz pewna że się sam ná chleb obracał Kápłanowi; co niżey Duch S nátraca. Panes de manipulo primitiarum cedent in vsum Sacerdotis *Chleb pierwoćin dostánie się ná vżytek Kápłanowi.* Drugi/ że on snopek podniesiony/ był ná ludu obronę: pro vobis. *zá was.* A teć są dwá owoce/ ktorych po wás Miłościwi Naiáśnieyszy Krolowie/ y oświecone Kśiążetá / Kápłani czekáią/ dobroczynność y obronność: wygladáią z ręku wászych ná się wyżywienia; ná kościoły swe v ozdoby/ y obrony. Hugo Kápetus Krol Fráncuzki rádził się Weremundá Leodyyskie° Biskupá/ w czymby się mogł naylepiey Kościołowi Bożemu przysłużyć; dał mu ráde świątobliwy Biskup. Sis, præsis, vt prosis. pyta się Krol dáley; quomodo: odpowiedział Weremundus. Et Rhetoricè & Dialecticè; to iest/ y dłonią przez hoy-

Co zá pożytek był snopka Moyzeszowego.

1. Cor. 9.

Ibid ℣. 20.

Po Krolách y Pánach dwu rzeczy kościoł czeka.

Robert. Gaguin.

ność: y pieścią przez obronność/ ktorą on ráde nie tylko przyiął/ ále y do skutku przywiodł: cześcią w opráwieniu wielkim kosztem y przewagą Krolewską kości świetych Waleryká y Rácheryuszá: cześcią w podnieśieniu woyny przećiw Hugonotom Kośćiołá świetego ádwersarzom; á Pan Bog go też zá to ták błogosłáwił; że y syná Robertá Krolem po dobrowolney ceśsiey swey zá żywotá swego vyrzał; y przez sześć set lat z ledźwi iego potomek po potomku ná thronie Francuzkim śiedział. Hermus Bilius Ksiaże Korsyki mawiał.

Epitom. variar. hist. Ecclesiæ sum Hermus largiendo, Bilius propugnando; Hermus iest rzeká/ ktora złotem płynie; á bilis iest cholera/ ktora do bitwy rozgrzewa. Károlus wtory Cesarz/ málował sobie symbolum *In classe symb.* kápliczke: po iedney stronie złoto: po drugiey bobkowe drzewo; napis. Et auro & lauro. *y złotem y bobkiem.* złoto wspomaga; to hoyność: bobek od piorunu broni: to wárowność.

Ozdoby czeka kośćioł po Pánach. Mowiąc naprzod co do ozdoby; potrzebuie Kośćioł kosztu y nakłádu: á iż iest oblubienicą nie ziemskiego Asswerá/ ále niebieskiego nád Krolmi Królá/ potrzebuie posągu/ wypráwy/ y vbioru. Miał Bog wszechmogący iedne oblubienice zá czásu Moyzeszowego/ przybytek nositelny *Exod 25.* przybráć ią roskazał. *Rzekł Pan do Moyzeszá. Mow*

synom Izráelowym, áby mi wźieli pierwiastki. Od káżdego człowieká, ktory ofiáruie dobrowolnie, weźmiećie; A to iest co bráć maćie. złoto y srebro y miedź, hyácynt, y szárłat, y kármázyn dwákroć fárbowány, y biśior. &c. y drzewo setim, oliwe do przyprawienia świátłá, wonne rzeczy ná máść y kádzenia dobrey woniey, mármory, onichiny, y drogie kámienie ná ozdobienie Ephod y Racyonałá. vczynia mi świątnice, y bede mieszkał w pośrzodku ich. Ták sie lepak z hoynośćią w exekucyey lud popisał/ że sámi rzemieśnicy Bezeleel y Ooliab muśieli mowić Moyzeszowi. *Wiecey lud ofiáruie niżli potrzebá, á Moyzesz kazał woźnemu głosem wołáć. Ani mąż, áni niewiástá, niechay wiecey nie dáia ná robotę świątnice &c. bo rzeczy ofiárowánych dosyć było, y zbywáło.* Miał druga oblubienice zá czásu Sálomonowe°/ kośćioł ná gorze Syon zbudowány: Dawid iey posag zgotował/ wielka summe srebrá/ złotá y drogich kámieni odważył/ skłádáły sie ná nie y Kśiążętá przedni pokolenia Izráelskiego *y tyśiacznicy, y przełożeni maietnośći krolewskich, y dáli ná robotę domu Bożego złotá, tálentow pięć tyśiecy, y dźieśięć tyśiecy czerwonych złotych, srebrá tálentow dźieśięć tyśiecy, żelázá tálentow sto tyśiecy* Exod. 36. 1. Par. 29.

y v *kogokolwiek śie ználázło kámienie, dáli do skárbu domu Páńskiego przez Jachielá Gierśończyká.* Przyczynę dáie samże Dawid. *Nie człowiekowi gotuie śie mieszkánie, ále Bogu:* coż zá kosztu/ rozumiecie/ potrzebuie do posagu/ wypráwy/ y vbioru oblubienice tey? (kośćiołá nowego) dla ktorey *oddał śiebie sámego, áby sobie wystáwił kośćioł chwálebny nie maiący zmázy álbo zmarsku. álbo czego tákowego, ále iżby był świety y niepokolány.*

Eph. 5.

Ná wszystkich on iey swoich dobrách y ziemskich y niebieskich opráwę vczynił/ wiáno zápisał: o iáko słuszna/ áby śie też rece ile Krolow y Monárchow ná posag y vbior tey oblubienice z hoynośćią otwieráły. Co czynili pánowie Chrześćiánscy po wszystkie wieki/ Konstántynowie: Theodozyuszowie/ Alexiuszowie Komenowie/ o ktorych roczne dźieie kośćielne czytaćie. Czynił y ten Pan co przy wielu innych swych Páńskich rozchodách/ dla Rzeczyp: wydátkách możność niosłá; stáwił śie snopkiem kośćiołowi vżytecznieyszym/ niż był on snopek Moyzeszow figurálny. O prawieć śie kośćiołom ziárná kruszyły/ y sypáły z tego snopká. Moge o tym pánie mowić/ co kiedyś o Filipie Krolu Fráncuzkim náder szczodrobliwym rzeczono. Quod dedit mundi oculus

Iáko ten Pan kośćioł zdobił y zapomagał.

Hieron. Surit. in Annalib.

oculus vidit, quo se flexit. *Co dał, oko słoneczne widźiáło, gdźie śie iedno obroćiło.* Jeśli śie oko słoneczne obrociß ná wschod/ obaczyß w Kśieztwie Siewierskim dobrá nádáne ná Biskupá/ ná Kápitułe/ ná Proboßcze/ ná Plebany: tymże obaczyß Collegium Societatis náßey/ á drugie w Orßy fundowáne. Jeśli śie oko słoneczne obroćiß ná południe: vyrzyß w Krákowie w Káthedrálnym kośćiele/ głowe Stánisłáwá świętego w złoto y drogie kámienie opráwioną: obaczyß tamże przewagą práwie Krolewską kośćioł SS. Piotrá y Páwłá przy Collegium náßym/ ktore go też zá fautorá/ promotorá/ y po częśći fundatorá vznawa: obaczyß w Częstochowey lichtarze wielkie srebrne: obaczyß w Płockiey Káthedrze (gdźie głowá tegoż męczenniká) státuę w miárę człowieczą srebrną S. Zygmuntá Krolá; obaczyß w Wárßáwie w kośćiele Janá S. dwie státuy z srebrá lite/ S. Janá y S. Benoná/ z relikwiámi ich chwálebnemi: obaczyß y v Oycow professow Societ: y w do°/ y w kośćiele wielkie y mnogie dobrodźieystwá: Obroćißli śie oko słoneczne ná zachod: vyrzyß tám w Rzymie koßtu część wielką ná Kánonizácyą B. Kostki/ y błogosłáwione° Jozáphátá Konczewiczá: vyrzyß y w Lorećie

lámpe ßczerozłota w domku Nasw: Pánny go-ráiącą: obroćiłli śię ná pułnocy vyrzyß we Zmudźi Plebániy fundowánych kilkánaśćie; Vyrzyß w Inflánćiech slády dobroczynnośći Krolewskiey / ktorą tám w Kiesi Oyce náße przed vpadkiem Inflant opátrował. Ieśli śię też tu ná Wilno náße zápátrzyß oko słoneczne; á spoyrzyß ná kośćioł zamkowy: ten w wáłnym Wilná wßystkiego / w Roku 1610. pożarze / zá przywáleniem ßczytu / á zá tym y sklepu / wßystek niemal zepsowány / z nowu do tey / w ktorey teraz iest / doskonáłośći koßtem práwie krolewskim przywiedźiony / támże káplice ná złożenie ciáłá Kázimierzá S. z przepyßne° kámieniá robotą foremną iuż niemal wßystkę / rzecz w Europie rzadko widáną obaczyß: wnet nástąpi truná srebrna / y ołtarz iuż gotowy: zápátrzyßli śię ná Nowicyat zakonu náßego / ten śię do Naiásnieyßego *ZYGMVNTA* iák do fundatorá y dobrodźieiá odzywa; zápátrzyßli śię y ná ten w Rynku zwierzchu y wewnątrz piękny Kázimierzá S. Kośćioł: tu kilká dźiesiąt tyśiecy z ßkátuły iego w murách powstáłych obaczyß: y bym ia dobrze milczał / sámeby kámienie z śćian wołáły; á ieślibym ia też wołał / á Audytorowie śię sprzećiwiáli / ták iáko kiedyś

Bedźie

Będźie Wielebnemu kazácemu/ rzekłyby cegły/ rzekłby mármorowy ołtarz/rzekłyby pozłoćiste fi-lary/ y bogáte relikwiarze; Bene dixisti venerabilis Beda. Awá trudno máłym wymowy ſtátkiem zmierzyć mnogie y rozliczne ziárná tego ſnopká. Wypełniło sie Kośćiołowi w Polßcze/ co Duch S. dawno przez Proroká obiecał. Erunt Reges nutritij tui, & Reginæ nutrices tuæ, ſuges lac gentium, & mammilla Regum lactaberis. *Będą krolowie piáſtunámi twemi, á Krolowe mámkámi twemi; będźieß ſsał mleko narodow, á pierśi Krolow kármić ćie będą.* Esai. 49.

Kiedy ia pátrzę ná to wielkie pole oyczyzny náßey/ ná ktorey ták wiele kłoſow; ják wiele dobr y máiętnośći wáßych; widzę że dobrze pożynaćie: dobrze gumná dla siebie/ żon/ dźiátek/ czeládźi ku wyżywieniu ládujećie. Ruth też kośćioł Jezuſow ná pole wáße wychodźi/ y mowi nie do iednego; Vadam in agrum, & colligam ſpicas, quæ fugerint manus metentium; vbicunq; clementis in me patrisfamilias repere-ro gratiam. *Poyde ná pole, á będę zbieráć kłoſy, ktoreby vßły ręku żeńcow, gdźiekolwiek goſpodárzá ná sie łáskáwego znaydę łáskę.* Zdárzył Bog/ że náláżłá tá Ruth wiele kłoſow po żeńcách/ zmárłych wáßych przodkách/ ktorzy lubo inne kłoſy ináczey obroćili/ coś też kłoſow Rućie kośćiołowi zoſtáwili/ funduiąc Biſkupſtwá/ Kápituły/ Plebá- Ruth. 2.

niie

nie/ Altárye. Dobrzeć: ále zá drogośćia czásow nástepuiących/ y poddánych zubożeniem cześto sie Ruth tymi kłosámi nie wyżywi: trzebá cześto Boosá/ łáski Królá Páná/ áby fundácyy przyczyniał. Nálazł sie Naiáśnieyszy nász Boos/ ktory rzekł do Ruthy. Audi filia, non recedas ab hoc loco, sed iungere

Ibidem.

meis; vbi messuerint, sequere. mandaui enim pueris meis, vt nemo molestus sit tibi, sed etiamsi sitieris, vade ad sarcinulas; & bibe aquas, de quibus & pueri mei bibunt. *Słuchay corko nie chodź ná inszé pole, áni odchodź z tego mieyscá, ále śie przyłącz do moich, á gdźie żąć będą idź pozad, bom ia przykazał żéńcom moim, ábyć żaden przykry nie był. y owszem ieśli vprágnieſz: idź do lagwie, á piy wody, z ktorych piią y żéńcy moi.* Nálazł sie/ mowie/ táki Boos/ ktory od stołu swego krolewskiego zá pozwoleniem Rzeczypospolitey dobrá Plebániom inkorporował/ á stárostom rozkázował/ áby w niczym kośćiołá nie krzywdźili/ owszem/ iáko on sám/ Káplany szánowáli. De vestris quoq; manipulis proijcite de industria, & remanere permittite, vt Ruth absq; rubore colligat, & colligentem nemo corripiat. *J z wászych też snopkow vmyślnie rzucayćie, y zostáć dopuszczayćie, áby bez wstydu zbierálá, á zbieráiącey żaden nie łáy.* Wierzę że nie rychło Rutho kośćiele Boży/ tego Boozá zápomnisz: ták iáko y

Ibidem.

Judith

Judith Mánássesá oblubieńcá nie zápominálá/ ktory Instabat super alligantes manipulos in campo, & venit æstus super caput eius, & mortuus est in Bethulia ciuitate sua. *Stał nad temi ktorzy snopki wiazáli ná polu, y przyszło vpálenie ná głowe iego, vmárł w Bethuliey mieście swoiem.* Judith. 8.

Mowiac zás co do obrony; tey trzebá koniecznie od Krolow kościołowi; bo aczkolwiek dobrze o kościele wielki Biskup y Doktor nápisał. Dum affligitur floret, dum opprimitur crescit: dum læditur vincit: dum arguitur intelligit; tunc stat cùm superari videtur. Wszákże ná to (mawiał wiekszy Theodozyusz) berło krolowie noszą/ áby narodámi spráwowáli; á miecz ná to/ áby ciáłá Chrystusowego/ ktore iest kościoł/ bronili. Pálmá rośćie pod ćiężarem/ ále liście około siebie ma iák miecze. Niech ádwersarze ćiężary nákłádáia: ále niech rázem krolowie mieczámi okłádáia. Aczkolwiek też Corpori Christi pressura in torculari, fructuosa, durá vua in vite est, pressuram non sentit, integra videtur, sed nihil inde manat; mittitur in torcular, calcatur, premitur, iniuria videtur fieri vuæ; sed ista iniuria sterilis non est, imò si nulla iniuria accederet, sterilis fieret. Wszákże iágodá ná máćicy bez wiezowego sie drzewá/ álbo inne*/ nie ostoi/ trzebá potega krolewska wesprzeć: w prásie nie krew/ áni łzy z iágody płynąć máia/ ále wino/

Hilarius de Trinitate.

Obrony czeka kościoł po Pánach.

August. in Ps. 55.

wino; Trzebá/mowię/obrony/ bo zá cwá pospolita perswázya / Pinguis est panis Christi, wychodzi ná czás ná Księże pole wiele cudzych sierpow; źnie nieprzyiaciel Kościoły odbieráiąc/iáko Achab odebrał winnicę Nabothowi. Przeciw nieprzyiácielowi wálnemu wálna obroná/ woyná: ktorey ten Pan nigdy zá klárygácyą nie omieszkał: á często osobą swą wyieżdżał. Przychodzi ná Księże pole z sierpem y Heretyk: przychodzi y zły Katholik fundusze dawne obcináiąc/ zá drugą perswázyą/że Ksiądz nie ma ná kogo zbierác: nie ma áni żony/ áni dzieci/ á co mu po ták wielu? Násláduią wtym Dyonizyuszá Sycilijskiego tyránná/ ktory raz do Athen przyiácháwszy/ Apolliná kościoł ná náwiedził: y obaczy tám státuę Iowiszá w płászczu złotym; zdiął go mowiąc. Co tobie po płászczu/ zimie nie grzeie/lecie obciąża. Obaczy v Diany łuk złoty z strzałámi; odeymie mowiąc: day to; ták dawno z tym łukiem stoisz/ á ieszcześ y rázu nie strzelił. Obaczy v Merkuryuszá złote iábłko/ y mowi: day to iesli vkąsisz zeby sobie połamiesz; á lepsze zeby niż iábłko: obaczy náwet v Eskulápiuszá złotą brodę; y mowi mu: day to: stárszy twoy Ociec Apollo/ á brody żadney nie ma: y ták wszystkie Bogi obrał. Ták ci własnie dyszkuruią/ktorzy

Iáko nász Krol kościoła bronił.

rzy

rzy przeto/ że Xsieża żon y dzieci nie máia máie-
tnosci im co raz rmykáia. Wiec sie ná czás z soba
miárkuia/ przez kompozycye/ kommissye/ wszákże
trudno Xsiedzu y ták wskoráć/ bo czesto wycho-
dzi ná onego lisá y żorawiá/ kiedy sie spolnie cze-
stowáli. Záprosil lis żorawiá ná obiad/ y dal mu
potráwe ná misie: żoraw rad że wiele: ále mu
dziubasem sarbáć nie sporo: á lis sie smieie y ná
sámego lisá wszystká potráwá przyszlá. Odprosi-
tez żoraw lisá/ y wlal potráwe we dzban z ćiá-
sna szyia: lis że nosá swego wścibić nie mogl/
wszystko przelal/ y sám pokarm znowu ná ziemi
ziadl; nieborak żoraw záskrobie sie y rzecze. Lub ták
lub owák/ záwsze z lisem trudna spráwá. Rzeklem
Ch: że bywa ná czás wrzkomo kompozycya/ pusz-
cza kto Xsiedzu wiele swego gruntu w nagrode
funduszu; ále on wie że grunt ládáiáki/ á vdáie że
barzo dobry: y wymierzy Xsiedzu ná ápparencya
wlok wiele. Xsiadz nieborás/ appetyt sobie ostrzy/
á dármo: nie pożywi sie námniey z misy: á lis sie
smieie: á tym czásem czuha y ná iego dzbánuszek/
w ktory że geby wścibić nie może/ wszystek groch
Xsiedzu przeleie/ wszystke mu poćieche w żywo-
ćie Kápláńskim odeymie/ y frásunkámi glowe
zgryzie. Przećiwko tákim obroná bywa práwa

zá dworem Królá Jego Mośći sam wiec te spráwy zá mándatámi rozsądzał/ á bpiey wiećie Przewielebni Biskupi/ Opáći/ y Plebani/ iáko sie záwsze kośćiołom wászym łáskáwym/ ádwersarzem wászym surowym stáwił: ćiał dekretem iák mieczem: bo wiedział iáko sie Bog zá tákie kośćielne krzywdy záwsze brał. Co Nábuchodonozorá Assyryyskiego Królá w bestya odmieniło? dobrá kośćielne przywłaszczone. Co Antyochá drugiego Królá ná pastwe robakom podáło? dobrá kośćielne złupione. Co Heliodorá o plagi przypráwiło? dobrá kośćielne/ ná ktore sie był násádził. Co Leoná czwartego Cesárzá Cárogrodzkiego kárbunkułow ná głowie/ y śmierći nábáwiło? dobrá kośćielne; koroná złota kárbunkułámi násádzona od Herákliuszá pobożnego Cesárzá Zophiey S. nádána. Odiał ia Cesarz świetey meczenniczce: ná głowe swoie włożył/ áż kárbunkuł/ áż śmierć/ áż z świátem y z królestwem rozstánie: wiedział że dla przywłaszczánia dobr kośćielnych/ nie tylko osoby/ ále cále páństwá giną. Czytayćie przykłády v Syryuszá lib: 20 Annalium cap: 19. Genebrárdá *in Chronicis ad Annum* 988. Jákubá Meierá Annalium Flan: lib: 19 Przetoż zábiegał gniewu páńskie"; fundácyie ile mogac ná nogi stáwiáiąc

O złupienie dobr kośćielnych iak Pan Bog karze.

Dan. 5.

2. Mach. 9.

2. Mach. 3.

Baptist: Egna. in vita Leon.

iac. Zewćie tego Krolá Káplani ták/ iáko sie zwał Carolus V. Regni Dominum, Ecclesiæ aduocatum, zowćie ták/ iáko zwano w Rzymie Tyberyuszá. Sacrorum protectorem. Máluyćie mu one Károlá wtorego káplicżkę/ á napiszćie Et auro & lauro, *y złotem y bobkiem*, á rozsadzćie z tego wszystkiego cośćie o szczodrobliwośći/ cośćie o obronie ku kośćiołem o tym Pánie słyszeli; ieśli nie dobrze swoy snopek nie tylko w wászey oyczyznie/ ále y w kośćiele vfundował. O dobrze; wszyscy ná to zgodnie Káplani/ Collegia/ Klasztory/ Kośćioły/ Káplyce zezwolićie. Dobrze. Dobrze.

Dáia znáć dawni Rábinowie/ że kiedy on wyżey wspomniany snopek Moyzeszow wywyższano/ y po rożnych kośćiolá stronách noszono/ lud pospolity wołał/ Amen. I ia to o tobie kożdy Káplanie/ kożdy Zakonny rozumiem/ że kiedy iuż twoy ten snopek do kráiu wiecznośći niebieskiey przeniesiony iest/ dasz mu dánk od szczodrobliwośći/ dasz dank od spráwiedliwośći/ y záwołasz Amen. Przysporzył ći ten Pan chlebá przez melioracya: wołay/ Amen. Wziąłeś z ręki iego cáłą fundacyą: wołay/ Amen. Nálazłeś ná ránę/ y obelgę swoię w Kuryey Páná tego lekárstwo: wołay/ Amen. Nie tylko Káplani/ ále y wszyscy

z regimentu się twego ZYGMVNCIE Na-iáś: kontentuią/ y dánk iednostáynie dáiąc wßyscy á wßyscy mowimy/ Amen. Amen. Przyznawamyć to wßyscy/ żeś dobrze v nas snopek swoy vfundował względem zasług/ y w oyczyznie/ y w kośćiele. Ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut infertur aceruus tritici in tempore suo. Vfundowałeś dobrze v nas swoy snopek względem potomnośći; Memoria Iosiæ in compositione odoris facta opus pigmentarij; in omni ore quasi mel indulcabitur memoria eius, & vt musica in conuiuio vini. Pachnie nozdrzem cnot twoich pámiątká: á pachnie nie iako kwiát ktorego wonnosć y nie długa y ßczegulna/ y bárziey przyrodzona niż nábyta: ále wonnosć cnot twoich iest iák wonnosć gałki ápt ekárskiey/ y trwáiąca/ y z roznych ingredyency złożona/ y z ćwiczenia krolewskiego pochodząca; káżdy sobie tę gałeczkę do nozdrzy przytyka. Smákuie iezykowi iák miod o tobie wzmianká/ gdyżeś ty miodem poćiech y pokoiu wßystkie komorki plastrowe w vlu Rzeczypos. náßey iák pßczołá z roiem z Senatorámi swemi siedząc przez lat 45. nápełnił. Brzmi iák muzyká w vßách náßych sławá przezacnych spraw twoich. Nigdyś ty nam conuiuiũ vini bánkietu nie zturbował: żadnemiś przykrośćiá-

Iob. 5

Iáka będźie pámiątka tego Páná.

Eccl. 49.

mi

mi muzyki y dobrey myśli w Páństwie poddánym nie przerywał. Máią swą vćiechę nozdrze/ má ięzyk/ máią vszy: oczy niestetyż nie máią! iuż ćię *ZYGMVNCIE* oczom nie zstáie. Vt quid te misimus peregrinari lumen oculorum nostrorum, solatium vitæ nostræ? omnia simul in te vno habentes te, non debuimus dimittere à nobis. *Ná cośmy ćię posłáli iść w cudzy kray świátłość oczu nászych, poćiechę żywotá nászego? nádźieię máiąc w tobie sámym wszystko wespoł, nie mieliśmy ćię pusczáć od śiebie.* Tob. 10.

Trudno się w tey mierze Boskim dekretom sprzećiwić: od wieku w niebie vrádzono o nászym snopku/ że skoro się Fascia iego Náiáśnieysza Krolowa Páni násza rozwiązáłá/ miał się y ten snopek/ ná tymże roku śmiercią rozsypáć. Tę poćiechę do serc bierzmy/ iż ták ná ziemi swoy snopek fundował/ że y ná niebie thron sobie zgotował: ædificauit in cælo ascensionem suam & fasciculum suum super terram fundauit. Artáxerxá Perskiego Krolá Longimanum názywano/ iż iedne rękę miał dłuższą/ niż drugą: iáz teyże miáry Náiáśnieysz: *ZYGMVNTA III* Krolá Polskiego y Szwedzkiego názowię Longimanum: że iedne rękę miał tu ná ziemi/ ktora snopek záſadzáłá: druga áż ná niebie/ ktora mu mieszkánie gotowáłá. Dał sobie Amos. 9. Plutarch.

bie

Salom. à Carlan. bie Pan sławney pámięći tákie raz Emblemma: trzy korony sznurkiem złotym powiązáne: napis. Cælitus sublimia dantur. Kiedy ia to sobie rozważam / napis rozumiem: vmiem też dáć spráwę o dwu koronách; iedná Polska / druga Szwedzka. Trzećia iáka? ták mniemam / że niebieska / bo ten Krol nie chćiał z żywotem kończyć krolestwá: był tu

Opis śmierći Krolewskiey. Krolem / tám iest większym: bo iáko porządnie po krolewsku żył / ták porządnie po krolewsku żywot doczesny z śmierćią zámienił: testáment porządny vczynił; w ktorym kośćiołow y mieysc świętych nie zápomniał: Senatory około stoiące pożegnał: roznych y tych y owych przychodzących / áby się przypátrzyli śmierći ták záwolánego Monárchy / przypuszczał. Naiáśnieyszemu potomstwu oycowskie błogosłáwieństwo / Naiaśnieyszemu *WŁADYSŁAWOWI* Krolewicowi Polskiemu / Cárowi obránemu Moskiewskiemu / przy błogosłáwieństwie Krolestwo Szwedzkie oddał; od Nawielebnieysze° Nuncyuszá stolice Apostolskiey osobę Naswiętszego Pásterzá reprezentuiącego / o błogosłáwieństwo ná onę drogę prosił / y otrzymał. Błogosłáwionego Kostki głowę / ktorą z Rzymu vprosił / y insze Relikwie święte cáłował / y do śiebie iák mogąc

przyći-

przyćiſkał / náwet Sákrámentámi wßyſtkimi opátrzony Krolowi nád Krolmi duchá oddał Krolewſkiego.

I ták ći vtráćiło Krolestwo ozdobną koronę głowy ſwoiey: vtráćił kośćioł gorliwego pátroná; Naiáś: potomſtwo świątobliwego Rodzicá; vtráćił Jáśnie Wielmożny Senat/ ßláchetne koło Rycerſkie/ Prowincye/ Kśieztwá/ Miáſtá/ roſtrępnego/ dobrotliwego/ y pobożnego Páná: vtraciły Kollegia/ Klaßtory / Szpitale dobrodźiciá/ opiekuná/ ráczey Oycá. Zámknienie kazánia.

I ták ći Rzeczpoſpo. po ſwym Naiáśnieyßym oblubieńcu owdowiáłá. Bo gdźie iuż oná głowá/ ktora zdrowemi rádámi/ wyſokiemi obmyſłámi o Prowincyách/ Kśieſtwách záwiádowáłá? legła. Gdźie one rámioná Naiáśnieyße° Atláſá ktore niebo oyczyzny náßey wſpieráły? vpádły. Gdźie oná twarz/ ktora iáko słońce promieńmi iáśnośći ſwoiey pátrzących vćießáłá: boiáźliwych ośmieláłá: vtrapionych rozweſeláłá: zá obłok śmierći zápádłá. Gdźie one oczy/ ktore sie opátrznośćią po páńſtwie iák plánety po niebie przebiegáły: weyrzeniem złe wilgośći ſußyły: niepogody vśmierzáły: chmury záßły. Co sie dźieie z onemi wárgámi/ ktore mądre wyroki/ vważne artykuły/ ſpráwiedliwe de-

T kretá

kretá wydáwáły: klámka śmiertelna záwárte. Co sie dzieie z onem sercem/ w ktorym sie ták wiele żądz wspániáłych zmieśćáło? ták wiele gorących ku nam áfektow wzniecáło? zástygło; zákámiáło. Co z onemi rękomá/ ktore berło piástowáły? ktore wszystek świát Polski y Litewski obracáły? spiżárniámi ku wyżywieniu poddánym wszystkiem były? zdretwiáły. Awá wszystko śmierć splondrowáłá: w inszy kształt odmieniłá: robáctwu ná stráwę podáłá/ członki z okrásy złupiłá; mocy/ potęgi/ iák Dálilá Sámsoná/ włosy ogoliwszy pozbáwiłá; iednym słowem snopek on kosztowny y roskoszny p: tárgáłá; ziárná ćielesnych ozdob wykruszyłá/ w trunę iák w stog wrzućiłá. O nieháczna/ nielitośćiwa/ okrutná śmierći! iákeś wielką odmiánę w krolestwie nászym vczyniłá! iákeś mocne węzły y przyrodzone y polityckie/ nie rzekę rozwiązáłá/ áleś mieczem rozćiełá! dzieląc od Naiaś: Krolewicow/ Naiaś: Krolewny Rodzicá/ od poddánych Páná/ naywyższego od Rzeczypospolitey Gubernatorá.

J ták ći sie nie widáne snać przed tym ná nászym Polskim y Litewskim niebie záćmienie słońcá y księżycá w iednym roku ziáwiło/ przez śmierć oboygá Naiaś: Krolewskich osob: vpadek obu

Máie-

Máiestatow. O co zá skutkow z tey niebá odmiá ny ma niższy świát wyglądáć? záraz sie ieden skutek pokazał/ kiedy niewymowny wszystkich krolestwá obywátelow sercá bol z dwoiákiey rány opánował. Co prawdá nie zwyczáyny stos ná pierśi náße! nie zwyczáyny raz ná zdrowie oyczyzny mátki náßey! vtrátá oraz tey pary Páná y Pániey: ná ktorą vtráte kiedy ia pátrze/ słow Ambrożegő S. iedney też ná świecie pary Wálentyniáná y Grácyáná Cesárzow oraz vtráconych opłákywáiącego zażyie. Quomodo ceciderunt potentes? quomodo rapidiora vtriusq; vitæ fuêre curricula, quàm ipsius Rhodani sunt fluenta! O quàm angusto vitam fine clausistis! quàm proxima vobis mortis fuêre confinia, quàm sepulchra vicina! Omnibus speciosi & charissimi, inseparabiles in vita, & in morte non estis separati. Non vos discreuit tumulus, quos non discernebat affectus. Non causa mortis separauit, quos pietas coniungebat; non virtutum distantia dispares fecit; super columbas simpliciores, super aquilas leuiores, super agnos clementiores, super vitulos innocentiores. *Ambros. de obitu Valent.*

Dobry JEZV w ktorego rękách są losy náßego ßczęściá y potocznego żywotá; vmieß ty smutki w pociechy obrácáć; iákoś oyczyzne náße nie pospolitym żalem náwiedził: ták iey nie pospolitą obmyśl y zrządź pociechę: záśadź Thron wákuiący rowną w cnotách/ rowną w przymiotách krolewskich/ rowną w mądrych rządách/ rowną w

czpiece kościołá / ile domowa Jágiełowska ro-
dzáiem z Królá idąca osobá. Duszy iey bądź mi-
łościw / á przylicz ią do świętych Królów / do
Zygmuntá Burgundyyskiego / Eryká Szwedz-
kiego / Władysłáwá Węgierskiego / Wácłáwá Cze-
skiego / Ludowiká Fráncuskiego / Ferdynándá
Hyszpáńskiego / Kázimierzá Królewicá Pol-
skiego / á iemu we krwi bliskiego. Niech ná
wieki Krol z Krolmi / Królá nád Krol-
mi chwali. Mowćie wszyscy
AMEN. AMEN.

WYŁOŻENIE NAUK,

KTÓRE JCHMOŚĆ

KONWIKTOROWIE

W *Collegium Nobilium* Warszawskim XX.
Scholarum Piarum w przeciągu całego Roku
i z nich w Miesiącu Lipcu
84. dawali dowody.

Warszawa
1784
Szkoły 1831

